



KRR.430.008.2019
Nr ewid. 39/2020/P/19/046/KRR

Informacja o wynikach kontroli

PAŃSTWOWA HODOWLA KONI W POLSCE

DEPARTAMENT ROLNICTWA
I ROZWOJU WSI

MISJA

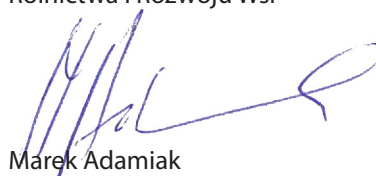
Najwyższej Izby Kontroli jest dbałość o gospodarność i skuteczność w służbie publicznej dla Rzeczypospolitej Polskiej

WIZJA

Najwyższej Izby Kontroli jest cieszący się powszechnym autorytetem najwyższy organ kontroli państwowej, którego raporty będą oczekiwanym i poszukiwanym źródłem informacji dla organów władzy i społeczeństwa

Informacja o wynikach kontroli Państwowa hodowla koni w Polsce

p.o. Dyrektor Departamentu
Rolnictwa i Rozwoju Wsi



Marek Adamiak

Akceptuję:

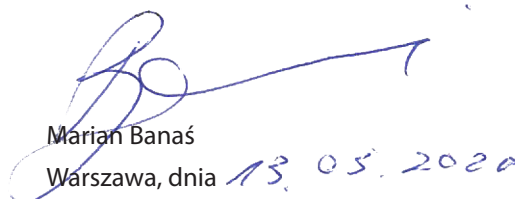
Wiceprezes Najwyższej Izby Kontroli



Tadeusz Dziuba

Zatwierdzam:

Prezes Najwyższej Izby Kontroli



Marian Banaś

Warszawa, dnia 13.05.2020

Najwyższa Izba Kontroli
ul. Filtrowa 57
02-056 Warszawa
T/F +48 22 444 50 00

www.nik.gov.pl

SPIS TREŚCI

WYKAZ STOSOWANYCH SKRÓTÓW, SKRÓTOWCÓW I POJĘĆ.....	4
1. WPROWADZENIE.....	6
2. OCENA OGÓLNA	11
3. SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI.....	13
4. WNIOSKI.....	21
5. WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI	22
5.1. Warunki utrzymania koni w spółkach hodowli koni.....	22
5.2. Hodowla koni prowadzona przez spółki hodowli koni.....	26
5.2.1. Prowadzenie hodowli koni w spółkach	26
5.2.2. Sprzedaż koni	35
5.2.3. Dzierżawa i hotelowanie koni w spółkach.....	39
5.2.4. Promocja hodowli koni	40
5.3. Gospodarowanie majątkiem spółek hodowli koni.....	41
5.3.1. Wyniki ekonomiczno-finansowe spółek hodowli koni	41
5.3.2. Gospodarowanie przez spółki majątkiem trwałym.....	46
5.4. Nadzór nad spółkami hodowli koni i państwową hodowlą koni w Polsce	48
5.4.1. Zmiana organizacji nadzoru właścicielskiego	48
5.4.2. Analiza sytuacji ekonomiczno-finansowej spółek hodowli koni.....	49
5.4.3. Nadzór bezpośredni nad spółkami	52
5.4.4. Zatrudnienie i wynagrodzenia członków organów zarządzających spółkami hodowli koni.....	52
5.4.5. Działania ANR/KOWR dotyczące państwowej hodowli koni	55
5.4.6. Działania Ministra RiRW dotyczące hodowli koni	57
6. ZAŁĄCZNIKI	62
6.1. Metodyka kontroli i informacje dodatkowe.....	62
6.2. Analiza stanu prawnego i uwarunkowań organizacyjno-ekonomicznych.....	64
6.3. Wykaz aktów prawnych dotyczących kontrolowanej działalności.....	84
6.4. Tabele i zdjęcia.....	86
6.5. Wykaz podmiotów, którym przekazano informację o wynikach kontroli.....	97
6.6. Stanowisko Ministra do informacji o wynikach kontroli	98
6.7. Opinia Prezesa NIK do stanowiska Ministra	102

Wykaz stosowanych skrótów, skrótowców i pojęć

ANR	Agencja Nieruchomości Rolnych – od 1 września 2017 r. następcą prawnym ANR został Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa;
Gnrsp	Ustawa z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (Dz. U. z 2020 r. poz. 396);
Hodowla zwierząt gospodarskich	Zespół zabiegów zmierzających do poprawienia założeń dziedzicznych (genotypu) zwierząt gospodarskich, w tym koni, w zakres których wchodzi ocena wartości użytkowej i hodowlanej zwierząt oraz selekcja i dobór osobników do kojarzenia prowadzony w warunkach prawidłowego chowu;
JPO	Jednolita Płatność Obszarowa, jeden z rodzajów płatności bezpośrednich w systemie wsparcia bezpośredniego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich;
KOWR	Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa – od 1 września 2017 r. następcą prawnym ANR;
Krajowe programy hodowli koni	Programy określające cele i metody prowadzenia hodowli koni poszczególnych ras określone przez uznane przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi związki hodowców lub inne podmioty prowadzące księgi hodowlane danej rasy koniowatych;
Minister lub Minister RiRW	Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi;
Ministerstwo lub MRiRW	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi;
Ocena wartości użytkowej koni	Etap hodowli koni mający na celu sprawdzenie poziomu użytkowych predyspozycji koni poszczególnych ras i typów, potocznie zwany „próbą dzielności”;
Ocena wartości hodowlanej	Etap hodowli polegający na ocenie uwarunkowanej genetycznie zdolności zwierzęcia gospodarskiego do przekazywania określonej cechy lub cech potomstwu;
Rozporządzenie w sprawie wykazu spółek	Rozporządzenie z dnia 25 lipca 2018 r. w sprawie wykazu jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej (Dz. U. poz. 1525);
SK	Stadnina koni, ośrodek zajmujący się hodowlą lub reprodukcją koni, który jest wyposażony w stajnie i odpowiednie zaplecze gospodarcze. Stadniny zarodowe mają głównie na celu hodowlę ogierów reproduktorów dla Stad ogierów;
SO	Stado ogierów, ośrodek zajmujący się utrzymaniem wartościowych ogierów hodowlanych i przekazywaniem ich do punktów krycia kłaczy;
Selekcja	Etap pracy hodowlanej mający na celu wybór najlepszych ogierów i kłaczy na rodziców następnego pokolenia koni;
Spółka	Spółka prowadząca stadninę koni lub stado ogierów, wymieniona w wykazie spółek hodowli zwierząt gospodarskich określonym w załączniku do rozporządzenia w sprawie wykazu spółek;
Stado hodowlane	Zwane również stadem reprodukcyjnym lub podstawowym, jest to grupa zwierząt hodowlanych jednej rasy, których potomstwo przeznaczone jest do doskonalenia populacji zwierząt tej rasy, stanowiące jednostkę produkcyjną;
Stado niehodowlane	Zwane również stadem obrotowym, jest to grupa zwierząt jednej rasy niezaliczonych do stada hodowlanego ze względu na niespełnianie określonych założeń, zwierzęta te przeznaczone są do prowadzenia działalności niehodowlanej gospodarstwa;
Strategiczny program hodowli koni	„Strategiczny program hodowli koni w spółkach Agencji Nieruchomości Rolnych” przyjęty przez Agencję Nieruchomości Rolnych w 2015 r.;

- Ustawa o KOWR** Ustawa z dnia 10 lutego 2017 r. o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. z 2020 r. poz. 481);
- Uzkw** Ustawa z dnia 9 czerwca 2016 r. o zasadach kształtowania wynagrodzeń osób kierujących niektórymi spółkami (Dz. U. z 2019 r. poz. 1885, ze zm.);
- Uzmp** Ustawa z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym (Dz. U. z 2019 r. poz. 1302, ze zm.);
- Wartość hodowlana koni** Zdolność koni zarodowych do przekazywania własnych cech na swoje potomstwo, w szczególności predyspozycji selekcyonowanych w obrębie określonej rasy lub typu;
- ZW** Zgromadzenie Wspólników;
- ZZW** Zwyczajne Zgromadzenie Wspólników.

1. WPROWADZENIE

Pytanie definiujące cel główny kontroli

Czy państwowa hodowla koni w Polsce prowadzona jest gospodarnie i rzetelnie?

Pytania definiujące cele szczegółowe kontroli

1. Czy spółki zapewniły prawidłowe warunki utrzymania koni?
2. Czy hodowla koni w spółkach prowadzona była rzetelnie?
3. Czy spółki prawidłowo gospodarowały majątkiem?
4. Czy nadzór właścicielski nad spółkami hodowli koni sprawowany był rzetelnie?

Jednostki kontrolowane

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa, sześć spółek hodowli koni oraz trzy spółki objęte kontrolą rozpoznawczą

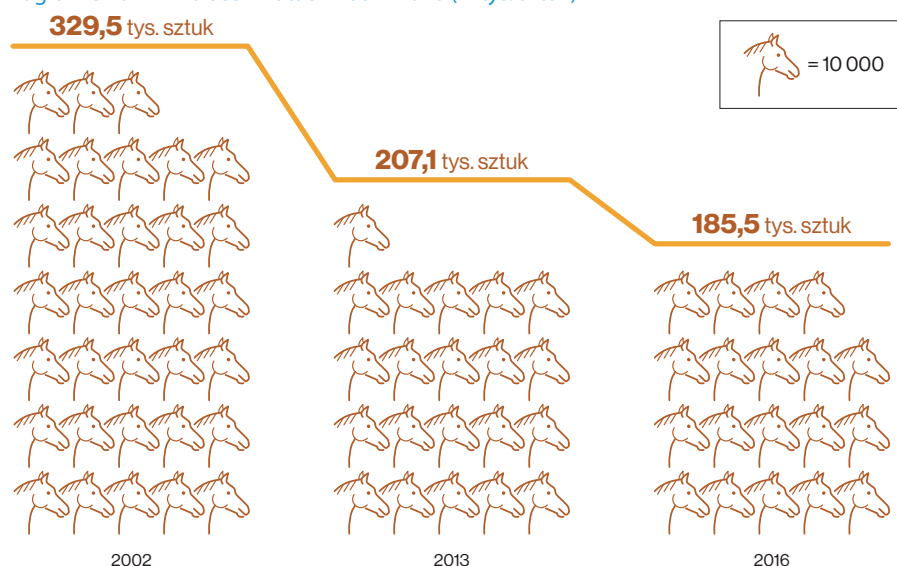
Okres objęty kontrolą

Od 1 stycznia 2015 r. do dnia zakończenia kontroli, tj. 31 grudnia 2019 r.

Konie obecnie w coraz mniejszym stopniu wykorzystywane są w nowoczesnym rolnictwie. Pogłowie koni w Polsce według danych Głównego Urzędu Statystycznego uległo zmniejszeniu z 329,5 tys. sztuk w 2002 r. do 185,5 tys. sztuk w 2016 r., tj. o 43,7%¹. Według danych Polskiego Związku Hodowców Koni w okresie od 2009 r. do 2018 r. pogłowie koni w Polsce uległo zmniejszeniu o 24,7%². Znaczenie hodowli koni na świecie opiera się głównie na ich wykorzystaniu w różnego rodzaju zawodach sportowych, pokazach, czempionatach, rekreacji, a także produkcji żywności rzeźnego. Obecnie ponad 50% pogłowia koni w Polsce stanowią konie zimnokrwiste i pogrubiłe, które w II połowie XX wieku z koni roboczych stały się głównie końmi rzeźnymi. Poza tym największe znaczenie ma w Polsce hodowla koni arabskich czystej krwi, która jako jedyna ma znaczenie międzynarodowe i ma realny wpływ na hodowlę światową.

Infografika nr 1

Pogłowie koni w Polsce w latach 2002–2016 (w tys. sztuk)



Źródło: opracowanie własne NIK na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

W krajach takich jak Francja, Wielka Brytania czy Stany Zjednoczone ogromne znaczenie ma dziedzina gospodarki zwana przemysłem końskim. W 2009 r. w obszarze związanym z hodowlą i użytkowaniem koni we Francji funkcjonowało 53,3 tys. przedsiębiorstw, z których 64% było związanych bezpośrednio z hodowlą i użytkowaniem koni, w tym kluby, tory wyścigowe itp., oraz 15% zajmujących się tzw. działalnością towarzyszącą (produkcja sprzętu, pasz, usługi, podkuwacze, lekarze weterynarii itp.). Hodowla koni prowadzona jest w tych krajach na wysokim poziomie, a ceny osiągnięte za konie z tych hodowli często są wysokie³.

¹ Od 2013 r. dane o pogłowie koni w gospodarstwach rolnych podawane przez Główny Urząd Statystyczny zbierane są co trzy lata. Dane w latach 2016–2018 pochodzą z czerwca 2016 r.

² Informacja o pogłowie koni w Polsce na podstawie danych Polskiego Związku Hodowców Koni i z Centralnej Bazy Danych Koniowatych. W 2009 r. pogłowie koni wyniosło 362,8 tys. sztuk, a w 2018 r. 273,0 tys. sztuk.

³ https://www.polskakonina.pl/wp-content/uploads/2018/04/Hij_48-ZIMA_2016_Konina_temat_tabu.pdf

Jedną z głównych odmian sportu, w których wykorzystuje się konie, są wyścigi konne. W Polsce w 2017 r. odbyło się 511 gonitw, w których startowało 800 koni pełnej krwi angielskiej i arabskich czystej krwi, a suma wygranych wyniosła 1998,6 tys. euro. Dla porównania w Stanach Zjednoczonych odbyło się 37 628 gonitw, w których biegło 47 123 konie, a suma wygranych wyniosła 742 680,8 tys. euro; w Wielkiej Brytanii odbyło się 6400 gonitw, w których biegło 11 354 konie, a suma wygranych wyniosła 107 678,6 tys. euro; we Francji odbyło się 4954 gonitwy, w których biegło 10 179 koni, a suma wygranych wyniosła 120 792,1 tys. euro; a w Irlandii odbyło się 1172 gonitwy, w których biegło 3285 koni, a suma wygranych wyniosła 31 588,0 tys. euro.

Liczba koni pełnej krwi angielskiej w Polsce w 2017 r. (590 sztuk) stanowiła 0,24% liczby tych koni w hodowli światowej. Przykładowo liczba koni tej rasy w Stanach Zjednoczonych wyniosła 54 605 sztuk (22,1% koni tej rasy w hodowli światowej), Irlandii 22 834 sztuk (9,2%), Francji 14 130 sztuk (5,7%) i Wielkiej Brytanii 12 222 sztuk (4,9%).

W Polsce główną rolę w kreowaniu i upowszechnianiu postępu biologicznego w hodowli roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich, w tym koni, odgrywają spółki, w których udziały wykonuje KOWR. Podstawy funkcjonowania spółek hodowli koni zostały zawarte w ustawie z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa. Biorąc pod uwagę strategiczne znaczenie spółek w postępie biologicznym w rolnictwie, w art. 5 ust. 6 wyżej wymienionej ustawy ustawodawca nałożył na Ministra RiRW obowiązek określenia w drodze rozporządzenia wykazu spółek hodowli roślin uprawnych i hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej.

ANR, a następnie od 1 września 2017 r. KOWR⁴, mając 100% udziałów wykonywały prawa z udziałów w spółkach hodowli koni wskazanych przez Ministra RiRW w załączniku do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 lipca 2018 r. w sprawie wykazu jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej (dalej rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi), których liczba na koniec 2014 r. wyniosła – 15 na koniec 2018 r. – 14 spółek i na koniec 2019 r. 13 spółek hodowli koni.

Państwowa hodowla koni w Polsce obecnie jest prowadzona w 13 spółkach, których podstawową działalnością jest hodowla koni oraz w siedmiu spółkach, których działalnością zasadniczą jest hodowla roślin uprawnych lub hodowla innych zwierząt gospodarskich, a które prowadzą hodowlę koni jako działalność dodatkową. Minister RiRW ustalił wykaz spółek hodowli koni mając na uwadze ich udział w tworzeniu postępu biologicznego. Państwowa hodowla koni, rozumiana jako hodowla prowadzona przez podmiot bezpośrednio lub pośrednio podległy lub nadzorowany przez Ministra RiRW, poza spółkami nadzorowanymi przez KOWR prowadzona

⁴ Do dnia 31 sierpnia 2017 r. prawa z udziałów w spółkach wykonywane były przez Agencję Nieruchomości Rolnych, której zadania z dniem 1 września 2017 r. przejął Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa.

WPROWADZENIE

jest w Zakładzie Doświadczalnym Instytutu Zootechniki PIB Odrzechowa sp. z o.o. Ponadto Stacja Badawcza w Popielnie prowadzi hodowlę zwierząt ras zachowawczych (koniki polskie, bydło rasy polska czerwona i nizinna czarno-biała). Stacja Badawcza w Popielnie jest jednostką należącą od 1 stycznia 2016 r. do Instytutu Rozrodu Zwierząt i Badań Żywności Polskiej Akademii Nauk w Olsztynie. Hodowla koni prowadzona w tych podmiotach nie została objęta niniejszą kontrolą. Od momentu wejścia Polski do Unii Europejskiej spółki hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej nie mają możliwości korzystania z pomocy publicznej z tytułu działalności hodowlanej. W Polsce hodowlą koni również zajmują się podmioty prywatne.

Infografika nr 2
spółki hodowli koni nadzorowane przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa



Źródło: opracowanie własne NIK.

W spółkach nadzorowanych przez KOWR hodowane są konie dziewięciu ras. Liczba koni w spółkach w ostatnich latach ustabilizowała się i wyniosła około 3 tysiące sztuk. W tej liczbie, na dzień 1 stycznia 2019 r., było 938 klaczy hodowlanych i 322 ogiery hodowlane. W zasobach spółek znajdują się konie należące do większości rodzin i rodów koni ras hodowanych w Polsce, do których należą: konie rasy małopolskiej, konie rasy wielkopolskiej i wielkopolskiej o pochodzeniu trakeńskiego i wschodnio-pruskiego, konie rasy śląskiej, konie rasy polski koń szlachetny półkrwi, konie rasy polski koń zimnokrwisty, konie rasy huculskiej, konie rasy konik polski. Stadniny koni nadzorowane przez KOWR prowadzą również hodowlę koni ras czystych, tj. konie arabskie czystej krwi oraz konie pełnej krwi angielskiej. Spółki, nad którymi bezpośredni nadzór sprawuje KOWR, mają do spełnienia zadania strategiczne, z drugiej zaś brać muszą pod uwagę rachunek ekonomiczny. Spółki te dysponują cennym materiałem genetycznym różnych ras końskich występujących tradycyjnie lub historycznie w wielu rejonach Polski. Podstawowym celem działalności spółek hodowli koni i stad ogierów jest prowadzenie hodowli koni poprzez realizację programów hodowlanych. Koński materiał genetyczny zgromadzony w spółkach powinien stanowić bazę dla osiąganego postępu biologicznego, który w postaci kolejnych pokoleń zwierząt hodowlanych jest dostępny dla krajowego rolnictwa i przemysłu końskiego.

Hodowla koni w Polsce prowadzona jest na podstawie zatwierdzonych przez Ministra RiRW programów hodowlanych, realizowanych przez uznane przez niego związki hodowców koni. Krajowe programy hodowlane określają m.in. nazwę i charakterystykę rasy, cel programu, cele w zakresie hodowli i selekcji, sposób prowadzenia księgi hodowlanej oraz zakres i sposób prowadzenia oceny wartości użytkowej i genetycznej. Program hodowlany stanowi wyłączone źródło wytycznych hodowli danej rasy koni m.in. w zakresie celów w zakresie selekcji i hodowli, w tym celów głównych oraz szczegółowych kryteriów oceny związanych z tymi celami w zakresie selekcji zwierząt hodowlanych, systemu identyfikacji koni, który ma zapewnić ich wpisywanie do księgi hodowlanej lub rejestrację w rejestrze hodowlanym. Polski Związek Hodowców Koni jest odpowiedzialny za politykę hodowlaną i jej realizację w zakresie hodowli koni ras krajowych. Hodowla koni ras czystej krwi jest prowadzona z oparciem o przepisy ksiąg stadnych, które prowadzi Polski Klub Wyścigów Konnych.

Spółki hodowli koni prowadzą działalność w dwóch obszarach:

- spółki prowadzące stada ogierów utrzymują ogiery i udostępniają je pozostałym hodowcom oferując usługi w zakresie rozrodu koni dla hodowli terenowej;
- spółki utrzymujące stadniny koni prowadzą hodowlę w celu ochrony i doskonalenia najcenniejszego materiału genetycznego dla potrzeb krajowej hodowli oraz umożliwienia zachowania rodzimych ras. Prowadzona w stadninach hodowla powinna zapewnić uzupełnienie pogłowia w stadach ogierów, poprawę cech użytkowych, jak również zapewnić ciągłość hodowli ras rodzimych.

NIK skontrolowała realizację zadań w zakresie hodowli koni przez spółki należące do ANR w 2014 r. w ramach kontroli P/13/188 „Realizacja zadań i gospodarka finansowa stadnin koni należących do Skarbu Państwa”. W wyniku kontroli stwierdzono, że w spółkach stworzono warunki umożliwiające ochronę i zachowanie najcenniejszych pod względem genetycznym linii utrzymywanych ras koni. Działalność ta była jednak deficytowa. Stwierdzone w spółkach nieprawidłowości dotyczyły m.in. nieprzestrzegania warunków weterynaryjnych wymaganych przy hodowli koni, nieprawidłowej wyceny i sprzedaży koni, nierzetelnego sposobu świadczenia usług w zakresie hotelowania i dzierżawy koni własnych, niewłaściwego gospodarowania nieruchomościami oraz nieutrzymywania obiektów budowlanych w należyтым stanie technicznym. W MRiRW nie uregulowano zadań związanych ze sprawowaniem nadzoru nad ANR. Ponadto ANR nierzetelnie realizowała obowiązki w zakresie przeprowadzania kontroli w spółkach, tj. nie formułowano zaleceń w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości, a także nie przestrzegano założeń tematycznych kontroli. NIK wniosła do prezesa ANR o opracowanie docelowej koncepcji (modelu) funkcjonowania spółek w odniesieniu do rzeczywistych potrzeb państwa w zakresie hodowli koni poszczególnych ras. Koncepcja ta powinna mieć na uwadze poziom hodowli gwarantujący efektywną selekcję koni z zachowaniem wymaganej bazy genetycznej najcenniejszych linii wybranych ras koni, z jednoczesnym uwzględnieniem profilu prowadzonej hodowli koni. Ponadto wnioskowano o podjęcie działań w kierunku poddania restrukturyzacji majątkowej i organizacyjnej stadnin koni przynoszących straty w prowadzonej działalności.

W 2019 r. przeprowadzona została kontrola rozpoznawcza R/19/001 „Państwowa hodowla koni – kontrola rozpoznawcza”, której wyniki zostały wykorzystane do opracowania tematyki oraz informacji o wynikach niniejszej kontroli.

2. OCENA OGÓLNA

Państwowa hodowla koni w Polsce prowadzona była przez spółki rzetelnie, nie zawsze jednak gospodarnie. Dotyczyło to przede wszystkim gospodarowania majątkiem spółek.

W kontrolowanym okresie sytuacja finansowa spółek hodowli koni uległa znacznemu pogorszeniu, co spowodowane było przede wszystkim czynnikami od nich niezależnymi, w tym uzyskiwaniem niższych przychodów ze sprzedaży koni. Dotychczasowa strategia działania spółek hodowli koni, polegająca na utrzymywaniu hodowli koni przez inną działalność spółek (np. hodowlę bydła, produkcję mleka i produkcję roślinną) przestała przynosić efekty. W związku z tym, zdaniem Najwyższej Izby Kontroli, należy na nowo zdefiniować kierunki i cele hodowli spółek o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej, w tym rozważyć zmianę statusu prawnego spółek hodowli koni, biorąc pod uwagę ich strategiczne znaczenie w postępie biologicznym w zakresie zachowania polskiej specyfiki hodowli koni, a także zapewnienie stabilności funkcjonowania tych spółek.

Kontrolowane spółki hodowli koni zapewniły prawidłowe warunki utrzymania koni. Dotyczyły one głównie warunków weterynaryjnych oraz wymogów w zakresie utrzymania koni wynikających z przepisów prawa. Obsługa weterynaryjna koni, dokumentacja lekarsko-weterynaryjna oraz ewidencja leczenia koni prowadzone były na ogół prawidłowo. Stwierdzono nieliczne przypadki niewłaściwych warunków utrzymania koni i niezapewnienia obsługi weterynaryjnej.

Objęte kontrolą spółki rzetelnie realizowały cele hodowlane nałożone programami hodowlanymi dla poszczególnych ras koni. Liczba klaczy w stadninach koni i liczba ogierów utrzymywanych w stadach ogierów stanowiły niezbędną pulę genetyczną oraz minimum do zachowania ciągłości hodowli. Pogłowie koni hodowanych przez spółki dostosowane było do sytuacji na rynku. Podczas przeglądów hodowlanych oceniano wartość hodowlaną koni. W czterech spółkach (SK w Janowie Podlaskim, Michałowie, Nowych Jankowicach oraz Iwnie) stwierdzono nieprawidłowości dotyczące dzierżawy i sprzedaży koni, co było m.in. spowodowane niewłaściwym nadzorem Agencji Nieruchomości Rolnych, a następnie Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa, a przejawem tego był np. brak regulacji w zakresie dzierżawy koni.

Spółki nie zawsze prawidłowo gospodarowały majątkiem. W czterech spółkach stwierdzono utrzymanie obiektów niezgodnie z prawem budowlanym, co było wynikiem niedostatecznego nadzoru zarządów.

Sytuacja finansowa spółek hodowli koni w latach 2015–2018 uległa pogorszeniu, na co istotny wpływ miało niepełne pokrycie kosztów hodowli koni malejącymi przychodami z tej działalności, a także zmniejszenie przychodów spowodowane głównie niekorzystnymi warunkami klimatycznymi w 2018 i 2019 r., tj. suszą (spółki z uwagi na strukturę kapitałową nie otrzymały dopłat z tego tytułu). Ponadto od 2015 r. znacząco uległy zmniejszeniu płatności bezpośrednie w ramach Wspólnej Polityki Rolnej. Dziewięć z czternastu spółek hodowli koni odnotowało stratę netto za 2018 r. łącznie w wysokości 12,9 mln zł.

Prezes Agencji Nieruchomości Rolnych, a następnie Dyrektor Generalny Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa sprawowali nadzór nad spółkami hodowli koni m.in. przez wykonywanie prawa z udziałów, jednak ten nadzór nie był w pełni skuteczny. Pomimo podejmowanych działań restrukturyzacyjnych i naprawczych, w ramach tego nadzoru nie zapobieżono pogorszeniu się sytuacji finansowej spółek i wystąpieniu nieprawidłowości w ich działalności. W ocenie Najwyższej Izby Kontroli także rotacja składów zarządów spółek nie wpływała korzystnie na ciągłość zarządzania.

Państwowa hodowla koni w Polsce prowadzona była przez spółki rzetelnie, nie zawsze jednak gospodarnie

OCENA OGÓLNA

Działania podjęte przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w zakresie hodowli koni w Polsce nie wpłynęły znacząco na rozwój państwowej hodowli. Opracowana przez Radę Do Spraw Hodowli Koni – organ doradczy Ministra – „Strategia hodowli koni w Polsce”, wobec ogólności jej postanowień, nie została wykorzystana w hodowli koni prowadzonej przez spółki. Biorąc pod uwagę sytuację państwowej hodowli koni, w celu wsparcia i promocji oraz koordynacji tej hodowli, Minister w styczniu 2020 r. powołał pełnomocnika do spraw hodowli koni.

3. SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI

Państwowa hodowla koni w Polsce prowadzona była przez spółki rzetelnie, nie zawsze jednak gospodarnie. Dotyczyło to przede wszystkim gospodarowania majątkiem spółek. Sytuacja finansowa od 2015 r. uległa znacznemu pogorszeniu, co spowodowane było głównie czynnikami od nich niezależnymi.

Kontrolowane spółki hodowli koni na ogół zapewniły prawidłowe warunki weterynaryjne oraz warunki utrzymania koni określone w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej⁵ oraz innych przepisach prawa. Obsługa weterynaryjna koni realizowana była prawidłowo przez lekarzy weterynarii na podstawie umów o pracę oraz umów na świadczenie usług w zakresie prowadzenia opieki lekarsko weterynaryjnej. Dokumentacja lekarsko-weterynaryjna i ewidencja leczenia zwierząt prowadzone były zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 września 2011 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej i ewidencji leczenia zwierząt oraz wzorów tej dokumentacji i ewidencji⁶. Zalecenia kontroli przeprowadzonych przez powiatowych lekarzy weterynarii były zrealizowane.

W jednej spółce (SK Nowe Jankowice) stwierdzono nieprawidłowości polegające na ustawieniu w jednej ze stajni urządzeń stwarzających niebezpieczeństwo urazu dla koni, utrzymaniu zabłoconego i podmokłego podłoża wybiegu, niezapewnieniu w jednym z pomieszczeń odpowiedniej powierzchni dla koni oraz zleceniu usług opieki weterynaryjnej bez przetargu wymaganego uregulowaniami wewnętrznymi spółki. [str. 22–26]

Spółki hodowli koni prowadziły rzetelnie hodowlę koni w Polsce realizując cele hodowlane nałożone „Strategicznym programem hodowli koni w spółkach Agencji Nieruchomości Rolnych”⁷ oraz krajowymi programami hodowli koni poszczególnych ras zatwierdzonymi przez Ministra RiRW. W spółkach nadzorowanych przez KOWR hodowane były konie dziewięciu ras należące do większości rodzin i rodów koni ras hodowanych w Polsce. [str. 26–27]

Pogłowie hodowanych koni przez spółki utrzymywane było w latach 2015–2019 na ogół na poziomie zalecanym przez ANR/KOWR. Liczba klaczy poszczególnych ras utrzymywanych w stadninach koni i liczba ogierów w stadach ogierów stanowiły niezbędną pulę genetyczną oraz minimum dla zachowania ciągłości hodowli. Jednocześnie liczba koni wynikała z uwarunkowań ekonomicznych i była dostosowana do potrzeb krajowej hodowli oraz zainteresowania odbiorców. Liczba koni w spółkach

Państwowa hodowla koni w Polsce prowadzona była rzetelnie, nie zawsze jednak gospodarnie

Kontrolowane spółki zapewniły prawidłowe warunki weterynaryjne oraz warunki utrzymania koni

Nieprawidłowości w zakresie warunków utrzymania koni

Spółki prowadziły hodowlę koni realizując cele określone w programach hodowlanych

Pogłowie koni w spółkach było na poziomie koniecznym dla zachowania ciągłości hodowli

⁵ Dz. U. z 2019 r. poz. 1966.

⁶ Dz. U. Nr 224, poz. 1347.

⁷ Strategiczny program hodowli koni zatwierdzony został w maju 2015 r. przez Prezesa ANR i zawierał m.in. ocenę sytuacji hodowli koni w Polsce i w spółkach hodowli koni, w których prawa z udziałów wykonywał ANR/KOWR, strategię rozwoju ras koni hodowlanych w spółkach oraz zasady współpracy z ośrodkami naukowymi.

wyniosła według stanu na dzień 1 stycznia 2019 r. 844 sztuk. W tej liczbie było 938 klaczy hodowlanych i 255 ogierów. Liczba klaczy ogółem w spółkach w latach 2015–2019 utrzymywała się na zbliżonym poziomie.

W okresie objętym kontrolą wystąpiło znaczące zmniejszenie liczby klaczy pełnej krwi angielskiej, tj. o 27,4%⁸. Spowodowane było to zmniejszeniem zapotrzebowania na konie pełnej krwi angielskiej pochodzące z krajowej hodowli spowodowane importem koni z zagranicy, głównie z Wielkiej Brytanii i Irlandii. Konie ras szlachetnych i półkrwi z polskich hodowli były wypierane z rynku koni sportowych przez konie sportowe pochodzące z hodowli zagranicznych. [str. 27–33]

Nadreprezentacja w hodowli koni rasy arabskiej czystej krwi ogierów z rodu *Saklawi I*

W rozrodzie koni arabskich czystej krwi spółek prowadzących hodowlę koni tej rasy, szczególnie w SK Michałów, w większości uczestniczyły ogiery reprezentujące wąską pulę genetyczną, pochodzące z rodu *Saklawi I*. Spowodowane było to, jak wyjaśniły zarządy tych spółek, koniecznością dostosowania koni oferowanych na sprzedaż do trendów na światowym rynku koni arabskich czystej krwi. Może to skutkować w przyszłości wzrostem inbrodu w wyniku krycia w bliskim pokrewieństwie, a także utratą zmienności genetycznej. Spółki hodowli koni arabskich czystej krwi podjęły działania mające na celu zmniejszenie nadreprezentacji ogierów z rodu *Saklawi I* w hodowli koni tej rasy. [str. 28–29]

Spółki przeprowadzały przeglądy hodowlane na ogół zgodnie z wymaganiami określonymi przez ANR/KOWR

ANR/KOWR określiły zasady przeprowadzania przeglądów hodowlanych dla nadzorowanych stadnin koni i stad ogierów, a spółki objęte kontrolą na ogół przestrzegały tych zasad. Przeglądy hodowlane przeprowadzono w stadninach koni i stadach ogierów na podstawie wytycznych ANR/KOWR, na których prezentowano konie hodowlane oraz komisyjnie dokonywano oceny koni pod względem ich przydatności do hodowli. W ramach tych przeglądów spółki prawidłowo kwalifikowały do stada hodowlanego klacze matki oraz ogiery czołowe (reproduktory) dla dalszego rozrodu. Wycenę koni przed sprzedażą przeprowadzały komisje, które wyrażały też zgodę na przeniesienie koni ze stada hodowlanego do stada niehodowlanego oraz kwalifikację klaczy do hodowli. Przestankami o wyłączeniu koni ze stada hodowlanego były selekcje na sprzedaż podczas aukcji, brak standardu, wady, problemy zdrowotne, wyeliminowanie z rozrodu, nadwyżki hodowlane, niezakwalifikowanie do treningu wyścigowego, a także zaawansowany wiek konia. Wymagana dokumentacja i sprawozdawczość za lata 2015–2018 była na ogół terminowo przekazywana do ANR/KOWR. [str. 34–35]

Nierzetelne przeglądy hodowlane w jednej spółce

W przypadku jednej spośród dziewięciu kontrolowanych spółek (SK Nowe Jankowice) stwierdzono nierzetelnie przeprowadzone przeglądy hodowlane, gdyż nie dokonano w ich wyniku oceny stanu kondycji i pielęgnacji koni, oceny przychówku, oceny realizacji założeń programów hodowlanych (osiem przeglądów hodowlanych), a składy komisji w przypadku ośmiu przeglądów niespełniały wymogów określonych przez ANR/KOWR. Stwierdzono również w tej spółce przeniesienie 46 koni ze stada

⁸ Według stanu na 1 stycznia 2015 r. liczba klaczy matek pełnej krwi angielskiej wyniosła 95 sztuk, a według stanu na 1 stycznia 2019 r. 69 sztuk.

SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI

hodowlanego niezgodnie z zasadami określonymi w *Strategicznym programie hodowli koni*, co umożliwiło sprzedaż tych koni bez zgody właściciela spółki za łączną kwotę 280,7 tys. zł. [str. 34–35]

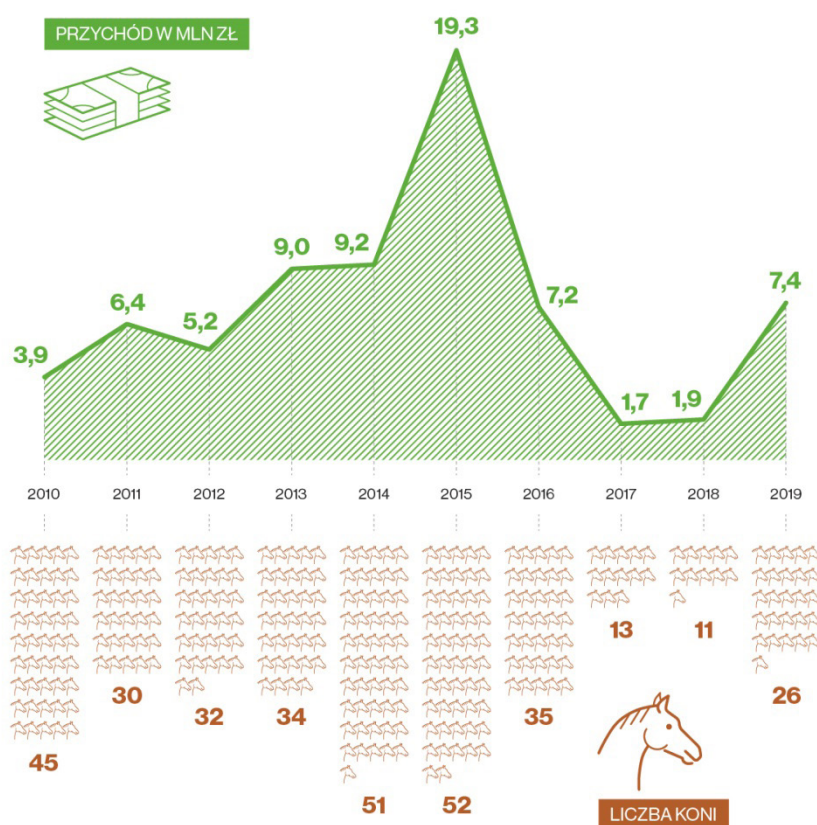
W latach 2015–2018 spółki objęte kontrolą sprzedały łącznie 1454 konie za kwotę 42 809,4 tys. zł. Średnia cena za sprzedanego konia w tych spółkach za lata 2015–2018 wyniosła 29,4 tys. zł. Średnia cena za sprzedanego konia w trzech spółkach zajmujących się głównie hodowlą koni arabskich czystej krwi, tj. w SK w Michałowie i Janowie Podlaskim oraz stadninie należącej do Małopolskiej Hodowli Roślin, uległa zmniejszeniu ze 104 tys. zł z 2015 r. do 23,8 tys. zł w 2018 r. Zmniejszenie średniej ceny za konie sprzedane przez te spółki spowodowane było przede wszystkim rekordowym wynikiem ze sprzedaży koni w 2015 r. oraz mniejszym popytem w latach późniejszych na konie arabskie czystej krwi. W pozostałych kontrolowanych spółkach liczba sprzedanych koni i średnie ceny nie uległy, w okresie objętym kontrolą, znaczącym zmianom. [str. 35–37]

Zmniejszenie średniej ceny ze sprzedaży koni arabskich czystej krwi

Infografika nr 3

Wyniki aukcji koni arabskich czystej krwi organizowanych w ramach Dni Konia Arabskiego w latach 2010–2019 (w mln zł)

Wyniki aukcji koni arabskich czystej krwi



Źródło: opracowanie własne NIK na podstawie wyników kontroli oraz <https://www.polskiearaby.com/?page=pride&lang=pl&str=1&id=11>.

Trzy spółki zajmujące się hodowlą koni arabskich czystej krwi sprzedawały najcenniejsze konie na corocznych aukcjach organizowanych w Janowie Podlaskim pn. *Pride of Poland* i *Summer Sale* w ramach *Dni Konia Arabskiego*. W 2015 r. spółki sprzedały 52 konie za kwotę 19,3 mln zł⁹, 35 koni za 7,2 mln zł w 2016 r., 13 koni za 1,7 mln zł w 2017 r., 11 koni za 1,9 mln zł w 2018 r. oraz 26 koni za 7,4 mln zł w 2019 r. W latach 2015–2019 poniesione przez te spółki wydatki związane z organizacją corocznych aukcji i imprez towarzyszących wyniosły 4664,9 tys. zł, z tego wydatki poniesione w 2015 r. za organizację Dni Konia Arabskiego w Janowie Podlaskim (2060,3 tys. zł netto) stanowiły 44,2% wydatków w latach 2015–2019. [str. 36–37]

Nieprawidłowości dotyczące sprzedaży koni należących do spółek

W wyniku kontroli stwierdzono w trzech spółkach nieprawidłowości dotyczące sprzedaży koni i materiału zarodowego. W trzech na dziewięć skontrolowanych spółek dopuszczono do sprzedaży 133 konie ze stada hodowlanego o wartości łącznej netto 1494,3 tys. zł bez wcześniej uzyskanej zgody ANR lub KOWR. W SK Nowe Jankowice w 84 przypadkach sprzedano konie o łącznej wartości 503,2 tys. zł netto bez zachowania publicznej formy sprzedaży (przetargu, aukcji, konkursu ofert). Spółka ta nie udokumentowała przeprowadzonych w latach 2015–2018 publicznych procedur sprzedaży wymaganych w *Strategicznym programie hodowli koni*. W SK Nowe Jankowice w 42 przypadkach sprzedano konie o wartości łącznej netto 249,7 tys. zł bez dokonania ich wcześniejszej wyceny, co było niezgodne z zasadami określonymi w *Strategicznym programie hodowli koni*. W SK w Iwnie sprzedano 39 koni z pominięciem wewnętrznych uregulowań dotyczących sprzedaży koni. Z kolei sprzedaż przez SK w Janowie Podlaskim 15 stanówek konia zarodowego o wartości 180 tys. zł netto za cenę 15 zł netto było działaniem niegospodarnym. [str. 38–39]

Wadliwe dzierżawy i prowadzenie pensjonatów dla koni

Spółki prowadziły działalność w zakresie dzierżawy koni własnych oraz prowadzenia pensjonatów dla koni niebędących własnością spółek (hotelowania). W latach 2015–2019 z tytułu dzierżawy koni skontrolowane spółki osiągnęły przychód w kwocie 5225,5 tys. zł.

Wystąpiły przypadki nienaliczania odsetek za opóźnienie w zapłacie czynszu za oddane w dzierżawę konie (SK Nowe Jankowice), wskutek tego spółka nie osiągnęła należnych jej przychodów. W dwóch spółkach wystąpiły przypadki nierzetelnego dokumentowania umów usług hodowlanych dotyczących oddania w dzierżawę koni (SK Michałów i SK Nowe Jankowice).

Ponadto wystąpiły przypadki nieterminowej realizacji umów dzierżawy zawartych przed okresem objętym kontrolą oraz niekorzystnych dla spółki zmian postanowień umów dzierżawy. Zmiany te dotyczyły przedłużania okresu dzierżawy, pobierania zarodków tylko przez wydzierżawiającego oraz niezażrebiania klaczy, co było w pierwotnej umowie jednym z warunków oddania w dzierżawę klaczy (SK Janów Podlaski).

⁹ W 2015 r. na aukcji koni arabskich w Janowie Podlaskim sprzedano najdroższego konia z polskiej hodowli, tj. klacz Pepita za 1,4 mln euro. Stadnina Koni Michałów sprzedała klacz Pistorię za cenę 625 tys. euro.

Zdaniem NIK przyczyną wystąpienia nieprawidłowości w zakresie dzierżaw i hotelowania był niewłaściwy nadzór zarządów spółek oraz nieokreślenie przez ANR/KOWR ogólnych zasad dzierżawy koni.

W dwóch spółkach wystąpiły nieprawidłowości polegające na stosowaniu stawek za świadczone usługi hotelowania koni niższych niż określone w cennikach (SK Nowe Jankowice oraz SK w Iwnie), a jedna spółka (SK Michałów) utrzymywała w pensjonacie cztery konie bez pisemnej umowy na utrzymanie i bez uiszczenia opłat z tego tytułu w kwocie 15,8 tys. zł. [str. 39–40]

Sytuacja finansowa spółek hodowli koni w latach 2015–2018 uległa pogorszeniu. Za 2015 r. jedna z sześciu spółek hodowli koni objętych kontrolą poniosła stratę netto w wysokości 402,8 tys. zł, a za 2018 r. trzy z tych spółek poniosły stratę netto łącznie w wysokości 7620,1 tys. zł. Strata netto za 2018 r. SK Janów Podlaski wyniosła 3273,2 tys. zł. Trzy spółki objęte kontrolą, w których hodowla koni była działalnością dodatkową, uzyskały zysk netto za lata 2015–2018. Na koniec okresu sprawozdawczego 2015 r.¹⁰, 12 spółek hodowli koni osiągnęło dodatni wynik finansowy, czyli zysk netto w wysokości 8017,3 tys. zł, a dwie spółki odnotowały stratę w łącznej wysokości 571,2 tys. zł. Na koniec okresu sprawozdawczego 2018 r. pięć spółek osiągnęło zysk netto w wysokości 3009,4 tys. zł, a dziewięć spółek odnotowało stratę netto w kwocie 12 876,3 tys. zł. Pogarszające się wyniki działalności spółek hodowli koni spowodowane były głównie zmniejszeniem od 2015 r. płatności bezpośrednich w ramach Wspólnej Polityki Rolnej, brakiem rekompensat z tytułu niekorzystnych warunków klimatycznych¹¹ oraz większymi kosztami hodowli koni niż przychody z tej działalności.

Zyski netto uzyskane przez spółki hodowli koni arabskich czystej krwi osiągnięte zostały głównie dzięki wynikom sprzedaży koni na aukcjach organizowanych w Janowie Podlaskim. Przychody ze sprzedaży koni arabskich w 2015 r. (1,4 mln euro za klacz Pepita dla SK Janów Podlaski oraz 625 tys. euro za klacz Pistoria dla SK Michałów) pokryły poniesione straty poniesione na pozostałej działalności w wysokości 2680 tys. zł (SK Janów Podlaski) i 263 tys. zł (SK Michałów). [str. 41–46]

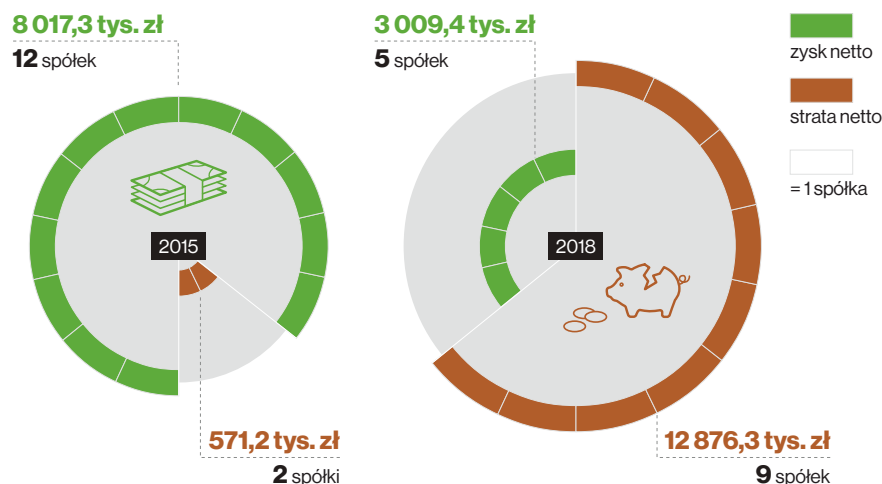
Sytuacja finansowa
spółek hodowli koni
w latach 2015–2018
uległa pogorszeniu

¹⁰ Dane o wynikach finansowych na podstawie sprawozdań Zarządu z działalności spółek.

¹¹ W wyniku zastosowanej modulacji polegającej na ograniczeniu Jednolitej Płatności Obszarowej (JPO) do 150 tys. euro wszystkie spółki nadzorowane przez KOWR uzyskały przychody w zakresie dopłat JPO w latach 2015–2017 zmniejszone o kwotę 134.888,5 tys. zł w porównaniu do 2014 r. Spółki, z uwagi na strukturę kapitałową (udział państwowej osoby prawnej w kapitale zakładowym wynoszący ponad 25%), nie otrzymały pomocy z tytułu wystąpienia klęski żywiołowej, tj. suszy, przyznanej innym podmiotom. Szacunkowe straty w produkcji roślinnej z powodu suszy w 2018 r. wyniosły 86 405,2 tys. zł, a 116 162,2 tys. zł w 2019 r.

SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI

Infografika nr 4
Wyniki finansowe spółek hodowli koni w latach 2015–2018 (w tys. zł)

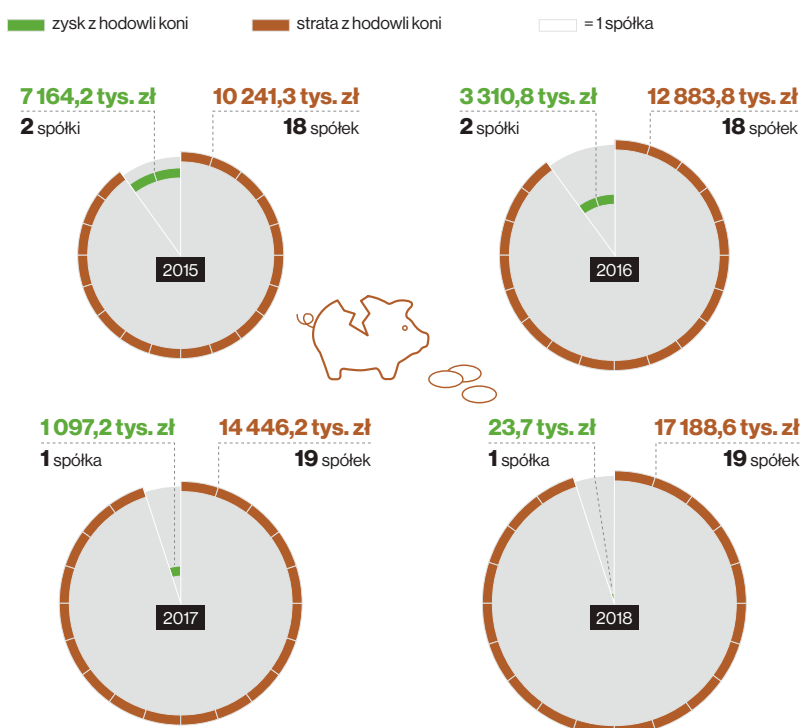


Źródło: opracowanie własne NIK na podstawie wyników kontroli.

Deficytowa hodowla koni

Istotny wpływ na systematycznie pogarszającą się sytuację finansową spółek hodowli koni miały pogarszające się wyniki hodowli koni, której przychody nie pokrywały kosztów ponoszonych na tę działalność. W 2015 r. spośród 20 spółek prowadzących hodowlę koni, tj. 14 spółek hodowli koni i sześciu spółek prowadzących taką hodowlę, zysk z hodowli koni w kwocie 7164,21 tys. zł odnotowały dwie spółki, a stratę wykazało 18 spółek w kwocie 10 241,3 tys. zł. Zysk z hodowli koni w kwocie 23,7 tys. zł za 2018 r. odnotowała jedna spółka, a stratę wykazało 19 spółek w wysokości 17 188,6 tys. zł.

Infografika nr 5
Wyniki z hodowli koni prowadzonej przez spółki hodowli koni w latach 2015–2018 (w tys. zł)



Źródło: opracowanie własne NIK na podstawie wyników kontroli.

Wpływ na wyniki finansowe z hodowli koni miały przede wszystkim takie czynniki jak sytuacja na rynku koni użytkowych i sportowych, zmniejszenie zainteresowania na rynku koni arabskich czystej krwi oraz zmniejszające się zapotrzebowanie na ogiery reproductory. Straty z tytułu prowadzonej hodowli koni pokrywane były przez spółki z działalności gospodarczej, np. produkcji roślinnej, produkcji mleka i hodowli bydła. Na deficytową działalność hodowli koni NIK zwracała uwagę po kontroli spółek hodowli koni przeprowadzonej w latach 2013–2014¹². [str. 44–45]

ANR/KOWR podjęły w kontrolowanym okresie działania mające na celu poprawę wyników finansowych spółek hodowli koni, jednak działania te nie zapobiegły pogorszeniu się ich sytuacji finansowej. Właściciel spółek nie pobierał dywidendy, pozostawiając wygenerowany zysk w spółkach, z przeznaczeniem głównie na pokrycie strat, inwestycje i rozwój hodowli. Plany naprawcze wprowadzone zostały w sześciu spółkach, a dwie z nich zostały przyłączone w drodze przeniesienia całego majątku do dwóch spółek należących do ANR/KOWR w trybie art. 492 § 1 pkt 1 ustawy z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych¹³. Zdaniem NIK działania podejmowane przez ANR/KOWR oraz zarządy spółek w celu poprawy sytuacji ekonomiczno-finansowej okazały się niewystarczające, a trudna kondycja finansowa w większości stadnin koni i stad ogierów może spowodować zagrożenie dla dalszego funkcjonowania spółek w obecnej formie organizacyjnej¹⁴. [str. 48–51]

Działania ANR/KOWR w celu poprawy sytuacji ekonomiczno-finansowej spółek były niewystarczające

Częstotliwość zmian składów organów zarządzających spółek w okresie objętym kontrolą w ocenie NIK nie sprzyjała ciągłości i jakości zarządzania. W latach 2015–2019 odwołanych zostało 43 członków zarządu 14 spółek hodowli koni, w tym 21 odwołanych członków zarządu nie otrzymało absolutorium z wykonania obowiązków. W okresie tym powołano 41 członków zarządu, w tym jako pełniących obowiązki prezesa zarządu powołano 31 osób, a 10 członków zarządu wyłonionych zostało spośród kandydatów, którzy zgłosili się w trybie postępowania kwalifikacyjnego. Postępowania kwalifikacyjne przeprowadzone były zgodnie z przepisami prawa i uregulowaniami wewnętrznymi ANR/KOWR. [str. 52–54]

Częste zmiany członków organów zarządzających spółek nie sprzyjały ciągłości i jakości zarządzania

Prezes ANR/dyrektor generalny KOWR sprawowali nadzór właścicielski nad spółkami hodowli koni poprzez wykonywanie praw z udziałów, ocenę działalności zarządów spółek, analizę sytuacji ekonomiczno-gospodarczej i hodowlanej oraz przeprowadzanie kontroli w tych spółkach. W nadzorowanych spółkach przeprowadzono zwyczajne zgromadzenia wspólników w terminach określonych przepisami prawa w celu rozpatrzenia i zatwierdzenia sprawozdania finansowego oraz sprawozdania zarządu spółki za dany rok obrotowy. Analiza wyników działalności nadzorowanych spółek prawa handlowego była

Prezes ANR/dyrektor generalny KOWR wykonywali prawa z udziałów spółek hodowli koni

¹² Informacja o wynikach kontroli „Realizacja zadań i gospodarka finansowa stadnin koni należących do Skarbu Państwa” z lipca 2014 r. nr LWR-4101-017-00/2013.

¹³ Dz. U. z 2019 r. poz. 505, ze zm.

¹⁴ W grudniu 2019 r. Minister RiRW na posiedzeniu Sejmowej Komisji Finansów wystąpił o dofinansowanie siedmiu spółek, w tym sześciu spółek hodowli koni (w tym „Stadniny Koni Janów Podlaski” sp. z o.o.), łącznie w kwocie 43 mln zł.

dokonywana na podstawie informacji otrzymanych od zarządów spółek. Uzyskiwano niezbędne informacje dotyczące hodowli koni oraz na bieżąco monitorowano i dokonywano oceny w zakresie działalności ekonomiczno-finansowej spółek. [str. 48–54]

Wynagrodzenia członków organów zarządzających spółek były zgodne z przepisami prawa

Prezes ANR/dyrektor generalny KOWR wdrożyli standardy obsady kadrowej spółek oraz kształtowania wynagrodzeń członków organów zarządzających określone w przepisach prawa, tj. w ustawie z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym i w ustawie z dnia 9 czerwca 2016 r. o zasadach kształtowania wynagrodzeń osób kierujących niektórymi spółkami. [str. 53–54]

Prezes ANR określił dla spółek program hodowli koni

W 2015 r. Prezes ANR zaakceptował i przekazał do realizacji zarządcom spółek *Strategiczny program hodowli koni w spółkach Agencji Nieruchomości Rolnych*, w którym określono m.in. zakładane minimalne liczby klaczy matek w stadninach koni, wymaganą dokumentację przekazywaną do ANR/KOWR, zasady przeprowadzania przeglądów hodowlanych oraz zasady sprzedaży koni ze spółek. Opracowanie to powstało w wyniku kontroli NIK przeprowadzonej w 2014 r. KOWR nie ocenił realizacji tego programu ze względu na specyfikę hodowli koni związaną z długotrwałością procesów hodowlanych. Ocena taka planowana jest na 2020 r. ANR/KOWR współpracowały w zakresie promocji z Polskim Związkiem Hodowców Koni (zrzeszającym hodowców koni w związkach poszczególnych ras), z Polskim Klubem Wyścigów Konnych (określającym programy hodowlane koni rasy arabskiej i angielskiej) oraz ze Związkiem Trakeńskim w Polsce. [str. 55–56]

Działania Ministra RiRW nie wpłynęły znacząco na rozwój państwowej hodowli koni

Działania Ministra RiRW nie wpłynęły znacząco na rozwój państwowej hodowli koni. W okresie objętym kontrolą Minister RiRW powołał jako organy pomocnicze rady zajmujące się hodowlą koni w Polsce. Rada ds. hodowli koni w maju 2018 r. sporządziła *Strategię Hodowli Koni w Polsce*, która została przekazana w czerwcu 2018 r. spółkom hodowli koni. Zapisy tej strategii dotyczące hodowli koni nie zostały przez kontrolowane podmioty wykorzystane. Minister RiRW podjął działania w celu zmiany rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 lipca 2018 r. w sprawie wykazu jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej w celu aktualizacji wykazu spółek hodowli koni. Minister RiRW w styczniu 2020 r. powołał pełnomocnika do spraw hodowli koni, biorąc pod uwagę sytuację państwowej hodowli koni, w celu wsparcia i promocji oraz koordynacji tej hodowli. [str. 57–61]

Stwierdzono nieprawidłowości w zakresie realizacji obowiązków wynikających z prawa budowlanego

Spółki nie zawsze prawidłowo gospodarowały majątkiem. W odniesieniu do niektórych obiektów budowlanych wchodzących w skład zasobu czterech z dziewięciu skontrolowanych spółek stwierdzono nieprawidłowości w zakresie realizacji obowiązków wynikających z prawa budowlanego. Nieutrzymano obiektów w należytych stanie technicznym, nieprzeprowadzono ich okresowych kontroli oraz nie realizowano zaleceń w zakresie poprawy stanu technicznego wynikających z tych kontroli, a także nieprowadzono księzek obiektu budowlanego. Wynikało to głównie z niedostatecznego nadzoru zarządów spółek nad realizacją obowiązków określonych w prawie budowlanym. [str. 46–48]

4. WNIOSKI

Państwowa hodowla koni była deficytowa, a kosztów ponoszonych z tego tytułu nie pokrywały przychody z tej działalności. Działania podejmowane przez ANR/KOWR w ramach nadzoru właścicielskiego nie zapobiegły znacznemu pogorszeniu się sytuacji finansowej w większości spółek hodowli koni, na co istotny wpływ miały również czynniki niezależne od spółek. W niektórych przypadkach może to spowodować zwiększenie ryzyka upadłości podmiotów o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej i stanowić zagrożenie dla stabilności hodowli koni. Zatem należałoby rozważyć zmianę statusu prawnego tych podmiotów.

Mając na uwadze pogarszające się wyniki finansowe spółek hodowli koni, sytuację na rynku koni w Polsce oraz zmieniające się uwarunkowania tej hodowli na rynku krajowym i światowym, Najwyższa Izba Kontroli dostrzega potrzebę:

- 1) w ramach nadzoru nad działalnością KOWR w zakresie spółek hodowli koni o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej, podjęcia działań w celu opracowania nowej kompleksowej koncepcji funkcjonowania państwowej hodowli koni w Polsce z uwzględnieniem racjonalizacji tej hodowli oraz stopniowej poprawy działalności tego obszaru rolnictwa;
- 2) podjęcia działań w celu trwałej poprawy sytuacji finansowej spółek hodowli koni, z uwzględnieniem analizy realizacji *Strategicznego programu hodowli koni* w zakresie funkcjonowania spółek i hodowli koni;
- 3) wzmocnienia nadzoru nad spółkami prowadzącymi państwową hodowlę koni w zakresie sprzedaży i dzierżawy koni oraz gospodarowania ich majątkiem, a także w zakresie poprawy utrzymania obiektów budowlanych związanych z hodowlą koni.

Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi

Dyrektor Generalny
Krajowego Ośrodka
Wsparcia Rolnictwa

5. WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Spółki zapewniły prawidłowe warunki weterynaryjne oraz warunki utrzymania koni

5.1. Warunki utrzymania koni w spółkach hodowli koni

Objęte kontrolą spółki zajmujące się hodowlą koni na ogół zapewniły prawidłowe warunki weterynaryjne oraz warunki utrzymania koni określone w przepisach prawa. Obsługa weterynaryjna koni realizowana była prawidłowo przez lekarzy weterynarii na podstawie umów o pracę oraz umów na świadczenie usług w zakresie prowadzenia opieki lekarsko-weterynaryjnej. Dokumentacja lekarsko-weterynaryjna i ewidencja leczenia zwierząt prowadzone były zgodnie z przepisami prawa, a zalecenia kontroli przeprowadzonych przez powiatowych lekarzy weterynarii zostały zrealizowane. W jednym przypadku stwierdzono nieprawidłowości dotyczące niezapewnienia warunków weterynaryjnych oraz usług opieki weterynaryjnej.

Spółki zajmujące się hodowlą koni na ogół zapewniły dobrostan koni

Kontrolowane spółki hodowli koni na ogół zapewniły właściwy dobrostan, warunki weterynaryjne, oraz warunki utrzymania koni określone w ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt¹⁵ (dalej ustawa o ochronie zwierząt), ustawie z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt¹⁶ (dalej ustawa o ochronie zdrowia zwierząt), rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (dalej rozporządzenie w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich) i rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 września 2003 r. w sprawie szczegółowych warunków weterynaryjnych, jakie muszą spełniać gospodarstwa w przypadku, gdy zwierzęta lub środki spożywcze pochodzenia zwierzęcego pochodzące z tych gospodarstw są wprowadzane na rynek¹⁷ (dalej rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków weterynaryjnych). ANR/KOWR nie określiły szczegółowych zasad realizacji obsługi weterynaryjnej koni wynikających z przepisów prawa.

Konie stanowiące własność spółek objętych kontrolą oraz konie niebędące własnością spółek (zarówno dzierżawione przez spółki, jak i konie prywatnych właścicieli przebywające w pensjonacie) miały na ogół prawidłowe warunki utrzymania. Na podstawie oględzin¹⁸ obiektów przeznaczonych do utrzymania koni stwierdzono m.in., że: usytuowane były one na terenie ogrodzonym, zabezpieczonym przed dostępem innych zwierząt; pomieszczenia inwentarskie dla koni posiadały wentylację i oświetlenie elektrycznie, zapewniono w nich dostęp światła naturalnego; boksy dla koni miały właściwą powierzchnię; koniom zapewniono swobodę ruchów, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia; podłoga w pomieszczeniach inwentarskich dla koni była twarda i stabilna, a jej powierzchnia nieśliska; wyposażenie i sprzęt przeznaczone do karmienia i pojenia koni wykonano i umieszczono w sposób minima-

¹⁵ Dz. U. z 2019 r. poz. 122, ze zm.

¹⁶ Dz. U. z 2018 r. poz. 1967, ze zm.

¹⁷ Dz. U. Nr 168, poz. 1643.

¹⁸ Oględziny dobrostanu koni oraz warunków weterynaryjnych przeprowadzono na podstawie art. 39 ustawy o NIK.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

lizujący możliwość zanieczyszczenia paszy lub wody oraz ułatwiający bezkonfliktowy dostęp koni do paszy i wody. W stajniach zapewniono właściwą konstrukcję wykonaną z odpowiedniej jakości materiałów oraz zabezpieczeń, właściwe oświetlenie dzienne i nocne, wentylację, właściwą częstotliwość karmienia i wymiany ściółki, odpowiednią ilość ruchu oraz dostęp do wody.

Przykładowo w SK Iwno stwierdzono, że ustalane dawki żywienia koni były konsultowane z profesjonalną firmą, która opiekowała się stajnią. Wytyczne odnośnie żywienia koni otrzymywali koniuszy oddziałów, którzy przekazywali załodze podającej koniom odpowiednie dawki paszy. Inne dawki miały klacze w laktacji, jałowe czy w niskiej ciąży, oddzielnie planowane były dawki dla roczniaków i źrebaków z danego roku oraz ogierów.

Nieprawidłowości w zakresie dobrostanu koni

W jednym przypadku (SK Nowe Jankowice) stwierdzono nieprawidłowości polegające na ustawieniu urządzeń stwarzających niebezpieczeństwo urazu dla koni, utrzymaniu zabłoconego i podmokłego podłoża wybiegu, niezapewnieniu w jednym z pomieszczeń odpowiedniej powierzchni dla koni. W *Stajni elitarniej* przy wyjściu na wybieg, wzdłuż ścian, ustawiono próbnik oraz stalowe belki, narażający konie na ryzyko urazu, w przypadku kontaktu z tymi przedmiotami; natomiast podłoże wybiegu, na którym przebywały konie, stanowiły błoto i kałuże. Było to niezgodne z art. 12 ust. 2 ustawy o ochronie zwierząt oraz § 3 ust. 2 pkt 1 w zw. z § 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich, które stanowią, że warunki hodowli zwierząt nie mogą powodować urazów i uszkodzeń ciała lub innych cierpień oraz, że konie utrzymuje się w warunkach nieszkodliwych dla ich zdrowia oraz niepowodujących urazów, uszkodzeń ciała i cierpień. Główny Hodowca Koni poinformował, że w jego ocenie sprzęt ten nie zagrażał niebezpieczeństwem koni, a wręcz przeciwnie przeciwdziałał urazom bioder koni. W ocenie NIK uderzenie o próbnik, czy też nastąpienie albo potknięcie się o belkę stwarzało ryzyko urazu dla konia. Odnośnie zalanego podłoża wybiegu Prezes Zarządu poinformował, że była to sytuacja awaryjna, a na okres wiosenny zaplanowano przeorganizowanie wybiegów dla koni i podział obecnie istniejących dużych wybiegów na mniejsze kwatery.

W wyniku oględzin stwierdzono, że dorosłym klaczom w części *Stajni elitarniej* („biegalni II”) nie zapewniono co najmniej 10 m² powierzchni na jednego konia utrzymywanego w systemie wolnostanowiskowym bez uwięzi, co stanowiło naruszenie wymogu określonego w § 14 ust. 3 pkt 1 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia z 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich.

Prezes Zarządu poinformował m.in., że w stajni tej podzielonej na dwie biegalnie (biegalnia I i biegania II) łączna średnia powierzchnia przypadająca na jedną klacz była większa niż wymagane minimum, jednak obsada koni w obu biegalniach jest nierównomierna. Zdaniem NIK brak możliwości przeniesienia klaczy z biegalni I do biegalni II nie powinien być powodem braku dotrzymywania jednego z minimalnych wymogów utrzymywania koni.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

W spółkach prowadzono ewidencję leczenia koni

W spółkach prowadzono ewidencję leczenia zwierząt (koni), w tym książki ewidencji wizyt lekarzy weterynarii, książki leczenia zwierząt gospodarskich oraz zwierząt, z których pozyskane tkanki lub produkty są przeznaczone do spożycia przez ludzi, a także karty wykonania czynności weterynaryjnych. Dokumentacja lekarsko-weterynaryjna i ewidencja leczenia zwierząt zawierająca ewidencję wydanych leków prowadzone były zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 września 2011 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej i ewidencji leczenia zwierząt oraz wzorów tej dokumentacji i ewidencji.

Nieprawidłowość w zakresie warunków weterynaryjnych

W jednym przypadku (SK Nowe Jankowice) stwierdzono nieprawidłowość polegającą na niewydzieleniu w *Stajni murowanej* w Mędrzycach miejsca do składowania środków dezynfekcyjnych, zabezpieczonego przed dostępem osób niepowołanych, co stanowiło naruszenie wymogu określonego w § 1 pkt 1 rozporządzenia z 2003 r. w sprawie szczegółowych warunków weterynaryjnych. Prezes Zarządu poinformował, że nie wie dlaczego nie wydzielono tego miejsca, zaś w związku z objęciem stanowiska zbadał sytuację hodowli koni zostawił sobie do analiz w późniejszym okresie.

Obsługa weterynaryjna koni realizowana była prawidłowo przez lekarzy weterynarii

Obsługa weterynaryjna koni w spółkach objętych kontrolą realizowana była prawidłowo przez lekarzy weterynarii na podstawie umów o pracę oraz umów na świadczenie usług w zakresie prowadzenia opieki lekarsko-weterynaryjnej. Przykładowo w SK Janów Podlaski w latach 2015–2016 obowiązywała umowa na świadczenie usług w zakresie prowadzenia opieki lekarsko-weterynaryjnej nad wszystkimi zwierzętami na terenie spółki, tj. końmi i bydłem w zakresie zdrowotności, wykonywania zabiegów leczniczych oraz leczenia. Na lata 2017–2018 spółka zawierała coroczne umowy na świadczenie usług weterynaryjnych, których przedmiotem była m. in. kompleksowa opieka lekarsko-weterynaryjna koni obejmująca: badanie i diagnozowanie stanu zdrowia koni, leczenie koni i utrzymanie należytego stanu zdrowotności koni. Przedmiotem umowy na 2019 r. była kompleksowa opieka lekarsko-weterynaryjna koni, która obejmowała: badanie i diagnozowanie stanu zdrowia koni, leczenie koni zachowawcze oraz przeprowadzanie drobnych zabiegów operacyjnych, możliwych do wykonania na miejscu i utrzymanie należytego stanu zdrowia koni. Wynagrodzenia za usługi określono ryczałtem i odrębnie uregulowano wykonanie usług przekraczających zakres przedmiotowy umowy oraz określono zwrot poniesionych kosztów leków. W ramach usług przekraczających zakres przedmiotowy umowy nie określono rodzaju usług dodatkowo płatnych. Na powyższe okoliczności wyjaśnienia złożyli p.o. Prezes Zarządu oraz lekarz weterynarii. Podali oni, że wystawienie i realizowanie oddzielnie płatnych faktur za usługi weterynaryjne, spowodowane było niemożliwością wykonania ich na terenie spółki, wykonywaniem części z nich sprzętem specjalistycznym, którego nie posiadała spółka oraz wysokimi kosztami tych usług.

Nieprawidłowości

W jednym przypadku (SK Nowe Jankowice) stwierdzono, że spółka zleciła w okresie od 1 stycznia 2017 r. do dnia 30 września 2019 r. usługi weterynaryjne na łączną kwotę 103,8 tys. zł bez przetargu, co stanowiło naruszenie wymogu określonego w § 1 zarządzenia nr 22/2016 Prezesa Zarządu z dnia 11 października 2016 r. Poprzedni Prezes Zarządu poinformował, że przetargów na usługi weterynaryjne nie przeprowadzano, gdyż dobierano lekarzy pod względem kompetencji, a nie tylko ceny, ponieważ na rynku było niewielu lekarzy specjalizujących się w leczeniu koni.

W okresie od 1 stycznia do 30 września 2018 r. zaakceptowano 14 faktur za usługi weterynaryjne i zapłacono na ich podstawie kwotę łączną o 2,2 tys. zł wyższą niż wynikało to z umowy z jednym z podmiotów, świadczących obsługę weterynaryjną. Wynagrodzenie za te usługi naliczone zostało niezgodnie z obowiązującym, załączonym do umowy cennikiem, co stanowiło naruszenie § 2 zawartej 1 lutego 2010 r. umowy na świadczenie usług weterynaryjnych. Zdaniem poprzedniego Prezesa Zarządu faktury były prawidłowo wystawiane i prawidłowo wyceniane, zaś błędem był brak zmiany umowy. Obecny Prezes Zarządu poinformował, że nie zwrócił uwagi na ten fakt przy akceptacji jednej faktury wystawionej w czasie, kiedy pełnił obowiązki Prezesa. Zdaniem NIK, zgodnie z art. 354 § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny¹⁹ (dalej kc), spółka miała obowiązek wykonania swojego zobowiązania, wynikającego z umowy zawartej z podmiotem świadczącym obsługę weterynaryjną, zgodnie z treścią obowiązującego cennika, załączonego do umowy z powyższym podmiotem.

Powiatowi Lekarze Weterynarii w badanym okresie przeprowadzili w skontrolowanych spółkach kontrole, na ogół potwierdzając właściwy dobrostan oraz warunki utrzymania zgodne z wymogami określonymi w przepisach prawa dotyczących warunków weterynaryjnych, dobrostanu koni, wymagań weterynaryjnych dla prowadzenia punktu kopulacyjnego oraz dla centrum pozyskiwania i przechowywania nasienia koni. Natomiast w wyniku przeprowadzonej w 2016 r. kontroli Stajni w Mędrzycach należącej do SK Nowe Jankowice ANR wniosła uwagi dotyczące dobrostanu zwierząt.

Przeprowadzone w badanym okresie kontrole punktów kopulacyjnych w zakresie zgodności z wymaganiami określonymi w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 22 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowych wymagań weterynaryjnych dla prowadzenia punktu kopulacyjnego²⁰ oraz w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 marca 2011 r. w sprawie szczegółowych wymagań weterynaryjnych mających zastosowanie do nasienia owiec, kóz, koniowatych i świń²¹ i w rozporządzeniu Komisji (UE) nr 176/2010 z dnia 2 marca 2010 r. nie wykazały nieprawidłowości.

¹⁹ Dz. U. z 2019 r. poz. 1145, ze zm.

²⁰ Dz. U. Nr 156 poz. 1638.

²¹ Dz. U. z 2016 r. poz. 844.

W spółkach objętych kontrolą nie stwierdzono nieprawidłowości przy sprzedaży koni na rzeź. Spółki na ogół opracowały zasady sprzedaży koni na rzeź, w jednym przypadku stwierdzono brak ustalenia tych zasad przez zarząd spółki. Sprzedaż koni na rzeź odbywała się w spółkach sporadycznie i dotyczyła głównie koni, które doznały nieodwracalnych urazów, koni w bardzo złym stanie zdrowia oraz koni z uwiędem starczym.

Analiza protokołów selekcji koni przeznaczonych na rzeź wykazała, że przyczyną brakowania były m.in. wiek oraz choroby. W sporządzaniu protokołów brakowania uczestniczyli pracownicy służby weterynaryjnej.

5.2. Hodowla koni prowadzona przez spółki hodowli koni

Spółki hodowli koni realizowały cele hodowlane nałożone wewnętrznymi i krajowymi programami hodowlanymi dla poszczególnych ras

Kontrolowane spółki hodowli koni rzetelnie realizowały cele hodowlane nałożone wewnętrznymi i krajowymi programami hodowlanymi dla poszczególnych ras. Spółki hodowli koni realizowały podstawowy cel ich działalności, tj. chroniły zasoby genetyczne i zaopatrywały krajową hodowlę koni w materiał biologiczny. Liczba klaczy poszczególnych ras w stadninach koni i liczba ogierów utrzymywanych w stadach ogierów, stanowiły niezbędną pulę genetyczną oraz minimum do zachowania ciągłości państwowej hodowli. Pogłowie hodowanych koni przez spółki dostosowane było do zainteresowania odbiorców. Stadniny ograniczały liczbę stanowiących klaczy ze względu na sytuację na rynku koni użytkowych oraz import koni wyścigowych. Konie ras szlchetnych i półkrwi z polskich hodowli były wypierane z rynku koni sportowych przez konie sportowe pochodzące z hodowli zagranicznych.

Podczas przeglądów hodowlanych oceniano wartość hodowlaną koni, a dzierżawa i sprzedaż koni, z wyjątkiem trzech podmiotów, były dokonywane zgodnie z uregulowaniami określonymi przez Agencję Nieruchomości Rolnych/KOWR.

5.2.1. Prowadzenie hodowli koni w spółkach

Hodowla koni prowadzona była w 13 spółkach hodowli koni²². W SK Janów Podlaski hodowano konie arabskie czystej krwi oraz konie rasy małopolskiej, SK Michałów – konie arabskie czystej krwi, SK Racot – konie rasy wielkopolskiej oraz polskie konie szlchetne półkrwi (sp), SK Krasne – konie pełnej krwi angielskiej, SK Liski – konie rasy wielkopolskiej, SO Starogard Gdański – ogiery ras szlchetnych i rasy polski koń zimnokrwisty oraz konie rasy wielkopolskiej i polskie konie szlchetne półkrwi, SK Nowe Jankowice – konie rasy polski koń zimnokrwisty i ogiery ras szlchetnych, SK Dobrzyniewo – konie rasy konik polski, rasy wielkopolskiej oraz polskie konie szlchetne półkrwi, SK Pępowo – konie rasy wielkopolskiej oraz polskie konie szlchetne półkrwi, SK Iwno – konie pełnej krwi

²² Według stanu na 24 grudnia 2019 r. W latach 2015–2019 dokonano połączenia dwóch spółek hodowli koni z innymi spółkami KOWR. W dniu 31 grudnia 2015 r. dokonano połączenia w drodze przeniesienia całego majątku SK Golejewko na SK Iwno. W dniu 19 września 2019 r. dokonano połączenia SK Walewice z Kutnowską Hodowlą Buraka Cukrowego sp. z o.o.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

angielskiej, SK Prudnik – konie rasy małopolskiej, SK Nowielice – polskie konie szlachetne półkrwi, SO w Łącku – ogiery ras szlachetnych i rasy polski koń zimnokrwisty.

Hodowla koni prowadzona była również w siedmiu spółkach hodowli roślin uprawnych i hodowli zwierząt gospodarskich, jako działalność dodatkowa, tj. w: Poznańskiej Hodowli Roślin sp. z o.o. (dalej PHR Poznań) – konie rasy konik polski, Małopolskiej Hodowli Roślin sp. z o.o. (dalej MHR Kraków) w SK Białka – konie rasy arabskiej czystej krwi, Kutnowskiej Hodowli Buraka Cukrowego sp. z o.o. (dalej KHBC) w SK w Walewicach – konie rasy małopolskiej, Ośrodka Hodowli Zarodowej w Kamieńcu Żąbkowickim sp. z o.o. (dalej OHZ Kamieniec) w SO Książ – konie śląskie i ogiery ras szlachetnych, Gospodarstwie Rolno-Hodowlanym Żydowo sp. z o.o. (dalej GHR Żydowo) – ogiery rasy polski koń zimnokrwisty i ras szlachetnych, Kombinacie Rolnym Kietrz sp. z o.o. (dalej KR Kietrz) w Stadninie Koni Huculskich w Gładyszowie – konie huculskie, Przedsiębiorstwie Rolniczo-Hodowlane Gałopol sp. z o.o. (dalej PRH Gałopol) – konie rasy konik polski i konie rasy polski koń zimnokrwisty i ras szlachetnych.

Spółki prowadziły hodowlę koni w oparciu o ustalone przez zarządy spółek programy hodowlane poszczególnych ras koni, a także zgodnie ze „Strategicznym programem hodowli koni w spółkach Agencji Nieruchomości Rolnych” oraz programami hodowli koni opracowanymi przez Polski Związek Hodowców Koni oraz Polski Klub Wyścigów Konnych. Ponadto, hodowla koni rasy konik polski prowadzona była z zastosowaniem wymogów Programu Ochrony Zasobów Genetycznych Koni Rasy Konik Polski²³.

Stwierdzony stan

W Strategicznym programie hodowli koni przyjęto dla poszczególnych stadnin zakładane minimalne ilości klaczy matek. Dla SK Michałów przyjęto liczbę 80 klaczy matek arabskich czystej krwi, dla SK Janów Podlaski 60 klaczy arabskich czystej krwi oraz 25 małopolskich, SK Gładyszów (KR Kietrz) – 60 klaczy huculskich, SK Iwno z włączoną SK Golejewko – łącznie 40 klaczy pełnej krwi angielskiej (po 20 w każdej), SK Nowe Jankowice – 75 klaczy rasy zimnokrwistej, SK Dobrzyniewo – 15 klaczy rasy wielkopolskiej i 25 klaczy konika polskiego. ANR/KOWR nie ustalał formalnie limitów dla liczby koni w stadzie hodowlanym i niehodowlanym, decyzje w tym zakresie podejmowały zarządy spółek.

Według stanu na 31 grudnia 2018 r. spółki hodowli koni, łącznie ze spółkami hodowli roślin i hodowli zwierząt gospodarskich, w których hodowla koni prowadzona była jako działalność dodatkowa, miały łącznie 2844 koni, (tj. o 242 konie mniej niż w 2015 r.), w tym: 2103 koni hodowanych w stadninach koni oraz 252 ogierów w stadach ogierów.

Liczba użytkowanych klaczy hodowlanych w latach 2015–2019²⁴ wszystkich ras hodowanych w spółkach wyniosła odpowiednio: 948, 932, 933, 913 i 938 klaczy. Zmiany ilościowe w poszczególnych rasach w okresie objętym kontrolą na ogół były niewielkie i spowodowane aktualną sytuacją hodowlaną. Największe zmiany nastąpiły w liczbie klaczy pełnej krwi angielskiej, która uległa zmniejszeniu o 26 sztuk, tj. o 27,4%; w rasie

²³ Opracowanego przez Instytut Zootechniki Państwowy Instytut Badawczy w Krakowie.

²⁴ Według stanu na dzień 1 stycznia danego roku.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

zimnokrwistej, w której ilość klaczy uległa zmniejszeniu o 20 sztuk, tj. o 22,2% i w rasie arabskiej czystej krwi, w której ilość klaczy hodowlanych wzrosła o 38 sztuk, tj. o 13%.

Hodowla koni rasy arabskiej czystej krwi

Hodowla koni rasy arabskiej czystej krwi prowadzona była w trzech spółkach: SK Janów Podlaski, SK Michałów i MHR Kraków, w oparciu o *Strategiczny program hodowli koni*, w którym podano definicję konia arabskiego, określono cele hodowlane i zamierzenia dla tej rasy koni, podano wzorce rasy oraz dopuszczono – zgodnie z dyrektywami Światowej Organizacji Konia Arabskiego²⁵ (dalej WAHO) – unasienianie nasieniem świeżym, chłodzonym (transportowanym) i mrożonym. Dopuszczono było uzyskanie dwóch źrebiąt rocznie od klaczy: jedno urodzone drogą naturalną, drugie z przeszczepienia zarodka (do klaczy biorczyni). Celem hodowlanym była hodowla koni w typie pokazowym poprzez stałą poprawę typu, urody i pokroju przy użyciu mechanizmów selekcyjnych określonych w zatwierdzonym przez Ministra RiRW *Programie Hodowli Rasy Czystej Krwi Arabskiej*.

Spółki hodujące konie czystej krwi arabskiej w latach 2015–2019 utrzymywały żrebnosć na wysokim poziomie, na co wpływ miały głównie predyspozycje rasowe oraz warunki zootechniczne i opieka weterynaryjna. Największą żrebnosć uzyskano w 2015 r. (92,2%), a w następnych latach 89,3% (2016 r.), 87,3% (2017 r.) i 88,5% (2018 r.)²⁶.

Znajdująca się w trzech stadninach czystej krwi arabskiej liczba klaczy matek, ogółem około 250 sztuk, pozwalała zabezpieczyć właściwy remont stada, zachować odrębność genetyczną w stosunkowo niewielkiej populacji oraz zapewnić niezbędną ilość reproduktorów do hodowli czystej krwi i uszlachetniania koni półkrwi. W wyniku kontroli stwierdzono, że liczba klaczy w SK Michałów w okresie objętym kontrolą była wyższa, niż minimalna liczba klaczy wskazana w *Strategicznym programie hodowli koni*. Jak poinformowała p.o. Prezes Zarządu: (...) Nowy zarząd spółki, działający od 23 sierpnia 2018 r., dostał od Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa dyspozycje dotyczące ograniczenia stada matek (wymóg zgodnie ze strategią 80 klaczy, w Stadninie w ostatnim roku było ponad 130 klaczy czystej krwi arabskiej), ze względu na spadek sprzedaży i możliwości zagospodarowania koni w obiektach stajennych. Spółka przychyliła się do dyspozycji poprzez ograniczenie stanowienia (...).

Stwierdzony stan faktyczny

W rozrodzie koni arabskich czystej krwi spółek SK Michałów i SK Janów Podlaski w większości uczestniczyły ogiery pochodzące z rodu *Saklawi I*. W SK Michałów udział koni arabskich pochodzących z rodu *Saklawi I* w 2019 r. wyniósł: klacze 66,1%, ogiery 77%, klacze (młodzież) 62,6%, ogiery (młodzież) 56,3%. W SK Janów Podlaski udział koni tego rodu był mniejszy i wynosił ok. 50%. Spowodowane było to, jak wyjaśniły zarządy tych spółek, koniecznością dostosowania koni oferowanych na sprzedaż do trendów

²⁵ World Arabian Horse Organization.

²⁶ W rozrodzie koni arabskich czystej krwi stosowano mrożone nasienie, którego skuteczność zażrebiania jest znacznie niższa niż nasienia świeżego, co wpływało na obniżenie wskaźników rozrodo. Mrożone nasienie pochodziło głównie z importu i stadniny nie miały wpływu na jego jakość.

na światowym rynku koni arabskich czystej krwi. Jak podano w „Informacjach o stanie hodowli roślin i nasiennictwa oraz hodowli zwierząt w spółkach Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa w 2016 r. i 2017 r.”: *utrata cennych polskich genów może prowadzić do zmniejszenia efektywnej wielkości populacji, a zbyt szerokie użycie spokrewnionych ze sobą egipskich ogierów z rodu Saklawi I do wzrostu stopnia inbrodu wewnątrz populacji.*²⁷ Spółki hodowli koni arabskich czystej krwi podejmowały działania mające na celu zmniejszenie nadreprezentacji w hodowli koni tej rasy ogierów z rodu Saklawi I. W SK Michałów przyjęto zasadę hodowlaną sprzedaży koni arabskich stanowiących nadwyżkę hodowlaną, a w innych przypadkach z pozostawieniem w stadninie potomstwa.

Hodowla koni rasy pełnej krwi angielskiej prowadzona była w dwóch spółkach, tj. w SK Iwno i SK Krasne. Żrebnosć w rasie wyniosła od 80,3% (w 2016 r.) do 91,6% (w 2018 r.)²⁸. Najwyższą uzyskano w 2018 r. w SK Iwno i wyniosła ona 93,8%. Odchów źrebiąt wyniósł od 82,1% (w 2016 r.) do 88,7% (2015 r.). W latach 2015–2018 nastąpiło zmniejszenie liczby stanowiących klacze: w 2015 r. 79, w 2016 r. 73, w 2017 65, a w 2018 r. 63 klacze. W okresie objętym kontrolą wystąpiło znaczące zmniejszenie liczby klaczy pełnej krwi angielskiej, tj. o 27,4%²⁹. Spowodowane było to zmniejszeniem zapotrzebowania na konie pełnej krwi angielskiej pochodzące z krajowej hodowli, którego przyczyną był import koni z zagranicy, głównie z Wielkiej Brytanii i Irlandii oraz włączenie SK Golejewko do SK Iwno. Na torach wyścigowych w Polsce biegało od 16,2% (2015 r.) do 22,8% (2017 r.) koni hodowli stadnin nadzorowanych przez ANR/KOWR. Na pierwszym miejscu wśród hodowców koni biegających, w sezonach od 2015 do 2018 r., według sum wygranych, znajdowały się konie SK Golejewko³⁰. Wysokie miejsca zajmowały również konie hodowli pozostałych stadnin należących do spółek: SK Krasne – sklasyfikowana jest na od II do IV miejsca i SK Iwno – na miejscu od V (2015 r.) do X (2018 r.). Najwyższe średnie wygrane na konia osiągała SK Golejewko (włączonej w 2015 r. do SK Iwno), jednak tylko w 2018 r. była ona większa od średniej wygranej na jednego konia w kraju. Sytuacja na wyścigach konnych organizowanych przez Polski Klub Wyścigów Konnych, nie spowodowała zwiększenia zainteresowania końmi z krajowej hodowli. Spowodowane było to głównie importem koni z zagranicy, głównie z Anglii i Irlandii, których koszt zakupu był często niższy niż koszty ich wyhodowania w kraju. Przykładowo, priorytetem hodowli koni pełnej krwi prowadzonej przez SK Iwno była przede wszystkim hodowla konia dzielnego wyścigowo oraz poprawnego rasowo, ulepszanie i doskonalenie rasy, jak również ulepszenie materiału hodowlanego innych ras. Prezes Zarządu SK Iwno i Główny Hodowca wskazali, że te zasady i kierunki były realizowane w hodowli,

Hodowla koni rasy pełnej krwi angielskiej

²⁷ Wyniki kontroli w stadninach koni arabskich czystej krwi oraz informacje o stanie hodowli roślin i nasiennictwa oraz hodowli zwierząt w spółkach Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa w 2016 i 2017 r.

²⁸ Dane o wynikach hodowlanych spółek hodowli koni nadzorowanych przez KOWR za lata 2015–2018 na podstawie „Informacji o stanie hodowli roślin i nasiennictwa i hodowli zwierząt...” sporządzanych przez ANR/KOWR.

²⁹ Według stanu na 1 stycznia 2015 r. liczba klaczy matek pełnej krwi angielskiej wyniosła 95 sztuk, a według stanu na 1 stycznia 2019 r. 69 sztuk.

³⁰ Na podstawie corocznego rankingu hodowców koni pełnej krwi angielskiej, których konie biegały w Polsce prezentowanego w Biuletynie Polskiego Klubu Wyścigów Konnych.

lecz pogarszająca się jakość treningu, zwłaszcza polskich koni, powodowała, że coraz częściej włączane są klacze, o nie tak, (...) spektakularnej karierze wyścigowej, którą mogliśmy się pochwalić w latach osiemdziesiątych i wcześniej. Jednak (...) nie było takiego napływu koni z zachodu i w większości konie z kilkunastu stadnin państwowych hodujących konie pełnej krwi dzieliło pierwsze miejsca między sobą.

Prezes Polskiego Klubu Wyścigów Konnych w odniesieniu do państwowej hodowli koni rasy arabskiej czystej krwi i pełnej krwi angielskiej poinformował, że: (...) charakter strategiczny hodowli koni w spółkach KOWR można jedynie zachować w przypadku hodowli koni arabskich czystej krwi (koni pokazowych), które nadal są uznawanym wzorcem rasy na świecie. (...) Stadniny podległe KOWR, hodujące konie arabskie czystej krwi, nastawione są głównie na hodowlę koni typowo pokazowych (...).

Hodowla koni pełnej krwi angielskiej w stadninach należących do KOWR dawno już nie stanowi wyznacznika jakości hodowli koni tej rasy i trudno uznać, że posiada znaczenie strategiczne. (...) Hodowcom nie opłaca się hodować i utrzymywać koni, ponieważ proces ten jest drogi i długotrwały. (...) Za realnie niewielkie pieniądze na aukcjach zagranicznych można nabyć konia, który będzie najlepszy w Polsce. (...) Aby stać się konkurencyjnym na rynku wyścigowym, oprócz (...) programu wspierania polskiej hodowli, niezbędne jest wprowadzenie nowych (z nowoczesnym rodowodem) i sprawdzonych wyścigowo ogierów do hodowli koni pełnej krwi angielskiej. (...) Inaczej sytuacja przedstawia się w gonitwach skakanych (płatowych i przeszkodowych). Konie z polskich hodowli, przede wszystkim państwowych (KOWR), dalej są cenione przez szkoleniowców zagranicznych.(...).

Hodowla koni rasy małopolskiej i angloarabskiej

Hodowla koni rasy małopolskiej i angloarabskiej prowadzona była w trzech spółkach – SK Janów Podlaski, SK Prudnik oraz KHBC, która od 2019 r. prowadziła hodowlę koni tej rasy w przejętej SK w Walewicach. W stadninach prowadzących hodowlę koni małopolskich w latach 2015–2018 osiągnięto żrebnosć na poziomie od 66,3% (2015 r.) do 89,3% (w 2016 r.). Przyczyną niskiej produktywności – na poziomie od 51,9% w 2015 r. do 55,8% w 2017 r. – było nie stanowienie części klaczy, co spowodowane było zmniejszającym się popytem na rynku krajowym. Procent odchowanych źrebiąt kształtował się na poziomie 90,3% w 2015 r. do 98,1% w 2016 r. Konie rasy małopolskiej wykorzystywane były w wyczynowym sporcie konnym, w szczególności w konkurencji WKKW³¹.

W hodowli rasy małopolskiej i angloarabskiej prowadzonej przez SK Janów Podlaski stosowano „dolew obcej krwi” poprzez import nasienia ogierów z hodowli zagranicznych. Efektem było wyhodowanie ogierów odnoszących sukcesy w zawodach sportowych na Mistrzostwach Polski Młodych Koni, w konkurencji WKKW. Pozostałe spółki w większym stopniu korzystały w hodowli z własnych reproduktorów.

³¹ Wszechstronny Konkurs Konia Wierzchowego.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Konie rasy wielkopolskiej i rasy polski koń szlachetny półkrwi³² (dalej polski koń sp) hodowane były w sześciu stadninach należących do pięciu spółek, tj. w SK Dobrzyniewo, SK Liski, SO Starogard Gdański, prowadzącym hodowlę w Stadninie Koni w Rzecznaj, SK Nowielice, SK Pępowo i SK Racot.

Hodowla koni rasy wielkopolskiej i rasy polski koń szlachetny półkrwi

Założenia programu hodowlanego SK Dobrzyniewo

Celem programu hodowlanego dla koni rasy wielkopolskiej było wyhodowanie koni odpowiednich do wykorzystania w wyczynowym sporcie konnym (skoki przez przeszkody, WKKW) i szeroko pojętej rekreacji. Wyhodowane konie powinny mieć zrównoważony temperament i łagodny charakter. Kryteriami selekcyjnymi w hodowli winny być wyniki uzyskiwane w sporcie jeździeckim, zdrowie i wytrzymałość, poprawny ruch i funkcjonalna budowa ciała, jezdność i przydatność do treningu. Wyniki tej selekcji powinny pozwolić na wyodrębnienie linii o szczególnych predyspozycjach sportowych.

Celem programu hodowlanego koni rasy polski koń sp było dążenie do wyhodowania nowoczesnego konia, wykorzystywanego w wyczynowym sporcie jeździeckim, który jest w stanie konkurować z rasami dominującymi w światowych rankingach jeździeckich. Program hodowlany zakładał czteroetapową selekcję dla klaczy i ogierów. Pierwsze trzy etapy selekcji oparte były na współpracy ze specjalistami Związku Hodowców Koni Wielkopolskich, a czwarty etap selekcji polegał na szacowaniu wartości hodowlanej na podstawie dzielności sportowej własnej, potomstwa i krewnych.

Spółki w hodowli koni rasy wielkopolskiej i rasy polski koń sp osiągnęły w latach 2015–2018 średni wskaźnik żrebności wynoszący od 83,5% w 2015 r. do 88,7% w 2018 r. i odchowu (91,5% w 2018 r. do 95,5% w 2016 r.). Wskaźnik produktywności w latach 2015–2018 uległ zwiększeniu od 56,5% w 2015 r. do 64,7% w 2018 r. W 2018 r. najlepszą żrebność osiągnęła SK Racot, natomiast najwyższy wskaźnik produktywności osiągnęła SK Rzecznaj i SK Pępowo. W okresie objętym kontrolą konie tych ras były kwalifikowane do Zakładów Treningowych, startowały w zawodach sportowych (skoki przez przeszkody, MPMK). Mała liczba ogierów uzyskujących licencje hodowlane była spowodowana głównie zmniejszonymi zakupami do stad ogierów oraz zaostrzonymi kryteriami oceny przy kwalifikacji. Spółki w znacznym stopniu korzystały w hodowli z własnych reproduktorów.

Konie rasy śląskiej hodowane były przez OHZ Kamieniec w SO Książ. Hodowla koni w SO Książ prowadzona była w oparciu o konie rasy śląskiej. Polityka hodowlana prowadzona była dwukierunkowo, tj. hodowla zachowawcza koni śląskich starego typu (jako hodowla włączona w programy ochronne³³) mająca na celu utrzymanie w stadzie tego typu koni jako

Hodowla koni rasy śląskiej

³² Populacja koni hodowanych w Polsce do jeździeckiego sportu wyczynowego. Pochodzi od klaczy wielkopolskich, małopolskich i klaczy pochodzenia zagranicznego kojarzonych z ogierami wpisanymi do ksiąg stadnych zrzeszonych w Światowej Federacji Hodowli Koni sportowych (WBFSH). Konie szlachetnej półkrwi są jednymi z najpopularniejszych w Polsce, użytkowanymi także w sporcie amatorskim i rekreacyjnym.

³³ Program ochrony zasobów genetycznych koni rasy śląskiej zaakceptowany przez Instytut Zootechniki Państwowy Instytut Badawczy (IZ PIB) w Krakowie na podstawie umowy zawartej w dniu 31 grudnia 2018 r. pomiędzy IZ PIB a OHZ, realizowany jest m.in. przez utrzymywanie nie mniej niż 19 klaczy rasy śląskiej, jak i stanowienia klaczy objętych tym programem ogierami

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

bank genów oraz hodowla koni śląskich nowego typu – przeznaczonych do sportu wyczynowego i rekreacji jeździeckiej. Realizowana przez SO Książ strategia hodowli obejmowała hodowlę koni rasy śląskiej w stadninie koni i stadzie ogierów. W stadninie koni, w oparciu o około 30 klaczy, realizowane było utrzymanie i rozwój koni rasy śląskiej starego typu, a 10 wyselekcjonowanych klaczy służyło hodowli konia śląskiego nowego typu poprzez dolew pełnej krwi angielskiej. W SO liczącym około 24 sztuki, jeden był ogierem rasy śląskiej nowego typu, a pozostałe – starego typu.

W 2015 r. SO Książ uzyskało niską żrebnosć (60%), co spowodowało obniżenie wskaźnika produkcyjności do 53,3%. W latach 2016–2018 wskaźniki te uległy znaczącej poprawie, i tak żrebnosć wyniosła od 93,1% w 2016 r. do 94,1% w 2017 r., a produkcyjność 85,3% w 2017 r. i 75,8% w 2018 r. Konie z hodowli prowadzonej w SO Książ były promowane przez sport zaprzęgowy. SO Książ prowadziło Zakład Treningowy dla ogierów i klaczy rasy śląskiej o kierunku sportu zaprzęgowego.

Hodowla koni rasy polski koń zimnokrwisty

Konie rasy polski koń zimnokrwisty hodowane były w SK Nowe Jankowice, która zaopatrywała w materiał hodowlany głównie gospodarstwa indywidualne w północno-wschodniej części kraju. W większości tych podmiotów był to chów koni przeznaczonych na eksport rzeźny, a nie hodowla koni użytkowych. Praca hodowlana w SK Nowe Jankowice miała utrzymywać cechy koni rasy polski koń zimnokrwisty, tj.: harmonijną budowę, zdrowie, wydajność i efektywny ruch oraz cechy charakteru przyjazne człowiekowi. Cele te osiągnąć miały być poprzez wprowadzone cztery stopnie selekcji dla klaczy i ogierów. Wyniki rozrodu i produkcyjności utrzymywały się w latach 2015–2018 na dobrym poziomie. Konie hodowli SK Nowe Jankowice uczestniczyły w czempionatach i wystawach ogólnokrajowych oraz regionalnych.

Hodowla koni rasy konik polski i huculskiej

Konie rasy konik polski hodowane były w SK Dobrzyniewo, PRH Gałopol, które prowadziło hodowlę w Stadzie Ogierów Sieraków i Poznańskiej Hodowli Roślin prowadzącej hodowlę w oddziale Kobylniki. Konie rasy huculskiej hodowane były w KR Kietrz, prowadzącym SKH „Gładyszów”.

Spółki w hodowli koni tych ras realizowały Strategiczny program hodowli koni, w którym przedstawiono cel hodowlany hodowli koni rasy huculskiej określający zachowanie unikalnego genotypu i zdolności przekazywania na potomstwo cech rasowych; jak i zachowanie określonego typu rasowego w tym: pokroju, konstrukcji, łagodności charakteru, zrównoważonego temperamentu, odporności na niekorzystne warunki środowiska, małe wymagania paszowe, doskonałe zdrowie, długowieczność jak i wszechstronną użyteczność. Określono sposób realizacji tego programu, w tym zasady prowadzenia selekcji mające na celu „remont” klaczy matek oraz wyhodowanie ogierów czołowych. Strategia hodowli realizowana przez SKH „Gładyszów” obejmowała hodowlę koni rasy huculskiej, prowadzoną

spełniającymi warunki programu w celu uzyskania i odchowu czystorasowego materiału hodowlanego.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

zgodnie z programem ochrony zasobów genetycznych koni w Polsce³⁴ w oparciu o nie mniej niż 60 klaczy, miała na celu utrzymanie i rozwój koni rasy huculskiej.

Realizacja programu hodowlanego oparta była na co najmniej 25 klaczach stada hodowlanego, co spowodowane było uczestnictwem SKH „Gładyszów” od 2004 r. w programie ochrony zasobów genetycznych rasy konik polski. Wyniki rozrodu stadnin hodujących konie rasy konik polski były w latach 2015–2018 dobre. Obniżenie produktywności w SKH „Gładyszów” do poziomu około 49% spowodowane było stanowaniem mniejszej liczby klaczy w wyniku zmniejszenia zainteresowania końmi tej rasy, spadkiem sprzedaży i nadprodukcją koni tej rasy na rynku.

Jak poinformował Prezes Polskiego Związku Hodowców Koni: (...) *na przestrzeni ostatnich lat znaczenie państwowych spółek w zakresie postępu biologicznego w rasach koni szlachejnych (małopolska, wielkopolska, polski koń szlachejny półkrwi) niestety zmalało. (...) Spółki państwowe w dalszym ciągu dysponują dobrym materiałem żeńskim, jednak w głównej mierze korzystają z własnych reproduktorów, które w obecnych czasach wypadają gorzej w konkurencji z zagranicznym materiałem męskim. Odchowywane w spółkach konie na ogół nie są w stanie konkurować w wysokim sporcie wyczynowym, szczególnie, iż coraz mniej koni własności spółek prezentowanych jest w rywalizacji sportowej (...). Wyjątkiem są tu z pewnością sukcesy sportowe wychowanków Stadnin Koni w Prudniku, Nowielicach czy Janowie Podlaskim. Hodowla koni prowadzona w spółkach należących do Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa zachowała z pewnością znaczenie strategiczne w przypadku ras prymitywnych (huculska, konik polski) oraz koni rasy śląskiej i ras zimnokrwistych.*

Udział eksportu koni będących własnością spółek hodowli koni w eksporcie ogółem koni krajowej hodowli wskazywał na zainteresowanie zagranicznych hodowców końmi pochodzącymi z państwowej hodowli koni. Udział eksportu koni ras małopolskiej, wielkopolskiej i polski koń sp należących do spółek hodowli koni w latach 2015–2018 stanowił 5,7% eksportu koni ogółem tych ras³⁵. W latach 2015–2018 spółki hodowli koni sprzedały za granicę: sześć sztuk koni rasy małopolskiej przy sprzedaży krajowej hodowli za granicę 141 sztuk, 45 sztuk koni rasy wielkopolskiej przy sprzedaży ogółem 508 sztuk i 25 sztuk koni rasy polski koń sp przy sprzedaży ogółem 674 sztuk. Eksport koni krajowej hodowli ras objętych programami hodowlanymi Polskiego Związku Hodowców Koni³⁶ w latach 2015–2018 uległ zmniejszeniu z liczby 731 sztuk w 2015 r. do 222 sztuk w 2018 r., tj. o 69,6%.

W KOWR trwały analizy prawne dotyczące możliwości dokapitalizowania spółek hodowli koni w celu zakupu najwyższej jakości materiału hodowlanego.

Znaczenie państwowej hodowli koni ras objętych programami PZHK

Eksport koni pochodzących z państwowej hodowli

³⁴ Umowy Nr ZK 24/111U/14/7N/I/05-09-13 z dnia 18 grudnia 2014 r. i Nr ZK/200U/19/52NI/05-09-14-19 z dnia 26 września 2019 r.

³⁵ Według danych Polskiego Związku Hodowców Koni.

³⁶ Dane o eksporcie krajowej hodowli za lata 2015–2018 podane przez Polski Związek Hodowców Koni w odniesieniu do ras małopolskiej, wielkopolskiej, polski koń sp, śląskiej, huculskiej i konik polski.

Przeglądy hodowlane

ANR/KOWR określiły zasady przeprowadzania przeglądów hodowlanych w Strategicznym programie hodowli koni oraz w przekazanym wszystkim spółkom hodowli koni piśmie Departamentu Nadzoru nad spółkami KOWR z dnia 21 lutego 2018 r. Przeglądy hodowlane przeprowadzono w stadninach koni i stadach ogierów na podstawie zasad i wytycznych zawartych w załączniku nr III do Strategicznego programu hodowli koni. Wszystkie stadniny koni oraz stada ogierów w latach 2015–2019 były organizatorem przynajmniej raz w roku przeglądu hodowlanego, na którym prezentowano konie hodowlane oraz komisyjnie dokonywano oceny koni pod względem ich przydatności do hodowli. W ramach tych przeglądów spółki prawidłowo kwalifikowały do stada hodowlanego kłaczki matki oraz ogiery czołowe (reproduktory) dla dalszego rozrodu. Jak poinformował p.o. Z-cy Dyrektora Departamentu Nadzoru nad spółkami w KOWR (dalej DNS): *przeglądy służyły do oceny koni hodowlanych. Po przeglądach następowało omówienie i przekazanie uwag. Z Przeglądów sporządzano protokoły. Określano również przeznaczenie koni wyeliminowanych z hodowli w Stadninach. Nie wszystkie zagadnienia wyszczególnione w załączniku nr III „Strategicznego programu hodowli koni w spółkach Agencji Nieruchomości Rolnych”, ze względu na ograniczenia czasowe i charakter przeglądów, mogły być rozpatrywane w czasie Przeglądów. W związku z powyższym załącznik ten został zmodyfikowany i wysłany do spółek 21 lutego 2018 r. Zagadnienia obejmujące sprawy hodowlane były analizowane szczegółowo w trakcie kontroli planowych w spółkach. W przypadku wystąpienia nieprawidłowości, Zarządy spółek otrzymywały zalecenia do ich usunięcia. W celu wzmocnienia skuteczności nadzoru nad spółkami, w 2019 roku utworzono w Departamencie Nadzoru nad spółkami Wydział do spraw nadzoru weterynaryjnego w spółkach strategicznych KOWR, który ma szczegółowo nadzorować zagadnienia weterynaryjne w spółkach.*

Stwierdzone nieprawidłowości

W przypadku jednej spółki (SK Nowe Jankowice) stwierdzono nierzetelnie przeprowadzone przeglądy hodowlane, gdyż nie dokonano w ich wyniku oceny stanu kondycji i pielęgnacji koni, oceny przychówku (osiem przeglądów hodowlanych), oceny realizacji założeń programów hodowlanych (cztery przeglądy hodowlane), w skład komisji nie wchodził Prezes Zarządu spółki (siedem przeglądów) oraz przedstawiciel właściciela, tj. KOWR (jeden przegląd), stosownie do wymogów określonych przez ANR/KOWR. Główny Hodowca Koni poinformował, że według niego zasady dotyczące przeglądów hodowlanych ujęte w Strategicznym programie hodowli koni powinny ulec nowelizacji, ponieważ aktualną ocenę i przydatność do hodowli koni oraz związaną z tym dokumentację prowadzi Polski Związek Hodowców Koni. Stwierdzono również w tej spółce przeniesienie 46 koni ze stada hodowlanego niezgodnie z zasadami określonymi w Strategicznym programie hodowli koni, co umożliwiło sprzedaż tych koni bez zgody właściciela spółki za łączną kwotę 280,7 tys. zł. Główny Hodowca Koni poinformował, że gdyby nie dokonywano brakowania, to wszystko wskazywało na to, że konie te w niedługim czasie by padły, a cena uzyskana za padlinę byłaby ekonomicznie nieuzasadniona, zaś w przypadkach brakowania podstawowego nie podejmował on decyzji o tym, kto będzie brał udział w komisji.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Poprzedni Prezes Zarządu poinformował, że powyższe zasady utrudniały sprzedaż koni, a z drugiej strony był odpowiedzialny i rozliczany z uzyskiwanego wyniku przez spółkę; zasady te według niego powinny być zmienione; nie pilnował formalności, takich jak skład komisji odnotowywany w protokołach, jednakże uczestniczył w przeglądach i ich podsumowaniach.

W pozostałych przypadkach postępowania przetargowe, w tym wycenę koni przed sprzedażą, przeprowadzały komisje, które wyrażały też zgodę na przeniesienie koni ze stada hodowlanego do stada niehodowlanego oraz kwalifikację klaczy do hodowli. Przestankami o wyłączeniu ze stada hodowlanego były selekcje na sprzedaż podczas aukcji, brak standardu, wady, problemy zdrowotne i kosztowne leczenie, wyeliminowanie ogiera lub klaczy z rozrodu, nadwyżki hodowlane, niezakwalifikowanie do treningu wyścigowego, a także zaawansowany wiek konia.

Wymagana dokumentacja i sprawozdawczość za lata 2015–2018 była na ogół terminowo przekazywana do ANR/KOWR. Spółki hodowli koni obowiązane były przez ANR/KOWR do sporządzania dokumentacji hodowlanej, która była przekazywana następnie do komórki nadzoru, w tym do sporządzenia imiennego wykazu koni na dzień 1 stycznia każdego roku. *Imienny wykaz koni* sporządzano zarówno dla koni w stadzie hodowlanym (głównie klacze matki wykorzystywane do rodzicielstwa – zarodowe w celu zapewnienia postępu hodowlanego i ogiery czołowe) jak i obrotowym (bez przeznaczenia do rozrodu, przeznaczone na rekreację, w celu dalszej odsprzedaży do innych hodowców, na rzeź).

Dokumentacja
hodowlana

Na podstawie sprawozdań, według stanu na 31 grudnia 2018 r., spółki hodowli koni, łącznie ze spółkami hodowli roślin i hodowli zwierząt gospodarskich, w których hodowla koni prowadzona była jako działalność dodatkowa, posiadały łącznie 2844 koni³⁷, (tj. o 242 konie mniej niż w 2015 r.), w tym: 2103 konie hodowlane oraz 252 ogiery w stadach ogierów; 31 279 sztuk bydła (tj. o 2690 sztuk bydła więcej niż w 2015 r.), w tym 13 348 krów mlecznych (w tym 3824 KR Kietrz).

Stwierdzone nieprawidłowości w tym zakresie w dwóch spółkach, tj. SK Nowe Jankowice oraz SK Janów Podlaski dotyczyły nierzetelnego i nieterminowego sporządzania corocznych *Imiennych wykazów koni*.

5.2.2. Sprzedaż koni

W latach 2015–2018 spółki objęte kontrolą sprzedały łącznie 1454 konie za kwotę 42 809,4 tys. zł. Średnia cena sprzedaży koni w kontrolowanych dziewięciu spółkach za lata 2015–2018 wyniosła 29,4 tys. zł i uległa ona zmniejszeniu z 54,2 tys. zł w 2015 r. do 14,1 tys. zł w 2018 r. Zmniejszenie to było spowodowane głównie zmniejszeniem średniej ceny za konie sprzedane przez trzy spółki zajmujące się hodowlą koni arabskich czystej krwi, tj. Stadninę Koni Michałów, SK Janów Podlaski oraz MHR Kraków. Łączna średnia cena za sprzedanego konia w tych spółkach uległa zmniejszeniu z 104 tys. zł z 2015 r. do 23,8 tys. zł w 2018 r.

W latach 2015–2018
wystąpiło zmniejszenie
średniej ceny sprzedaży
koni spółek

³⁷ Według wykazu na dzień 1 stycznia 2019 r. za rok poprzedzający.

Przyczyny straty na sprzedaży koni w SK Janów Podlaski

P.o. Prezes Zarządu SK Janów Podlaski poinformował, że spółka od lat notowała stratę na sprzedaży. Dodatni wynik na sprzedaży uzyskała tylko w 2015 r., który wynikał bezpośrednio z rekordowej, skrajnie wysokiej ceny sprzedaży klaczy PEPITA podczas aukcji *Pride of Poland*. Strata na sprzedaży pokrywana była pozostałymi przychodami operacyjnymi. Z uwagi na specyfikę prowadzonej działalności wyniki sprzedaży spółki uzależnione były przede wszystkim od sprzedaży koni pokazowych podczas sierpniowych aukcji, które generowały najwyższe przychody. Jak poinformował: *Obniżenie przychodów ze sprzedaży koni w latach 2017–2018, wynikało z dużo gorszych wyników uzyskanych ze sprzedaży koni, głównie podczas sierpniowych aukcji Pride of Poland i Summer Sale (...).*

Wyniki sprzedaży koni arabskich czystej krwi

Trzy spółki zajmujące się hodowlą koni arabskich czystej krwi sprzedawały najcenniejsze konie na corocznych aukcjach organizowanych w Janowie Podlaskim pn. *Pride of Poland* i *Summer Sale* w ramach Dni Konia Arabskiego. W 2015 r. spółki sprzedały 52 konie za kwotę 19,3 mln zł, w 2016 r. 35 koni za 7,2 mln zł, w 2017 r. 13 koni za 1,7 mln zł, w 2018 r. 11 koni za 1,9 mln zł, a w 2019 r. 26 koni za 7,4 mln zł³⁸. W latach 2015–2019 poniesione przez te spółki koszty związane z organizacją corocznych aukcji i imprez towarzyszących wyniosły 4664,9 tys. zł, z tego koszty poniesione w 2015 r. za organizację Dni Konia Arabskiego w Janowie Podlaskim stanowiły 44,2% tych kosztów (2060,3 tys. zł netto).

W 2015 r. za organizację Dni Konia Arabskiego w Janowie Podlaskim (w tym aukcję *Pride of Poland*) odpowiadał zewnętrzny podmiot, z którym trzy spółki zajmujące się hodowlą koni zawierały corocznie umowy na świadczenie usług, a ryczałtowe wynagrodzenie tego podmiotu w 2015 r. wyniosło 2060,3 tys. zł netto, tj. 12% od sumy faktycznie uzyskanej przez spółki ze sprzedaży koni (sprzedano 52 konie za kwotę 19,3 mln zł). Wydatki poniesione przez te spółki w związku z organizacją XXXVIII Narodowego Pokazu Koni Arabskich Czystej Krwi w 2016 r. wyniosły 588,5 tys. zł, tj. 8,3% od sumy uzyskanej przez te spółki ze sprzedaży koni (7,2 mln zł za 35 koni). Wydatki poniesione przez spółki w związku z organizacją Dni Konia Arabskiego w 2017 r. wyniosły 176,8 tys. zł, tj. 10,4% od sumy uzyskanej przez te spółki ze sprzedaży koni (1,7 mln zł za 13 koni). Wydatki poniesione przez spółki w związku z organizacją aukcji oraz Dni Konia Arabskiego w 2018 r. wyniosły 407,2 tys. zł, tj. 20,4% od sumy uzyskanej przez te spółki ze sprzedaży koni (ok. 1,9 mln zł za 11 koni). Wzrost wydatków w 2018 r. spowodowany był wycofaniem się głównego sponsora. Wydatki poniesione przez spółki w związku z organizacją aukcji *Pride of Poland* oraz *Summer Sale* w 2019 r. wyniosły 1432,1 tys. zł, tj. 19,1% od sumy uzyskanej przez te spółki ze sprzedaży koni (ok. 7,4 mln zł za 26 koni).

Organizatorami aukcji *Pride of Poland* w latach 2015–2018 były spółki hodujące konie arabskie i podmioty przez nie zaangażowane. W 2019 r. organizatorem Aukcji *Pride of Poland* wraz z imprezami towarzyszącymi w Janowie Podlaskim był Polski Klub Wyścigów Konnych.

³⁸ <https://www.polskiearaby.com/?page=pride&lang=pl&str=1&id=21>

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Zarządzeniem nr 17/17 Prezesa ANR z dnia 18 lipca 2017 r. powołany został zespół zadaniowy do spraw koordynacji i nadzoru nad działaniami podejmowanymi w związku z uroczystościami 200-lecia Stadniny Koni Janów Podlaski oraz Święta Konia Arabskiego, w tym aukcji *Pride of Poland* 2017. Podczas pokazu koni arabskich z hodowli prowadzonych w rejonie Morza Śródziemnego oraz krajów arabskich w Menton (Francja), odbywającego się w dniach od 1 do 2 lipca 2017 r., przeprowadzono promocję Katalogu *Pride of Poland* 2017. W ramach przeprowadzonej akcji w Katalogu dotyczącym pokazu odbywającego się w Menton, zamieszczono 120 stron zawierających informacje promujące aukcję *Pride of Poland* oraz 10 stron artykułu z informacjami o polskich stadninach państwowych. Jak poinformował Dyrektor Departamentu Nadzoru nad spółkami KOWR: *(...) Odnośnie aukcji organizowanych w latach 2016 i 2017, wszystkie kwestie były ustalane przez ściśle kierownictwo Zespołu Nadzoru Właścicielskiego ANR, Prezesa i jego Zastępców (ANR) oraz kierownictwo Pionu Nadzoru nad spółkami oraz Dyrektora Generalnego i jego zastępców (KOWR). (...) W roku 2018 organizatorem Aukcji *Pride of Poland* była SK Michałów (...). Po zmianie kierownictwa KOWR i objęciu nadzoru nad Pionem Nadzoru nad spółkami przez Zastępcę Dyrektora Generalnego w lipcu 2018 roku, Departament był informowany o postępach w organizacji aukcji (...). Organizatorzy aukcji decydują o imprezach towarzyszących, pozyskują sponsorów oraz solidarnie ustalają zasady organizacji aukcji. Zasady te określone są w zawieranych przez spółki umowach. Regulaminy aukcji i wszystkie zasady z nią związane są podawane do publicznej wiadomości (drukowane są w katalogach aukcyjnych i podawane na stronie internetowej aukcji)(...)* Zarząd spółki, zgodnie z obowiązującymi przepisami, jest organem, zarządzającym majątkiem i sprawami spółki, zobowiązany do spełniania swoich obowiązków ze starannością wymaganą w obrocie gospodarczym, w tym także z osiąganym wynikiem finansowym. Departament natomiast na bieżąco monitorował wyniki aukcji.

W stadninach hodujących konie pełnej krwi angielskiej sprzedaż uwarunkowana była sytuacją na wyścigach konnych organizowanych przez PKWK i poziomem wypłacanych nagród wyścigowych. Możliwość zakupu koni hodowanych w Anglii i Irlandii spowodowała stosunkowo duży napływ tych koni do kraju. Import powoduje zmniejszenie zapotrzebowanie na konie polskiej hodowli. Jak poinformował Prezes Zarządu SK Iwno, przyczyną pogarszających się wyników sprzedaży koni pełnej krwi angielskiej był głównie import z innych krajów Europy, co spowodowało spadek zainteresowania rodzimymi końmi pełnej krwi, obserwowana niechęć do kupowania koni w państwowych stadninach po 2016 r. oraz połączenie 31 grudnia 2015 r. z SK Golejewko, w wyniku czego dwukrotnie podwoiła się liczba koni przeznaczonych do sprzedaży, w tym niesprzedanych w poprzednich latach.

Wyniki sprzedaży koni pozostałych ras w latach 2015–2018 kształtowały się na zbliżonym poziomie. Sprzedaż ilościowa i średnie pozyskiwane ceny na przestrzeni ostatnich trzech lat nie uległy większym zmianom³⁹.

Wyniki sprzedaży koni pełnej krwi angielskiej i pozostałych ras

³⁹ Informacje o sprzedaży w spółkach nieobjętych kontrolą NIK oparto na corocznych „Informacjach o stanie hodowli roślin i nasiennictwa oraz hodowli zwierząt w spółkach ...” sporządzanych przez ANR/KOWR.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Sprzedaż uzależniona była od wielu czynników, zróżnicowanych w zależności od rasy, wieku, przygotowania, wielkości zapotrzebowania itp. Spółki podejmowały działania w celu promocji koni półkrwi poprzez sport, jednak było to zadanie ograniczone możliwościami finansowymi tych spółek. Konie polskiej hodowli wypierane są z rynku koni sportowych przez agresywnie promowane konie zagraniczne, głównie z Niemiec i Holandii. Na sprzedaż koni rasy huculskiej i konik polski wpływ miały dopłaty przyznawane do ras zachowawczych.

Wycena koni przeznaczonych do sprzedaży

Postępowania przetargowe, w tym wycenę koni przed sprzedażą, stosownie do postanowień Strategicznego programu hodowli koni, przeprowadzały na ogół komisje przetargowe w składzie co najmniej trzyosobowym, powołane przez zarządy spółek. Komisje przetargowe wyrażały zgodę na przeniesienie koni ze stada hodowlanego do stada niehodowlanego oraz kwalifikację klaczy do hodowli. Przestankami o wyłączeniu ze stada hodowlanego były selekcje na sprzedaż podczas aukcji, brak standardu, wady, problemy zdrowotne i kosztowne leczenie, wyeliminowanie ogiera lub klaczy z rozrodu, nadwyżki hodowlane, nie zakwalifikowanie do treningu wyścigowego, zaawansowany wiek. Selekcję doraźną, poza przeglądami hodowlanymi, przeprowadzały komisje złożone z przedstawicieli Zarządów spółek, których postanowienia akceptowali przedstawiciele ANR/KOWR.

Stwierdzone nieprawidłowości

W wyniku kontroli w trzech spółkach na dziewięć skontrolowanych podmiotów stwierdzono nieprawidłowości dotyczące sprzedaży koni i materiału zarodowego. W trzech spółkach (SK Nowe Jankowice, SK Janów Podlaski oraz SK Iwno) dopuszczono do sprzedaży 133 koni wartości łącznej netto 1494,3 tys. zł ze stada hodowlanego bez wcześniej uzyskanej zgody ANR lub KOWR. W SK Nowe Jankowice w 84 przypadkach sprzedano konie o łącznej wartości 503,2 tys. zł netto bez zachowania publicznej formy sprzedaży (przetargu, aukcji, konkursu ofert), a spółka ta nie udokumentowała przeprowadzonych w latach 2015–2018 publicznych procedur sprzedaży wymaganych w Strategicznym programie hodowli koni.

Główny Hodowca Koni oraz poprzedni Prezes Zarządu SK Jankowice poinformowali, że bez przetargu sprzedawano konie nienadające się do hodowli, z rażącymi wadami, które przedstawione publicznie źle by wpływały na wizerunek Stadniny. Większość tak sprzedanych koni stanowiły konie wybrakowane, które powinny być skierowane na rzeź – ponadto występowały przypadki zakupu koni przez osoby, które chciały niezwłocznie sfinalizować transakcję, nie czekając na przetarg – a jednocześnie oferowały wysoką cenę.

Odnosnie sprzedaży koni bez zgody właściciela poprzedni Prezes Zarządu SK Jankowice wyjaśnił m.in., że przypadki takie się zdarzały i że trudno było mu czekać na decyzję z KOWR, dlatego sam podejmował decyzję o sprzedaży. Poprzedni prezes SK Janów Podlaski wyjaśnił, że oferta sprzedaży koni była dla spółki korzystna w aktualnej sytuacji rynkowej.

W spółce Stadnina Koni „Nowe Jankowice” sp. z o.o. w 42 przypadkach sprzedano konie o wartości łącznej netto 249,7 tys. zł bez dokonania ich wcześniejszej wyceny, co było niezgodne z zasadami określonymi w Strategicznym programie hodowli koni, a w spółce Stadnina Koni w Iwnie sp. z o.o. sprzedano 39 koni z pominięciem wewnętrznych uregulowań dotyczących sprzedaży koni.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Jako działanie niegospodarne NIK uznała sprzedaż przez SK Janów Podlaski 15 stanówek konia zarodowego o wartości 180 tys. zł netto za cenę 15 zł netto. Spółka dokonała w dniu 30 grudnia 2017 r. sprzedaży 15 stanówek konia zarodowego za cenę jednostkową netto 1 zł. Sprzedaż stanówek została dokonana po zaniżonej cenie, bowiem w 2018 r. cena jednej stanówki ogiera wyniosła 12 tys. zł netto⁴⁰.

5.2.3. Dzierżawa i hotelowanie koni w spółkach

Spółki prowadziły działalność w zakresie dzierżawy koni własnych oraz prowadzenia pensjonatu (hotelowania) dla koni niebędących własnością spółek. W latach 2015–2019 z tytułu dzierżawy koni skontrolowane spółki osiągnęły 5225,5 tys. zł. ANR/KOWR nie określiły sformalizowanych ogólnych zasad dzierżawy koni będących własnością spółek. Niektóre spółki posiadały wewnętrzne uregulowania określające zasady dzierżawy koni będących ich własnością (SK Dobrzyniewo, MHR Kraków).

Przykładowo w SK Iwno – hodującej konie pełnej krwi angielskiej – procedura dzierżawy koni nie była sformalizowana, a stosowane zasady były zwyczajowo przyjęte i analogiczne jak w innych spółkach, które zajmują się dzierżawą koni wyścigowych. Zgodnie z nią dzierżawie podlegały tylko konie, które przeszły jesienny przegląd hodowlany przy udziale pracownika ANR/KOWR, po wytypowaniu listy koni do dzierżawy w formie licytacji organizowano aukcję jesienną, na której konie z listy mogły być wydzierżawione, a procent z dzierżawy regulowały umowy na dzierżawę konia wyścigowego na okres dwóch lat, a w pierwszym roku dzierżawy obligatoryjnie wynosił 5%. Przychodem z tytułu dzierżaw stanowił ponadto udział SK Iwno w wygranych. Ogiery należące do spółek oddawane były w dzierżawę do punktów kopulacyjnych, a rozdział ich odbywał się zgodnie z zasadami określonymi przez ANR/KOWR, w porozumieniu ze związkami hodowców koni.

W dwóch spółkach zajmujących się hodowlą koni arabskich czystej krwi, tj. SK Michałów i SK Janów Podlaski nie określono uregulowań wewnętrznych dotyczących wydzierżawiania koni. Umowy dzierżawy koni w okresie objętym kontrolą zawierane były na podstawie przedstawionych ofert oraz określały ograniczenia związane z uzyskaniem zarodków i źrebiąt.

Stwierdzony stan faktyczny

W SK Michałów stwierdzono brak oryginałów sześciu umów dzierżawy koni: Galeridy, Emandorii, Equatora, Pustyni Kahila, oraz Chimeryka, natomiast spółka miała kopie tych umów. Zarząd spółki wypowiedział te umowy i w dniu 25 listopada 2018 r., po zakończeniu Czempionatu Świata w Paryżu, dzierżawcy zwrócili konie do Stadniny.

W 2015 r. SK Janów Podlaski przekazała nieodpłatnie w dzierżawę do SK Michałów i MHR Kraków dwa ogiery rasy arabskiej czystej krwi na podstawie porozumienia zawartego w 2001 r. Jak wyjaśnił Prezes Zarządu SK Janów Podlaski: (...) *po zaleceniach pokontrolnych kontroli NIK, od 2016 roku podjęto wzajemne obciążanie się fakturami i odprowadzanie podatku VAT.*

⁴⁰ W Cenniku na sezon stanówkowy 2018 r. spółki za jedną stanówkę tego ogiera była przewidziana cena netto 12 tys. zł.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Umowa dzierżawy z dnia 21 października 2011 r. ogiera rasy angloarabskiej została zawarta przez SK Janów Podlaski na czas nieokreślony i miała trwać do podjęcia decyzji o sprzedaży konia. Jak poinformował Prezes Zarządu, w 2016 r. koń zachorował na ochwat, a w wyniku podjętych w 2019 r. rozmów z dzierżawcą odnośnie sprzedaży konia nie osiągnięto porozumienia.

Dwie umowy dzierżawy trwające w okresie objętym kontrolą zostały przez SK Janów Podlaski aneksowane. Umowa dzierżawy klaczy Pinga zawarta w dniu 6 grudnia 2014 r. zakładała udział w pokazach, championatach, krycie klaczy, jeden embriotransfer i przekazanie wydzierżawiającemu do końca 2015 r. zażrebionej klaczy. Aneksom do umowy dzierżawę przedłużono do 15 lutego 2016 r., a następnie do 29 kwietnia 2016 r. Nowe postanowienia wprowadzone aneksami zakładały, że nie zostaną przeprowadzone żadne procedury związane z embriotransferem, a klacz zwrócona do Stadniny nie będzie żrebna, co było w pierwotnej umowie jednym z warunków oddania w dzierżawę klaczy. Zgodnie z postanowieniami zawartej w grudniu 2013 r. umowy dzierżawy klaczy Primera można było pobrać dwa zarodki, z których jeden należał do dzierżawcy, a drugi do wydzierżawiającego. W grudniu 2014 r. SK Janów Podlaski zawarła aneks do tej umowy, na podstawie którego dwa zarodki pobrane w 2014 r. należały do dzierżawcy. SK Janów Podlaski uzyskała za zarodek, który nie został przekazany do Stadniny kwotę 50 tys. euro (wartość zarodków koni arabskich czystej krwi kształtuje się na rynku w przedziale od 50 do 100 tys. euro).

Nieprawidłowości dotyczące dzierżaw i hotelowania koni

Wystąpiły przypadki nienaliczania odsetek za opóźnienie w zapłacie czynszu za oddane w dzierżawę konie (SK Nowe Jankowice), wskutek czego spółka nie osiągnęła należnych jej przychodów. W dwóch spółkach wystąpiły przypadki nierzetelnego dokumentowania umów usług hodowlanych dotyczących oddania w dzierżawę koni (SK Nowe Jankowice oraz SK Michałów). Ponadto wystąpiły przypadki nieterminowej realizacji umów dzierżawy zawartych przed okresem objętym kontrolą (SK Janów Podlaski).

W dwóch spółkach wystąpiły nieprawidłowości polegające na stosowaniu stawek za świadczone usługi hotelowania koni niebędących własnością spółki niższych niż określone w cennikach (SK Nowe Jankowice oraz SK Iwno), a jedna spółka (SK Michałów) utrzymywała w pensjonacie cztery konie bez zawartej umowy na utrzymanie i bez uiszczenia opłat z tego tytułu w kwocie 15,8 tys. zł.

5.2.4. Promocja hodowli koni

Spółki hodowli koni objęte kontrolą na promocję w latach 2015–2019 poniosły wydatki w kwocie ogółem 3400,7 tys. zł. Najwyższe wydatki związane z promocją hodowli koni poniosły spółki zajmujące się hodowlą głównie koni arabskich czystej krwi, tj. SK Michałów, SK Janów Podlaski i MHR Kraków w łącznej kwocie 2827,4 tys. zł.

W okresie objętym kontrolą spółki hodowli koni prowadziły działalność promocyjno-reklamową poprzez udział w wystawach, targach, zawodach koni ras użytkowanych sportowych, czempionatach, przedsięwzięciach związanych z promocją regionów na obszarze których prowadziły działalność. Podczas wystaw i czempionatów podejmowane były również działania edukacyjne.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Zarządy spółek SK Iwno oraz SK Krasne hodujących konie pełnej krwi angielskiej, współpracowały z Polskim Związkiem Hodowców Koni Pełnej Krwi Angielskiej. Spółki SK Janów Podlaski, SK Michałów oraz MHR Kraków hodujące konie czystej krwi arabskiej współpracowały z Polskim Związkiem Hodowców Koni Arabskich. Zarządy spółek hodujących konie ras regionalnych współpracowały ze związkami regionalnymi i rasowymi hodowców koni zrzeszonymi w Polskiego Związku Hodowców Koni (dalej PZHK).

Przy większości stad i stadnin funkcjonowały kluby jeździeckie zrzeszone w Polskim Związku Jeździeckim, które wraz z zarządami spółek hodowli koni były organizatorami wydarzeń sportowych i hodowlanych. Zawodnicy zrzeszeni w klubach jeździeckich, w których użytkowne były konie będące własnością Stad i Stadnin, uczestniczyli w wydarzeniach sportowych w tym m.in. w Mistrzostwach Polski Młodych Koni, podczas których prezentacja koni oraz osiągnięte wyniki stanowiły jedną z form promocji koni ras użytkowanych sportowo oraz hodowlanych.

W ramach współpracy ze Związkiem Hodowców Koników Polskich i Związkiem Hodowców Koni Wielkopolskich organizowane były: wystawa koników polskich „Tarpaniada” (w SO Sieraków), w ramach współpracy z Warmińsko-Mazurskim Związkiem Hodowców Koni oraz Związkiem Hodowców Ras Koni Zimnokrwistych – czempionaty koni zimnokrwistych (SK Nowe Jankowice), Czempionat Żrebiąt Ras Szlachetnych (w SK Rzezna).

5.3. Gospodarowanie majątkiem spółek hodowli koni

Sytuacja finansowa spółek hodowli koni w latach 2015–2018 uległa pogorszeniu, na co istotny wpływ miały niższe przychody ze sprzedaży koni, niepełne pokrycie kosztów hodowli przychodami z tej działalności, brak rekompensat z tytułu niekorzystnych warunków klimatycznych, a także zmniejszenie od 2015 r. płatności bezpośrednich w ramach Wspólnej Polityki Rolnej. Dziewięć z czternastu spółek odnotowało stratę netto za 2018 r. w kwocie 12,9 mln zł. W przypadku ośmiu spółek strata netto wystąpiła więcej niż za jeden rok obrotowy. Stwierdzono przypadki utrzymywania przez spółki obiektów niezgodnie z prawem budowlanym, co było wynikiem niedostatecznego nadzoru zarządów spółek.

Sytuacja finansowa
spółek hodowli koni
uległa pogorszeniu

5.3.1. Wyniki ekonomiczno-finansowe spółek hodowli koni

Łączna wartość kapitału zakładowego w 14 spółkach hodowli koni zmieniła się w latach 2015–2018 r. i w 2015 r. wyniosła 112 772,4 tys. zł, a w 2018 r. 122 746,2 tys. zł. Kapitały zakładowe spółek podwyższone były przez wniesienie aportem nieruchomości gruntowych do tych spółek z przeznaczeniem na cele inwestycyjne wykazane w zatwierdzonych dokumentach planistycznych. ANR/KOWR obejmowały udziały w spółkach o równowartości wniesionych wkładów niepieniężnych. Procedury wniesienia aportu dokonywano w następujących spółkach: SK Pępowo w 2016 r. wzrost o 2324,8 tys. zł, SK Iwno w 2017 r. wzrost o 6811 tys. zł, SK Prudnik w 2018 r. wzrost o 838 tys. zł.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Spółki zajmujące się hodowlą koni na ogół ponosiły stratę z tytułu hodowli koni

Zysk z hodowli koni w 2015 r. odnotowały dwie spółki w wysokości 7164,21 tys. zł, a stratę z hodowli koni⁴¹ wykazało 18 spółek – 10 241,3 tys. zł. Zysk z hodowli koni w 2016 r. odnotowały dwie spółki – 3310,8 tys. zł, a stratę z hodowli koni wykazało 18 spółek w wysokości 12 883,8 tys. zł. Zysk z hodowli koni w 2017 r. odnotowała jedna spółka – 1097,2 tys. zł, a stratę z hodowli koni wykazało 19 spółek w wysokości 14 446,2 tys. zł. Zysk z hodowli koni w 2018 r. w wysokości 23,7 tys. zł odnotowała jedna spółka, a stratę z hodowli koni wykazało 19 spółek – 17 188,6 tys. zł.

W latach 2015–2018 uległy zmniejszeniu przychody ogółem

Przychody ogółem w 2018 r. 14 spółek hodowli koni uległy zmniejszeniu o 3,9% w odniesieniu do osiągniętych przychodów ogółem w 2015 r., a koszty ogółem w tym okresie uległy zwiększeniu o 4,3%. Przychody ogółem w 2015 r. wszystkich spółek hodowli koni wyniosły 214 861,5 tys. zł, a koszty ogółem 207 415,5 tys. zł. Przychody ogółem w 2016 r. wszystkich spółek hodowli koni wyniosły 199 674,4 tys. zł, a koszty ogółem 199 544,0 tys. zł. Przychody ogółem w 2017 r. wszystkich spółek hodowli koni wyniosły 212 303,0 tys. zł, a koszty ogółem 208 980,3 tys. zł. Przychody ogółem w 2018 r. wszystkich spółek hodowli koni wyniosły 206 454,1 tys. zł, a koszty ogółem 216 321,0 tys. zł.

Sytuacja finansowa spółek hodowli koni w latach 2015–2018 uległa pogorszeniu

Sytuacja finansowa spółek hodowli koni w latach 2015–2018 uległa pogorszeniu. Na koniec okresu sprawozdawczego 2015 r.⁴², 12 spółek hodowli koni osiągnęło dodatni wynik finansowy – zysk netto w wysokości 8017,3 tys. zł, w tym SK Janów Podlaski – zysk netto w wysokości 3200,3 tys. zł. Dwie spółki zanotowały stratę w łącznej wysokości 571,2 tys. zł, w tym SK Iwno w wysokości 402,8 tys. zł.

Na koniec okresu sprawozdawczego 2016 r., siedem spółek hodowli koni osiągnęło dodatni wynik finansowy – zysk netto w wysokości 6533,6 tys. zł, w tym SK Pępowo – zysk netto w wysokości 3847,6 tys. zł. Siedem spółek wykazało stratę w łącznej wysokości 6403,7 tys. zł w tym SO Starogard Gdański w wysokości 2225,2 tys. zł.

Na koniec okresu sprawozdawczego 2017 r., 11 spółek osiągnęło hodowli koni osiągnęło dodatni wynik finansowy – zysk netto w wysokości 9548,5 tys. zł, w tym SK Pępowo – zysk netto w wysokości 2920,4 tys. zł. Trzy spółki wykazały stratę w łącznej wysokości 6225,8 tys. zł w tym SK Walewice w wysokości 3627,5 tys. zł.

Na koniec okresu sprawozdawczego 2018 r., pięć spółek hodowli koni osiągnęło dodatni wynik finansowy – zysk netto w wysokości 3009,4 tys. zł, w tym SK Pępowo – zysk netto w wysokości 790,5 tys. zł. Dziewięć spółek wykazało stratę w łącznej wysokości 12 876,3 tys. zł w tym SK Janów Podlaski w wysokości 3273,2 tys. zł.

⁴¹ Dane ze sprawozdań zarządu z działalności spółki.

⁴² Dane o wynikach finansowych na podstawie sprawozdań Zarządu z działalności spółek.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

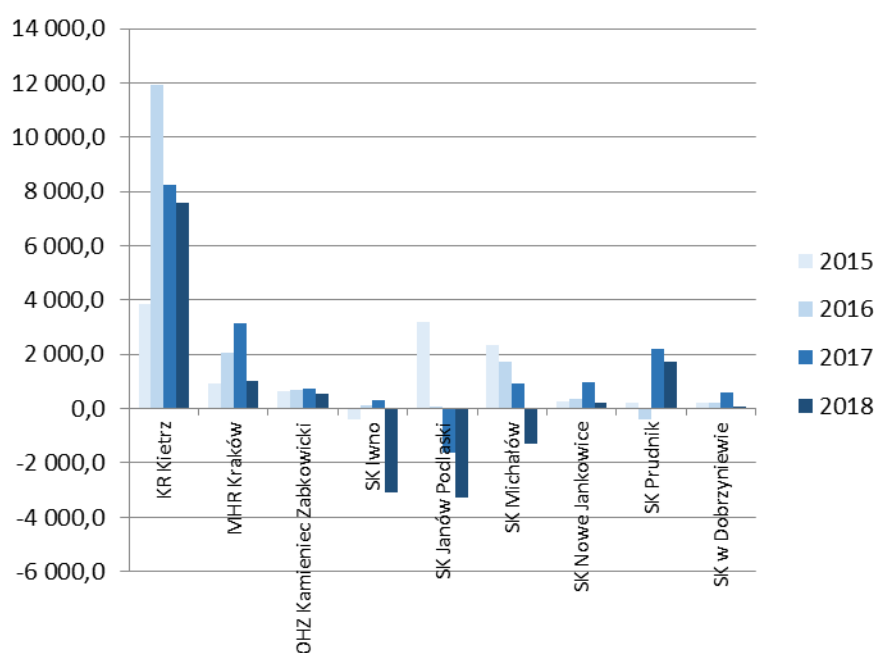
Właściciel, tj. ANR/KOWR, w latach 2015–2019 nie pobierali dywidendy, pozostawiając zysk wygenerowany w spółkach, z przeznaczeniem głównie na inwestycje i rozwój hodowli. W okresie objętych kontrolą spółki nie otrzymywały od właściciela pomocy finansowej.

W przypadku ośmiu spółek strata netto wystąpiła więcej niż za jeden rok obrotowy, tj.: SK Janów Podlaski (za 2017 i 2018 r.), SK Racot (za 2016 i 2018 r.), SK Walewice (za 2015, 2017 i 2018 r.), SK Krasne (za 2016 i 2018 r.), SK Liski (za 2016 i 2018 r.), SO Starogard Gdański (za 2016, 2017 i 2018 r.), SK Iwno (za 2015 i 2018 r.), SK Nowielice (za 2016 i 2018 r.). Trzy spółki poniosły stratę netto za jeden rok obrotowy (SK Michałów za 2018 r., SK Prudnik za 2016 r. i SO w Łącku za 2016 r.). Trzy spółki uzyskały dodatnie wyniki finansowe netto za wszystkie lata obrotowe objęte kontrolą, tj. SK Nowe Jankowice, SK Dobrzyniewo i SK Pępowo.

Za 2015 r. jedna z sześciu spółek hodowli koni objętych kontrolą poniosła stratę w wysokości 402,8 tys. zł, a za 2018 r. trzy z sześciu spółek hodowli koni objętych kontrolą poniosły stratę łącznie w wysokości 7620,1 tys. zł. Trzy spółki objęte kontrolą, w których hodowla koni była działalnością dodatkową, uzyskały zysk netto za lata 2015–2018.

Wykres nr 1

Wyniki finansowe skontrolowanych spółek hodowli koni w latach 2015–2018 (w tys. zł)



Źródło: opracowanie własne NIK na podstawie wyników kontroli

Pogarszające się wyniki działalności spółek hodowli koni spowodowane były głównie zmniejszeniem od 2015 r. płatności bezpośrednich w ramach Wspólnej Polityki Rolnej, brakiem rekompensat z tytułu niekorzystnych warunków klimatycznych, tj. suszy w 2018 i 2019 r. oraz niepełnym pokryciem kosztów hodowli koni przychodami z tej działalności.

Przyczyny pogorszenia się sytuacji finansowej spółek hodowli koni

Spółki hodowli koni miały największe problemy z utrzymaniem płynności finansowej w odniesieniu do pozostałych grup spółek o strategicznym znaczeniu dla gospodarki narodowej, tj. spółek hodowli roślin i spółek hodowli zwierząt gospodarskich. W II kwartale 2019 r. wskaźniki płynności I stopnia spółek ⁴³ uległy zmniejszeniu (...) z i tak już niskiego poziomu, czyli z 1,27 na 1,08 zaś II stopnia z 0,47 na 0,37. Tylko w trzech spółkach nie wystąpił problem z płynnością w II kwartale 2019 roku. Poziom wskaźnika płynności II stopnia spółek hodowli koni za II kwartał 2019 r. wskazywał na wystąpienie ryzyka utraty płynności finansowej⁴⁴.

W ramach analiz mających na celu identyfikację przyczyn pogarszania się wyników finansowych spółek, w KOWR opracowano dokument pn. „Wpływ zmiany systemu dopłat bezpośrednich dla rolnictwa na sytuację finansową spółek nadzorowanych przez KOWR” oraz corocznie w przypadku zaistnienia niekorzystnych zjawisk atmosferycznych dokonywana była szczegółowa analiza poziomu strat wywołanych klęską żywiołową. W wyniku zastosowanej modulacji Jednolitej Płatności Obszarowej (JPO) polegającej na ograniczeniu JPO w sposób uniemożliwiający wnioskowanie rolnikom o płatność obszarową powyżej kwoty 150 tys. euro wszystkie nadzorowane przez KOWR spółki hodowli roślin uprawnych oraz hodowli zwierząt gospodarskich uzyskały w zakresie dopłat JPO w latach 2015–2017 przychody zmniejszone o 134 888,5 tys. zł, w tym spółki hodowli koni zmniejszone o 20 938,7 tys. zł, a szacunkowe straty w produkcji roślinnej w wyniku panującej suszy w 2018 r. wyniosły 86 405,2 tys. zł, a w 2019 r. – 116 162,2 tys. zł. Straty z tytułu wystąpienia suszy w 2018 r. spółek hodowli koni wyniosły 20 914,9 tys. zł, a w 2019 r. wyniosły 32 136,9 tys. zł.

Stwierdzony stan – przyczyny straty netto SK Janów Podlaski

Zanotowana w 2017 r. przez SK Janów Podlaski strata netto wynikała głównie ze zmniejszonych przychodów ze sprzedaży koni. Zawarta w grudniu 2017 r. umowa sprzedaży pięciu klaczy nie doszła do skutku. Wpływ na wynik finansowy za 2017 r. miały ponadto zdarzenia zaistniałe po dniu bilansowym, a które dotyczyły 2017 r.: utworzono odpisy aktualizujące na należności preterminowane powyżej 1 roku dotyczące nieotrzymanej należności z tytułu wygranej przez klacz Pinga pokazu zorganizowanego w 2016 r.; na podstawie otrzymanej decyzji w sprawie przyznania spółce dopłat obszarowych za 2017 r. skorygowano wysokość otrzymanej kwoty dopłaty oraz dokonano korekty dotyczącej sprzedaży konia ADAGIO. Zanotowana w 2018 r. przez spółkę strata wynikała głównie z niskich przychodów uzyskanych ze sprzedaży koni podczas sierpniowych aukcji *Pride of Poland* i *Summer Sale*; znacznego spadku łącznych przychodów uzyskanych ze sprzedaży koni w porównaniu do lat ubiegłych; wyższych kosztów sierpniowych aukcji w porównaniu

⁴³ Wskaźnik lub płynności I stopnia płynności gotówkowej (cash ratio) jest jedną z trzech, najczęściej stosowanych statycznych miar płynności finansowej. Pozwala on na określenie czy dana jednostka może być zagrożona utratą zdolności do terminowego regulowania zobowiązań bieżących. Wskaźnik wskaźnika płynności II stopnia (wg. GUS), (quick ratio) wskazuje, iż możliwe jest wystąpienie ryzyka utraty płynności finansowej. Wartość wskaźnika powinna mieścić się w przedziale 1,0-1,2.

⁴⁴ Dane na podstawie *Informacji o sytuacji finansowej i ekonomicznej spółek strategicznych. Raport za II kwartał 2019 r.* sporządzonej przez KOWR.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

do roku poprzedniego oraz wystąpienia klęski suszy, która w znacznym stopniu dotknęła uprawy spółki, w szczególności uprawę zbóż. Jak poinformował p.o. Prezes Zarządu SK Janów Podlaski: *W obecnej sytuacji zasadne jest rozważenie wprowadzenie innej formy organizacyjnej i odejście od formy spółki z o.o. Obecna forma organizacyjna wyklucza możliwość ubiegania się o różnego rodzaju środki pomocowe dostępne dla rolników indywidualnych oraz podmiotów nie będących własnością Skarbu Państwa. Jak poinformowała doradca zarządu SK Janów Podlaski w zakresie hodowli koni arabskich czystej krwi (...) dotychczasowy model hodowli koni arabskich, realizowany w oparciu o spółki Skarbu Państwa, na dłuższą metę się przeżył. Status spółek prawa handlowego, obligujący do uzyskiwania określonych wyników finansowych, wprowadza stadniny w tryb „od aukcji do aukcji”, zmuszając je do podporządkowania hodowli aktualnym modom i wymaganiom zagranicznych klientów. Skutkiem takiej polityki jest właśnie dopuszczanie do wygasania tradycyjnych polskich rodów męskich (...) z równoczesnym przekrzyżowywaniem pogłowia ogierami z modnych i pokupnych linii krwi. Tymczasem istnieje koncepcja autorstwa Łukasza Łuniewskiego, prezesa Arabian Horse Culture International Institute (...). Dotyczy ona wszczęcia procedury umieszczenia państwowych hodowli koni czystej krwi arabskiej w Janowie Podlaskim, Michałowie i Białce, wraz z zabytkowymi stajniami, na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO. W wyniku tego utraciłyby one status spółek prawa handlowego, a stałyby się jednostkami budżetowymi z możliwością otrzymywania dotacji. Dałoby to możliwość prowadzenia polityki hodowlanej w kierunku zachowania polskiej specyfiki stada podstawowego, bez konieczności podporządkowania jej „globalnym” trendom.(...).*

Zdaniem NIK należy rozważyć również inne możliwości zmiany organizacyjnej lub prawnej spółek hodowli koni w celu poprawy ich sytuacji finansowej, np. poprzez połączenie spółek prowadzących podobną działalność, w tym hodujących konie tej samej rasy, nadanie im statusu spółki non profit, bądź przekształcenie ich w instytut badawczo-rozwojowy, co pozwoli na korzystanie z pomocy państwa.

W kontrolowanym okresie plany naprawcze zostały wprowadzone w sześciu spółkach hodowli koni, tj. w:

- SK Golejewko w 2015 r. na lata 2015–2019;
- SK Janów Podlaski w 2019 r. na lata 2019–2021;
- SK Krasne w roku 2017 na lata 2017–2021;
- SK Liski w roku 2013 na lata 2012–2016 oraz w roku 2018 na lata 2018–2022;
- SO Starogard Gdański w 2015 r. na lata 2015–2019;
- SK Walewice w 2014 r. na lata 2014–2015 i w 2015 r. na lata 2015–2019.

Podmiotami inicjującymi wprowadzenie planu naprawczego w każdym z przypadków były komórki organizacyjne ANR/KOWR zajmujące się nadzorem właścicielskim. Skutkiem wprowadzonych planów naprawczych w poszczególnych spółkach hodowli koni było m.in. ograniczenie inwestycji i ograniczanie zaciąganych zobowiązań.

Stwierdzony stan faktyczny

SK Janów Podlaski w wyniku ZZW zatwierdzającego sprawozdania za 2017 r., została zobligowana do złożenia planu naprawczego na lata 2019–2021. Zarząd spółki przesłał Plan Naprawczy na lata 2019–2021 w styczniu 2019 r. W dniu 12 lutego 2019 r. zostało przesłane pismo do Zarządu w sprawie uzupełnienia i naniesienia poprawek w *Planie Naprawczym w zakresie hodowli*

*koni. W odpowiedzi w dniu 19 marca 2019 r. przesłana została skorygowana wersja i ta wersja była procedowana przez Wydział Hodowli DNS. W dniu 7 lipca 2019 r. Wydział Analiz Ekonomicznych i Restrukturyzacji Spółek Strategicznych KOWR sporządził notatkę dotyczącą *Planu Naprawczego na lata 2019–2021*, w której stwierdzono, że bezpośrednim powodem braku możliwości przyjęcia i zatwierdzenia programu jest niestabilna sytuacja finansowa SK Janów Podlaski, skutkująca brakiem możliwości przedstawienia wiarygodnej projekcji finansowej. DNS wniósł o przygotowanie przez Zarząd spółki nowego planu naprawczego, po zakończeniu Aukcji *Pride of Poland 2019*. Ostatecznie *Plan Naprawczy na lata 2019–2021* SK Janów Podlaski został przyjęty Uchwałą nr 15/2019 NZW z dnia 17 października 2019 r. P.o. Prezes Zarządu nie podał przyczyn nieopracowania wcześniej planu naprawczego pomimo poniesionej straty netto w 2017 r. i 2018 r.*

5.3.2. Gospodarowanie przez spółki majątkiem trwałym

Spółki hodowli koni w 2018 r. dysponowały nieruchomościami o powierzchni 28 568,9 ha, w tym 26 659,5 ha było dzierżawionych z Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa. Na 31 grudnia 2018 r. dziewięć skontrolowanych spółek zajmujących się hodowlą koni⁴⁵ łącznie dysponowało nieruchomościami o powierzchni 14 556,2 ha, w tym gruntami własnymi o powierzchni 1007,5 ha oraz dzierżawionymi głównie z Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa o powierzchni 13 548,7 ha.

Dziewięć spółek objętych kontrolą posiadało ogółem 203 obiekty budowlane (budynki i budowle) związanych z hodowlą zwierząt gospodarskich i produkcją roślinną, głównie związane z hodowlą koni. Dla większości z tych obiektów wykonane zostały wymagane okresowe przeglądy stanu technicznego oraz prowadzone były książki obiektów budowlanych zgodnie z wymogami art. 62 ust. 1 oraz 64 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane⁴⁶ (dalej Prawo budowlane).

Ogłędzinami⁴⁷ obiektów budowlanych wykorzystywanych w hodowli koni pod kątem utrzymywania zgodnie z zasadami, o których mowa w art. 5 ust. 2 Prawa budowlanego (obiekt budowlany należy użytkować w sposób zgodny z jego przeznaczeniem i wymaganiami ochrony środowiska oraz utrzymywać w należyтым stanie technicznym i estetycznym, nie dopuszczając do nadmiernego pogorszenia jego właściwości użytkowych i sprawności technicznej) oraz realizacji zaleceń wynikających w okresowych kontroli, objęto 60 budynków i budowli, tj. 29,6% obiektów budowlanych spółek wykorzystywanych w działalności gospodarczej.

Nieprawidłowości
w zakresie realizacji
obowiązków
wynikających
z prawa budowlanego

W odniesieniu do niektórych obiektów budowlanych wchodzących w skład zasobu czterech z dziewięciu skontrolowanych spółek stwierdzono nieprawidłowości w zakresie realizacji obowiązków wynikających z prawa budowlanego, w tym utrzymania obiektów w należyтым stanie technicznym, przeprowadzania ich okresowych kontroli, realizacji zaleceń

⁴⁵ Dla KR Kietrz i OHZ Kamieniec przyjęto dane dotyczące komórek organizacyjnych prowadzących hodowlę koni, tj. SKH Gładyszów i SO Książ.

⁴⁶ Dz. U. z 2019 r. poz. 1186, ze zm.

⁴⁷ Na podstawie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. c ustawy o NIK.

w zakresie poprawy stanu technicznego wynikających z tych kontroli oraz prowadzenia ksiąg obiektu budowlanego.

Stwierdzone nieprawidłowości

W latach 2015, 2017 i 2018 w żadnym ze skontrolowanych budynków SK Iwno nie przeprowadzono określonej w art. 62 ust. 1 pkt 1 lit. a, b i c Prawa budowlanego, rocznej kontroli okresowej elementów budynku narażonych na szkodliwe wpływy atmosferyczne i niszczące działania czynników podczas użytkowania obiektu, ani kontroli instalacji i urządzeń służących ochronie środowiska. W latach 2015–2019, w żadnym obiekcie budowlanym przeznaczonym do hodowli koni, SK Iwno nie przeprowadziła kontroli okresowej pięcioletniej, zgodnie z art. 62. ust. 1 pkt 2 ustawy Prawo budowlane. Prezes Zarządu spółki poinformował, że niewykonanie tych kontroli spowodowane było brakiem środków finansowych, spowodowanym połączeniem z SK Golejewko oraz suszą w 2018 r. (rok 2018 zamknął się stratą w kwocie ok. 3 mln zł).

Książki obiektu budowlanego dla budynków przeznaczonych do hodowli koni SK Iwno w latach 2015–2019 były prowadzone nierzetelnie i niezgodnie z art. 64 ust. 1 ustawy Prawo budowlane i postanowieniami rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 3 lipca 2003 r. w sprawie książki obiektu budowlanego⁴⁸.

Hala treningowa SK Iwno była użytkowana bez zgłoszenia właściwemu organowi nadzoru budowlanego informacji o zakończeniu budowy niezgodnie z obowiązkiem określonym w decyzji dotyczącej pozwolenia na budowę ww. budynku oraz art. 54 ustawy Prawo Budowlane.

Spółka SK Nowe Jankowice nie przeprowadziła przeglądów instalacji wentylacyjnych w 2016 r. w pięciu obiektach i w 2019 r. w dwóch obiektach, co było niezgodne odpowiednio z: art. 62 ust. 1 pkt 2 i art. 62 ust. 1 pkt 1 lit. c. Prawa budowlanego.

W wyniku oględzin dwóch stajni SK Nowe Jankowice stwierdzono, że spółka nie utrzymywała należytego stanu technicznego tych obiektów w zakresie ich estetyki: występowały znaczne ubytki tynku, pęknięcia, otwory, nierówności i zacieki, wrota do boksów były wypaczone, a wrota wewnętrzne znajdujące się pomiędzy pomieszczeniami były brudne. Okna budynku miały ubytki szkła. Wrota do wybiegu przylegającego do stajni były popękane, zabrudzone i w znacznym stopniu zużyte. Poprzedni Prezes Zarządu poinformował, że brak było wystarczających środków na inwestycje związane z estetyką budynków przeznaczonych dla hodowli koni, zarejestrowanych jako zabytki.

SK Janów Podlaski niezrealizowała zalecenia w zakresie poprawy stanu technicznego wynikające z przeprowadzonych na podstawie art. 62 ust. 1 pkt 1 Prawa budowlanego okresowych kontroli stanu technicznego obiektu budowlanego dotyczące wykonania remontów i konserwacji 11 budynków. Po. Prezes Zarządu wyjaśnił, że z uwagi na trudną sytuację finansową spółki przeprowadzono tylko niezbędne remonty i naprawy. Ponadto niedokonano wpisów do ksiąg obiektu budowlanego o okresowych kontrolach stanu technicznego dla 10 obiektów budowlanych, co było niezgodne z art. 64 ust. 1 Prawa budowlanego oraz niewykazano w ewidencji środków trwałych spółki dwóch budynków gospodarczych, będących własnością spółki, co było niezgodne z art. 24 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości⁴⁹ (dalej uor).

KR Kietrz nie zrealizował w SKH Gładyszów zaleceń w zakresie poprawy stanu technicznego wynikających z rocznych kontroli stanu technicznego trzech budynków. Ponadto w wyniku okresowych kontroli stanu technicznego stwier-

⁴⁸ Dz. U. z 2003 r. Nr 120, poz. 1134.

⁴⁹ Dz. U. z 2019 r. poz. 351, ze zm.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

dzono, że cztery obiekty budowlane SKH Gładyszów utrzymane były w nienależnym stanie technicznym, a w odniesieniu do sześciu obiektów budowlanych nienależny stan ogrodzenia oraz dróg dojazdowych.

W okresie objętym kontrolą wynagrodzenia członków organów zarządzających dziewięciu objętych kontrolą spółek ustalane były przez NZW na podstawie ustawy z dnia 3 marca 2000 r. o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi⁵⁰, a następnie ustawy z dnia 9 czerwca 2016 r. o zasadach kształtowania wynagrodzeń osób kierujących niektórymi spółkami. Wysokość wypłaconych wynagrodzeń miesięcznych członkom organów zarządzających dziewięciu objętych kontrolą spółek była zgodna z kwotami określonymi w uchwałach NZW. Kwota krotności oraz krotność tej kwoty określone w aneksach do umów o pracę zawartych z członkami organów zarządzających po wejściu w życie przepisów zarządzenia nr 02/15 Prezesa Agencji Nieruchomości Rolnych z dnia 14 stycznia 2015 r. były zgodne z przyjętymi w Uchwałach NZW.

5.4. Nadzór nad spółkami hodowli koni i państwową hodowlą koni w Polsce

Prezes ANR/dyrektor generalny KOWR prawidłowo realizowali uprawnienia w zakresie wykonywania praw z udziałów spółek

Prezes ANR/dyrektor generalny KOWR sprawowali w latach 2015–2019 nadzór właścicielski nad spółkami hodowli koni oraz prawidłowo realizowali uprawnienia w zakresie wykonywania praw z udziałów tych spółek. W ramach tego nadzoru w ANR/KOWR dokonywano analizy wyników działalności nadzorowanych spółek hodowli koni na podstawie informacji otrzymanych od zarządów spółek. Uzyskiwano niezbędne informacje dotyczące hodowli koni oraz na bieżąco monitorowano i dokonywano oceny w zakresie działalności ekonomiczno-finansowej spółek. ANR/KOWR wdrożył standardy obsady kadrowej spółek oraz kształtowania wynagrodzeń członków organów zarządzających określone w przepisach prawa. Pomimo podejmowanych działań restrukturyzacyjnych i naprawczych, uległa pogorszeniu sytuacja finansowa spółek hodowli koni – dziewięć spośród tych 14 spółek wykazało stratę netto za 2018 r. Działania podjęte przez Ministra RiRW w zakresie hodowli koni w Polsce nie wpłynęły znacząco na rozwój państwowej hodowli koni.

5.4.1. Zmiana organizacji nadzoru właścicielskiego

Dyrektor generalny KOWR zorganizował komórki organizacyjne zajmujące się nadzorem właścicielskim nad spółkami hodowli koni

ANR, a następnie od 1 września 2017 r. KOWR, mając 100% udziałów, wykonywały prawa z udziałów w spółkach hodowli koni wskazanych przez Ministra RiRW w załączniku do rozporządzenia Ministra RiRW z dnia 25 lipca 2018 r. w sprawie wykazu jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej⁵¹, których liczba na koniec 2014 r.

⁵⁰ Dz. U. z 2019 r. poz. 2136.

⁵¹ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 lipca 2011 r. w sprawie wykazu spółek hodowli roślin uprawnych oraz hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej. (Dz. U. Nr 161, poz. 974, ze zm.) zostało uchylone z dniem 29 października 2016 r.; rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 października 2016 r. w sprawie wykazu jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej (Dz. U. r. poz. 1746) uchylone z dniem

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

wyniosła – 15 i na koniec 2018 r. – 14 spółek hodowli koni. Według stanu na 31 grudnia 2019 r. hodowla koni prowadzona była w 13 spółkach hodowli koni.

Dyrektor generalny KOWR, po przejęciu zadań zlikwidowanej z dniem 31 sierpnia 2017 r. ANR, utworzył w KOWR komórki organizacyjne realizujące zadania w zakresie nadzoru właścicielskiego, tj. wykonywania funkcji właścicielskich określonych w ustawie z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (dalej ksh) w stosunku do spółek hodowli koni⁵². W związku z utworzeniem KOWR z dniem 1 września 2017 r. w Centrali KOWR utworzono Pion Nadzoru nad Spółkami, składający się z Departamentu Nadzoru nad Spółkami Strategicznymi (dalej DNSS) i z Departamentu Nadzoru Właścicielskiego. Departamenty pełniły odpowiednio funkcje właścicielskie w spółkach hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej. Dokumentacja nadzorcza spółek hodowli koni została przejęta od ANR przez KOWR.

Stan zatrudnienia w komórkach organizacyjnych realizujących zadania związane z nadzorem właścicielskim ANR/KOWR zapewniał wykonywanie zadań nadzoru właścicielskiego. Na 1 października 2019 r. w ramach sprawowanego nadzoru nad spółkami hodowli koni dla każdej spółki wskazany był „opiekun główny” (sześć osób dla wszystkich spółek hodowli koni), pracownik w zakresie hodowli (jedna osoba), nadzoru weterynaryjnego (jedna osoba) oraz monitoringu i analiz (cztery osoby).

W realizacji nadzoru właścicielskiego przez KOWR posiłkowano się wytycznymi wydanymi przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów z 28 września 2017 r. dla podmiotów nadzorujących spółki z udziałem Skarbu Państwa, w szczególności: *Zasady Nadzoru Właścicielskiego nad spółkami z udziałem Skarbu Państwa*” *Wytyczne dotyczące procedury wyboru i współpracy z firmą audytorską, badającą sp.awozdanie Finansowe spółki z udziałem Skarbu Państwa*”, *Wytyczne dla spółek z udziałem Skarbu Państwa, sporządzających sp.awozdanie Finansowe za rok... (kolejne lata obrotowe)*.

W nadzorowanych spółkach prawo kontroli przysługujące z mocy przepisów ksh wykonywał Wspólnik, tj. Prezes ANR/dyrektor generalny KOWR, upoważniając dyrektora Zespołu Nadzoru Właścicielskiego ANR/dyrektora Departamentu Nadzoru nad spółkami KOWR.

5.4.2. Analiza sytuacji ekonomiczno-finansowej spółek hodowli koni

Działalność spółek hodowli koni podlegała corocznej ocenie w związku z odbywaniem Zwyczajnych Zgromadzeń Wspólników. Zgodnie z art. 231 ksh zwyczajne zgromadzenie wspólników powinno odbyć się w terminie sześciu miesięcy po upływie każdego roku obrotowego, a przedmiotem

Działalność hodowlana i sytuacja ekonomiczno-finansowa spółek hodowli koni podlegała ocenie

23 sierpnia 2018 r.; rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 lipca 2018 r. w sprawie wykazu jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej (Dz. U. poz. 1525).

⁵² W okresie objętym kontrolą nadzór właścicielski realizowały komórki organizacyjne: w ANR – Zespół Nadzoru Właścicielskiego (dalej ZNW); a następnie w KOWR – Departament Nadzoru nad spółkami Strategicznymi oraz Departament Nadzoru nad spółkami (dalej DNS).

obrad zwyczajnego zgromadzenia wspólników powinno m.in. być rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania zarządu z działalności spółki oraz sprawozdania finansowego za ubiegły rok obrotowy.

Zgodnie z art. 49 ust. 1 uor wszystkie spółki hodowli koni sporządziły wraz z rocznym sprawozdaniem finansowym, sprawozdanie z działalności jednostki. Sprawozdania przekazywane były do ANR/KOWR. Działalność spółek hodowli koni podlegała corocznej ocenie w trybie określonym w art. 231 ksh. W badanym okresie wszystkie spółki sporządziły sprawozdania finansowe oraz *sprawozdania Zarządu z działalności spółki*, których rozpatrzenie i zatwierdzenie było przedmiotem ZZW.

W ANR/KOWR sporządzane były opinie do sprawozdań finansowych i sprawozdań zarządu spółek w zakresie ekonomiczno-finansowym, w których podawano wskaźniki ekonomiczno-finansowe, wielkości dotyczące majątku spółki i zyskowności prowadzonej działalności. Każda z opinii zawierała wnioski o przyjęciu, uzupełnieniu lub odrzuceniu sprawozdania finansowego oraz sprawozdania zarządu spółki na ZZW.

Komórki organizacyjne ANR/KOWR, do których należało sprawowanie nadzoru, corocznie przekazywały zarządom spółek wytyczne w celu sporządzania dokumentów planistycznych, tj. wieloletnich programów inwestycyjnych na dane lata oraz biznesplanów na dany rok.

ANR/KOWR realizowały zadania dotyczące monitorowania sytuacji ekonomicznej spółek na podstawie przedkładanych przez zarządy dokumentów finansowych, w tym sprawozdania finansowego za dany rok obrotowy, kwartalnych sprawozdań o przychodach, kosztach i wyniku stanowiące załącznik do kwartalnego kwestionariusza informacyjnego spółki strategicznej KOWR, kwartalnych sprawozdaniach Głównego Urzędu Statystycznego o przychodach, kosztach i wyniku finansowym oraz nakładach na środki trwałe. Na podstawie powyższych dokumentów opracowywana była informacja o sytuacji finansowej i ekonomicznej spółek za dany kwartał roku obrachunkowego. Corocznie opracowywana była informacja dotycząca wyników finansowych za dany rok obrotowy oraz sytuacji ekonomiczno-finansowej spółek (po podjęciu uchwał przez ZZW). Po zatwierdzeniu sprawozdań finansowych opracowywana była *Analiza sytuacji ekonomiczno-finansowej (...) według stanu na dzień (bilansowy) po zatwierdzeniu sprawozdań finansowych*.

Stwierdzony stan faktyczny – analizy pogarszającej się sytuacji ekonomiczno-finansowej spółek strategicznych

W 2018 r. opracowana została *Analiza sytuacji ekonomiczno-finansowej Stadnin Koni i Stad Ogierów KOWR według stanu na dzień 31 grudnia 2017 r. po zatwierdzeniu sprawozdań finansowych oraz po II kwartale 2018 r.* Jako zagrożenia w działalności spółek wskazano niekorzystne zjawiska atmosferyczne powodujące zmniejszenie plonów, niewystarczającą ilość paszy dla zwierząt oraz zmniejszenie produkcji i sprzedaży mleka, niższe ceny sprzedaży płodów rolnych w stosunku do roku ubiegłego oraz problemy z zatrudnieniem pracowników. W ramach analiz mających na celu identyfikację przyczyn pogarszania się wyników finansowych spółek, w DNS opracowano dokument pn. *Wpływ zmiany systemu dopłat bezpośrednich dla rolnictwa na sytuację finansową spółek nadzorowanych przez KOWR oraz corocznie,*

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

w przypadku zaistnienia niekorzystnych zjawisk atmosferycznych, dokonywana była szczegółowa analiza poziomu strat wywołanych tymi zjawiskami. W wyniku zastosowanej degresywności Jednolitej Płatności Obszarowej (dalej JPO) wszystkie spółki nadzorowane przez KOWR uzyskały przychody w zakresie dopłat JPO w latach 2015–2017 zmniejszone o 134 888,5 tys. zł w odniesieniu do lat wcześniejszych. Szacunkowe straty w produkcji roślinnej w wyniku panującej suszy w 2018 r. wyniosły 86 405,2 tys. zł, a w 2019 r. – 116 162,2 tys. zł.

W sytuacji pogarszających się wyników ekonomicznych podejmowano działania zmierzające do zdiagnozowania przyczyn oraz wdrażano programy naprawcze zmierzające do ustabilizowania sytuacji. Na podstawie analizy rekomendowano wprowadzenie programów naprawczych. Dyrektor DNS poinformował, że: *Z uwagi na specyfikę rolnictwa i występujące w nim zmiany, na które często Zarządy spółek nie mają wpływu (modulacja dopłat JPO, brak pomocy suszowej, klęski żywiołowe, zmiany cen rynkowych, załamania na rynkach rolnych, etc.), pogarszająca się kondycja niektórych spółek nie stanowiła i nie może stanowić podstawy oceny pracy Zarządów i podejmowania decyzji personalnych. (...) spółki KOWR, z uwagi na strukturę kapitałową (udział pośredni Skarbu Państwa w kapitale zakładowym wynoszący ponad 25% oraz wynikający z tego status dużego przedsiębiorstwa) nie otrzymały pomocy z tytułu występującej klęski żywiołowej (susza), przyznanej innym podmiotom prowadzącym produkcję rolniczą.*

Spółki znajdujące się w trudnej sytuacji finansowej przekazywały do DNS od marca 2019 r. miesięczną informację dotyczącą wpływów wydatków, stanu zobowiązań i należności, mającą na celu stałe monitorowanie stanu płynności w spółkach. Z przesłanych danych opracowywany był miesięczny *Raport na temat sytuacji finansowej spółek KOWR realizujących programy naprawcze w roku 2019 i latach kolejnych – stan na dzień...*, przedkładany Dyrekcji Departamentu oraz Zgromadzeniom Wspólników.

Przewodniczący ZZW, działając na podstawie pełnomocnictwa prezesa ANR/ dyrektora generalnego KOWR, podejmował Uchwały ZZW w sprawie podziału zysku lub pokrycia straty finansowej za kolejne lata obrotowe. Zasady podziału zysku za dany rok obrotowy, sposoby pokrycia straty finansowej oraz szczegółowe zasady wypłaty dywidendy ustalane były corocznie w *Wytycznych dla KOWR sporządzających sprawozdanie finansowe za rok...* wysłanych do wszystkich spółek hodowli koni. Z uwagi na strategiczny charakter nadzorowanych podmiotów, niekorzystne rozstrzygnięcia dotyczące modulacji JPO, a także występujące niekorzystne zjawiska atmosferyczne w ostatnich latach, Zgromadzenia Wspólników odstępowały od poboru dywidendy.

W dniu 31 grudnia 2015 r. dokonano połączenia w drodze przeniesienia całego majątku SK Golejewko na SK Iwno w trybie art. 492 §1 pkt 1 ksh. W dniu 19 września 2019 r. dokonano połączenia w drodze przeniesienia całego majątku SK Walewice z KHBC w trybie art. 492 §1 pkt 1 ksh, co było to spowodowane trudną sytuacją ekonomiczno-finansową rozwiązanych spółek.

**Działania podjęte
w wyniku pogarszającej
się sytuacji finansowej**

5.4.3. Nadzór bezpośredni nad spółkami

Zakres kontroli
przeprowadzonych
w spółkach

ANR/KOWR na podstawie art. 212 ksh przeprowadzały w spółkach kontrole planowe, doraźne oraz wizytacje. W okresie od dnia 1 stycznia 2015 r. do dnia 31 października 2019 r. pracownicy ANR/KOWR przeprowadzili w spółkach hodowli koni 23 kontrole planowe (z 29 ujętych w planach), 28 kontroli doraźnych oraz dwie wizytacje. Przyczynami nieprzeprowadzenia sześciu kontroli planowych, z tego jednej w 2015 r., czterech w 2017 r., jednej w 2019 r., jak poinformował Dyrektor DNS, były zmiany organizacyjne, ograniczone zasoby kadrowe oraz realizacja dodatkowych zadań w DNS (wcześniej DNSS) w zakresie dotyczącym sprawowanego nadzoru nad spółkami oraz wejściem w życie w dniu 1 stycznia 2017 r. uzmp. Kontrole planowe w spółkach hodowli koni przeprowadzone zostały w zakresie działalności gospodarczej i finansowej, realizacji zadań inwestycyjnych, wykorzystania majątku oraz sprzedaży jego składników, wyników finansowych oraz wyników z działalności hodowlanej i produkcyjnej w odniesieniu do założeń ujętych w biznesplanach. Tematyki kontroli wraz z wykazem spółek wskazanych do kontroli zatwierdzone były przez Prezesa ANR (na 2015 r., 2016 r. oraz na 2017 r.), przez Zastępcę Dyrektora Generalnego KOWR oraz przez p.o. Dyrektora Generalnego KOWR (Plan kontroli DNS na rok 2018 oraz na rok 2019 r.).

W 2015 r. w spółkach hodowli koni przeprowadzono trzy kontrole doraźne, w 2016 r. siedem takich kontroli, w 2017 r. 12 kontroli doraźnych, w 2018 r. dwie takie kontrole, a w 2019 r. cztery kontrole doraźne.

Z przeprowadzonych kontroli sformułowano zalecenia i wnioski pokontrolne. Zarządy spółek w odpowiedzi na zalecenia poinformowały o sposobie i terminie realizacji zaleceń.

W Biurze Prezesa ANR przeprowadzone zostały dwie kontrole zewnętrzne (jedna w 2015 r. oraz jedna w 2016 r.) dotyczące spółek hodowli koni. W KOWR nie przeprowadzono takich kontroli.

5.4.4. Zatrudnienie i wynagrodzenia członków organów zarządzających spółkami hodowli koni

Częste zmiany członków
zarządów spółek hodowli
koni

W okresie objętym kontrolą w 11 z 14 spółek hodowli koni dokonano zmian w składzie organu zarządzającego, podczas gdy w trzech nie powoływano i nie odwoływano członków zarządu. W tym w SO Starogard Gdański członków zarządu powoływano i odwoływano siedmiokrotnie, w SK Walewice sześciokrotnie, w SK Janów Podlaski pięciokrotnie, w SK Liski czterokrotnie, w SK Racot oraz w SK Prudnik powoływano trzykrotnie, odwoływano czterokrotnie, w SK Michałów, w SK Krasne oraz w SO w Łącku trzykrotnie, w SK Nowielice dwukrotnie. W okresie objętym kontrolą nie dokonywano zmian w składzie zarządu trzech spółek hodowli koni, tj.: w SK w Dobrzyniewie, SK Pępowo oraz w SK Iwno.

W okresie objętym kontrolą odwołanych zostało 43 członków zarządu spółek hodowli koni, w tym 21 odwołanych członków zarządu nie otrzymało absolutorium z wykonania obowiązków. 12 członków zarządu w spółkach hodowli koni nie otrzymało absolutorium za rok 2015, 14 członków zarządu nie otrzymało absolutorium za rok 2016, 7 za rok 2017 zaś jeden członek zarządu nie otrzymał absolutorium za rok 2018.

Zgromadzenie Wspólników odstąpiło od głosowania nad podjęciem uchwały w sprawie udzielenia absolutorium z wykonania obowiązków Prezesa Zarządu jednej ze spółek z uwagi na toczące się postępowania wyjaśniające. Wszyscy członkowie zarządu, którzy nie otrzymali absolutorium zostali w badanym okresie odwołani. Wśród powołanych 41 członków zarządu 14 spółek hodowli koni, w okresie objętym kontrolą, 10 wyłonionych zostało spośród kandydatów, którzy zgłosili się w trybie postępowania kwalifikacyjnego, pozostałych 31 powołano bez poprzedzającego postępowania kwalifikacyjnego.

Dyrektor Departamentu Nadzoru nad spółkami KOWR wyjaśnił, że powoływanie członków zarządu bez przeprowadzenia postępowania kwalifikacyjnego najczęściej wynikało z sytuacji nietypowych i nieprzewidywalnych oraz innych uwarunkowań uniemożliwiających powołanie w trybie postępowania kwalifikacyjnego. Jak poinformował: *Należy mieć również na uwadze, iż spółki specjalizujące się w hodowli koni są spółkami specyficznymi i bardzo trudnymi w zarządzaniu, stąd pozyskanie fachowca do zarządzania tego typu spółką jest bardzo trudne, a często kandydaci powoływani na tą funkcję nie spełniają oczekiwań Zgromadzenia Wspólników (...).* Zmiany na stanowiskach członków organów zarządzających nie przyniosły negatywnych skutków finansowych dla spółek.

Zapisy aktów założycielskich tych spółek dotyczące kryteriów oceny kandydata na członka zarządu spółki zostały dostosowane do przepisów ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym⁵³.

W wyniku badania 24 postępowań przeprowadzonych przez KOWR dotyczących powołania lub odwołania członków zarządu czterech spółek hodowli koni ustalono, że zgodnie z wymogiem określonym w art. 201 § 4 ksh oraz § 17 ust. 1 pkt 4 umowy spółki członkowie zarządu spółek powoływani i odwoływani byli uchwałą Zgromadzenia Wspólników.

Objęte badaniem cztery postępowania ANR/KOWR dotyczące powołania członka zarządu wyboru kandydata na członka zarządu dokonano w wyniku przeprowadzonego postępowania kwalifikacyjnego na podstawie zasad określonych w regulaminach przeprowadzania postępowania kwalifikacyjnego na stanowisko członka organu zarządzającego.

Wysokość wynagrodzenia członków organów zarządzających określona Uchwałami NZW w przypadku 17 zbadanych postępowań nie przekraczała wysokości określonej w art. 8 w zw. z art. 29 lit. f ustawy z dnia 3 marca 2000 o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi oraz w Zarządzeniu nr 02/15 Prezesa Agencji Nieruchomości Rolnych z dnia 14 stycznia 2015 r.⁵⁴

Wynagrodzenia członków organów zarządzających spółek nie przekraczały limitów określonych w przepisach prawa

⁵³ Dz. U. z 2019 r. poz. 1302, ze zm.

⁵⁴ Zasady dotyczące ustalania wysokości wynagrodzeń członków organów zarządzających spółek hodowli koni ustalone zostały Zarządzeniem nr 02/15 Prezesa Agencji Nieruchomości Rolnych z dnia 14 stycznia 2015 r. w sprawie określenia zasad ustalania wysokości wynagrodzeń Członków Zarządów spółek hodowli roślin uprawnych oraz hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Kwota krotności oraz krotność tej kwoty określone w aneksach do umów o pracę zawartych z członkami organów zarządzających po wejściu w życie przepisów zarządzenia nr 02/15 Prezesa Agencji Nieruchomości Rolnych z dnia 14 stycznia 2015 r. były zgodne z przyjętymi w Uchwałach NZW.

Zasady wynagradzania członków organów zarządzających spółek hodowli koni zostały dostosowane do wymogów określonych w ustawie z dnia 9 czerwca 2016 r. o zasadach kształtowania wynagrodzeń osób kierujących niektórymi spółkami. Zasady wynagradzania członków organu zarządzającego spółek hodowli koni zostały określone Uchwałami NZW w terminie do dnia zwyczajnego zgromadzenia wspólników, którego przedmiotem były rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania zarządu z działalności spółki oraz sprawozdania finansowego za rok obrotowy rozpoczynający się w 2016 r., tj. zgodnie z wymogiem określonym w przepisie art. 21 ust. 1 uzkw. W postanowieniach uchwał w sprawie wynagrodzeń wysokość części stałej wynagrodzenia ustalona została w wysokości od 1- do 5-krotności podstawy wymiaru, tj. przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale roku poprzedniego, ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, z uwzględnieniem skali działalności spółki, w szczególności wartości jej aktywów i wielkości zatrudnienia, zgodnie z wymogiem określonym przepisem art. 4 ust. 2 uzkw. Wysokość części zmiennej wynagrodzenia członka organu zarządzającego, zgodnie z wymogiem określonym przepisem art. 4 ust. 5 uzkw, w postanowieniach uchwał w sprawie wynagrodzeń uzależniono od poziomu realizacji celów zarządczych spółki oraz określono jej wysokość do 50% wynagrodzenia podstawowego w poprzednim roku obrotowym.

Stwierdzony stan faktyczny

W zarządzeniu nr 02/15 Prezesa ANR z 14 stycznia 2015 r. w sprawie określenia zasad ustalania wysokości wynagrodzeń członków zarządów spółek hodowli roślin uprawnych oraz hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej określono kwotę krotności w stałej wysokości stanowiącą podstawę do wyliczenia wysokości wynagrodzenia dla organów zarządzających tych spółek. Krotność określona w przepisach uwpp, ustalona została w wysokości przeciętnego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale roku poprzedniego, ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego. W związku z realizacją powyższego zarządzenia w 2015 r. zostały zwołane Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników spółek 14 spółek hodowli koni, na których podjęto uchwały w sprawie ustalenia kwoty krotności stanowiącej podstawę dla określenia wysokości wynagrodzeń członków organów zarządzających spółek oraz uchwał w sprawie ustalenia krotności podstawy wynagrodzenia członków organów zarządzających. W wyniku podjętych uchwał NZW, z członkami organów zarządzających podpisano aneksy do umów o pracę, w których podstawą ustalenia wysokości wynagrodzenia członków organów zarządzających była kwota określona w zarządzeniu nr 02/15 Prezesa ANR z dnia 14 stycznia 2015 r. w wysokości 3450 zł. Obecny p.o. Dyrektor Generalny KOWR nie przedstawił przesłanek, którymi kierowano się przy tworzeniu ww. zarządzenia.

5.4.5. Działania ANR/KOWR dotyczące państwowej hodowli koni

W 2015 r. w ANR opracowano „Strategiczny program hodowli koni w spółkach Agencji Nieruchomości Rolnych”, do którego sporządzono cztery załączniki, tj.:

- zakładane minimalne liczby klaczy matek w stadninach ANR,
- wymagana dokumentacja przekazywana przez spółki do ANR dotycząca m.in. ilości koni, rozrodu, selekcji, sprawozdań z prób dzielności,
- zasady przeprowadzania przeglądów hodowlanych,
- zasady sprzedaży koni ze spółek.

Strategiczny program hodowli koni został zaakceptowany przez Prezesa ANR i przekazany do realizacji zarządom spółek.

Dyrektor DNS poinformował, że realizacja „Strategicznego programu hodowli koni”, który został przyjęty do realizacji w 2015 r., ze względu na specyfikę hodowli koni związanej z długotrwałością procesów hodowlanych, zostanie oceniona w trybie pięcioletnim, tj. w 2020 r.

Przeglądy hodowlane, w których na ogół uczestniczył pracownik ANR/KOWR, przeprowadzono w stadninach koni i stadach ogierów na podstawie wytycznych zawartych w załączniku nr III do Strategicznego programu hodowli koni oraz wg zasad zawartych w piśmie DNS z dnia 21 lutego 2018 r. przekazanym wszystkim spółkom hodowli koni. Wszystkie stadniny koni oraz stada ogierów w latach 2015–2018 były organizatorem przynajmniej raz w roku przeglądu hodowlanego, na którym prezentowano konie hodowlane.

Sprzedaż koni hodowlanych weryfikowana była na podstawie wniosków o zgodę na sprzedaż składanych przez zarządy spółek oraz w ramach kontroli planowych przeprowadzanych w spółkach. Ponadto w ramach bieżącego nadzoru przedstawiciele ANR/KOWR uczestniczyli jako członkowie komisji w przeglądach hodowlanych, podczas których komisyjnie dokonywano oceny koni pod względem ich przydatności do hodowli.

W ramach sprawowanego nadzoru w zakresie kierunków rozwoju hodowli koni corocznie w ANR/KOWR przeprowadzana była analiza w zakresie prowadzonej hodowli koni, przy uwzględnieniu założeń zawartych w Strategicznym programie hodowli koni. Ponadto analizowano wykaz stanu koni na dzień 1 stycznia każdego roku, sprawozdania z sezonu wyźrebień i stanowienia klaczy („stanówki”), a także przeprowadzano kontrole i wizytacje w spółkach hodowli koni.

Ocenę działalności hodowlanej zawarto w opracowaniach pt. *Informacja o stanie hodowli roślin i nasiennictwa oraz hodowli zwierząt w spółkach Agencji Nieruchomości Rolnych w 2015 r. i w 2016 r.*, a następnie w spółkach KOWR w 2017 r i 2018 r. oraz *Analiza działalności hodowlanej oraz sytuacji ekonomiczno-finansowej spółek Agencji Nieruchomości rolnych według stanu na dzień 31 grudnia 2016 r. po zatwierdzeniu sprawozdań finansowych.*

W Informacjach za lata 2015–2018 r. wskazano m.in., że SK i SO dostosowały liczbę hodowanych koni do potrzeb krajowej hodowli, jak również do zainteresowania odbiorców. Na skutek mniejszego zapotrzebowania

W 2015 r. ANR opracowała Strategiczny program hodowli koni

Pracownicy ANR/KOWR uczestniczyli w przeglądach hodowlanych

Analiza i ocena hodowli koni dokonywana przez właściciela, tj. ANR/KOWR

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Inne działania ANR/KOWR w zakresie hodowli koni

na reproduktory i sytuacji na rynku koni użytkowych, stadniny systematycznie ograniczały liczbę stanowiących klaczy. Liczba klaczy hodowlanych uległa w okresie objętym kontrolą stabilizacji. Liczba klaczy i ogierów poszczególnych ras posiadanych przez spółki stanowiła niezbędną pulę genetyczną oraz minimum do zachowania cennych rodzin żeńskich i rodów męskich.

ANR/KOWR współpracowały w zakresie promocji hodowli koni z Polskim Związkiem Hodowców Koni zrzeszającym hodowców koni w związkach poszczególnych ras, z Polskim Klubem Wyścigów Konnych określającym programy hodowlane koni rasy arabskiej i angielskiej oraz ze Związkiem Trakeńskim w Polsce.

W ramach współpracy ze Związkiem Hodowców Koników Polskich i Związkiem Hodowców Koni Wielkopolskich organizowane były: wystawa koników polskich „Tarpaniada” (w SO Sieraków), a w ramach współpracy z Warmińsko-Mazurskim Związkiem Hodowców Koni oraz ze Związkiem Hodowców Ras Koni Zimnokrwistych – czempionaty koni zimnokrwistych (SK Nowe Jankowice w SO Kętrzyn), Czempionat Żrebiąt Ras Szlacheńnych (w SK Rzeczna).

ANR/KOWR w ramach pomocy bezzwrotnej udzielały klubom jeździeckim wsparcia finansowego na cele związane z organizacją przedsięwzięć hodowlano-jeździeckich. Polski Związek Hodowców Koni (PZHK), Stowarzyszenie Polskie Towarzystwo Powozowe, stowarzyszenie COVAL (w 2015 r.), kluby jeździeckie, funkcjonujące jako stowarzyszenia promujące sporty konne otrzymywały bezzwrotną pomoc finansową z ANR/KOWR, która w poszczególnych latach, tj. 2015 r., 2016 r., 2017 r. i 2018 r. ogółem wyniosła odpowiednio 1049,2 tys. zł, 1287,5 tys. zł, 1202,7 tys. zł i 1232,9 tys. zł.

ANR/KOWR reprezentował polską hodowlę koni arabskich w European Conference of Arab Horse Organizations (ECAHO).

ANR/KOWR upowszechniały osiągnięcia spółek hodowli koni, poprzez:

- Organizowanie stoisk spółek hodowlanych, w tym spółek hodowli koni w czasie imprez: Międzynarodowych Zawodów Jeździeckich Cavaliada Tour w Poznaniu, Krajowej Wystawy Rolniczej i Dożynek Jasnogórskich w Częstochowie, Agro Show w Bednarach, Międzynarodowych Targów Rolno-Przemysłowych Agrotech w Minikowie, Narodowej Wystawie Zwierząt Hodowlanych w Poznaniu oraz Dni Konia Arabskiego w Janowie Podlaskim, podczas których promowane były osiągnięcia hodowlane oraz przedstawiano ofertę tych spółek;
- Zakup w 2015 r. katalogu „Konie czystej krwi arabskiej” oraz filmu o tematyce dotyczącej hodowli koni arabskich prowadzonej w spółkach ANR, przeznaczonego do emisji w internecie;
- Wydanie w latach 2015–2019 oraz dystrybucja podczas targów i wystaw rolniczych katalogu „Hodowla zwierząt gospodarskich” dotyczącego działalności hodowlanej spółek;
- Nagranie oraz cykliczna emisja w Programie Pierwszym Telewizji Polskiej audycji pt.: „Magazyn Rolniczy” oraz realizacja w 2018 r. cyklu 13 audycji pt. „Rok w zagrodzie”, w tym dotyczących tematyki działalności spółek hodowli koni.

5.4.6. Działania Ministra RiRW dotyczące hodowli koni

Minister RiRW nadzorował działalność ANR/KOWR w zakresie państwowej hodowli koni. Minister przyjmował informacje i analizy ANR/KOWR dotyczące m.in. hodowli koni. Minister RiRW przyjął do wiadomości informacje dotyczące połączeń spółek zajmujących się hodowlą koni zawarte w *Analizie działalności hodowlanej oraz sytuacji ekonomiczno-finansowej spółek Agencji Nieruchomości Rolnych według stanu na dzień 31 grudnia 2015 r. po zatwierdzeniu sprawozdań finansowych z dnia 21 września 2016 r.* W dniu 25 października 2016 r., Kierownictwo MRiRW zapoznało się z przygotowaną w Ministerstwie RiRW *Informacją o działalności spółek hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej, planie działań na 2016 r. i 2017 r. oraz działaniach dotyczących wniosków z kontroli.*

Minister RiRW na podstawie upoważnienia zawartego w art. 5 ust. 6 gnrsp został obowiązany do wydania rozporządzenia, w którym określa wykaz jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej, w których prawa z udziałów albo akcji wykonuje KOWR. Jak poinformował⁵⁵ Minister RiRW: *Obecnie obowiązuje w tym zakresie rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 lipca 2018 r. (...). Aktualnie, z uwagi na połączenie dwóch spółek, wpisanych w załączniku do tego rozporządzenia, tj. Stadniny Koni Walewice sp. z o.o. z siedzibą w Walewicach oraz Kutnowskiej Hodowli Buraka Cukrowego sp. z o.o. z siedzibą w Straszku, a także z uwagi na wykreślenie z Krajowego Rejestru Sądowego Stadniny Koni Walewice spółka z o.o. z siedzibą w Walewicach, niezbędnym stało się przeprowadzenie zmiany w załączniku do tego rozporządzenia w postaci wykreślenia z niego Stadniny Koni Walewice sp. z o.o. z siedzibą w Walewicach. Obecnie projekt rozporządzenia, dotyczący tej kwestii, został skierowany do uzgodnień międzyresortowych.*

Minister RiRW przeprowadził w okresie objętym kontrolą jedną kontrolę w zakresie nadzoru właścicielskiego nad spółkami hodowli koni. W styczniu 2016 r., Ministerstwo RiRW przeprowadziło w ANR kontrolę „Celowość połączenia dwóch spółek Agencji Nieruchomości Rolnych: Stadniny Koni Iwno sp. z o.o. i Stadniny Koni Golejewko sp. z o.o. Kontrola wykazała, że połączenie spółek zostało dokonane zgodnie z obowiązującymi przepisami, a biorąc pod uwagę sytuację, w jakiej znalazła się spółka SK Golejewko, połączenie jej ze spółką SK Iwno było działaniem racjonalnym. Wskazano również na uchybienia, jakie miały miejsce podczas procesu łączenia spółek. Zalecono również prowadzenie systematycznych kontroli nadzorowanych spółek. Podstawowe informacje dotyczące sytuacji spółek zawarte w „sprawozdaniach z działalności Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa”, były przekazywane corocznie Ministrowi RiRW.

Minister RiRW w okresie objętym kontrolą powołał dwie rady jako organy pomocnicze w zakresie hodowli koni w Polsce. Działania Ministra RiRW nie wpłynęły w znaczący sposób na rozwój państwowej hodowli koni w Polsce.

Działania Ministra RiRW
w zakresie państwowej
hodowli koni w Polsce

⁵⁵ Minister RiRW udzielił informacji i wyjaśnień w ramach niniejszej kontroli w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f, ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli.

Rezultaty prac powołanych przez Ministra RiRW rad nie przyczyniły się w znaczący sposób do rozwoju państwowej hodowli koni w Polsce

Rada do spraw hodowli koni powołana została Zarządzeniem nr 12 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 kwietnia 2016 r. jako organ pomocniczy Ministra RiRW w zakresie niezbędnych działań naprawczych i rozwojowych, dotyczących hodowli koni. Uzasadnieniem do powołania tej Rady była potrzeba wsparcia ze strony nauki i ekspertów procesów racjonalizacji hodowli koni w Polsce oraz skoordynowania działań prowadzących do naprawy tego obszaru funkcjonowania rolnictwa. Rada miała za zadanie dokonanie oceny sytuacji hodowli koni w Polsce, określenie zagrożeń rozwoju dla tego kierunku hodowli oraz sformułowania zaleceń działań naprawczych i kierunków rozwoju hodowli. Ponadto, w odpowiedzi na postulaty hodowców koni oraz instytucji zaangażowanych w tym obszarze gospodarki rolniczej, wskazano, że zasadne jest opracowanie kompleksowej strategii hodowli koni w Polsce.

Rada do spraw hodowli koni, będąca organem pomocniczym Ministra RiRW w zakresie niezbędnych działań naprawczych i rozwojowych, dotyczących hodowli koni, dokonała analizy danych przekazanych przez Polski Związek Hodowców Koni, Polski Związek Jeździecki, PKWK, Instytut Zootechniki Państwowy Instytut Badawczy i ANR.

Jak poinformował Minister RiRW: *Rada ta wypełniła swoje zadanie. Członkowie Rady wypracowali wspólne poglądy na przyszłość hodowli koni, na podstawie których stworzona została „Strategia hodowli koni w Polsce”. Dokument ten został udostępniony do wykorzystania Krajowemu Ośrodkowi Wsparcia Rolnictwa oraz związkom hodowców koni, prowadzącym księgi hodowlane koni w Polsce. W związku z powyższym Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Zarządzeniem nr 28 z dnia 11 września 2018 r., uchylił Zarządzenie w sprawie powołania Rady do spraw hodowli koni.*

KOWR w maju 2018 r. otrzymał od Ministra RiRW sporządzoną przez Radę ds. hodowli koni *Strategię Hodowli Koni w Polsce*, która została przekazana w czerwcu 2018 r. spółkom hodowli koni. Jak poinformował Dyrektor DNS w KOWR, *dokument ten w wielu miejscach nie ma ostatecznego i wykonawczego charakteru oraz odwołuje się do tzw. wersji roboczej (...) nie przekazanej do KOWR. (...)*. Jak wynika z ustaleń kontroli, zapisy tego dokumentu, wobec ich ogólności, nie zostały wykorzystane w hodowli koni prowadzonej przez spółki objęte kontrolą.

Rada do spraw rozwoju hodowli koni w Polsce została powołana Zarządzeniem nr 30 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 września 2018 r. Jej utworzenie, jak poinformował Minister RiRW, wynikało z potrzeby wsparcia ze strony ekspertów działań Ministra RiRW zmierzających do rozwiązania niektórych problemów utrudniających rozwój hodowli koni w Polsce. Rada ta miała za zadanie sformułowanie rekomendacji w zakresie rozwiązywania bieżących spraw i problemów z zakresu hodowli koni w Polsce.

Jak poinformował Minister RiRW: *Rada wypełniła swoje zadanie. Głównym problemem omawianym w trakcie posiedzeń Rady była kwestia poprawy wizerunku polskiej hodowli koni czystej krwi arabskiej oraz odbudowa zaufania na arenie międzynarodowej do polskiej hodowli. Dodatkowo członkowie Rady sformułowali szereg rekomendacji w zakresie dalszych kierunków hodowli koni w Polsce, a także wykorzystania toru wyścigów konnych na Służewcu. Tegoroczny Narodowy Czempionat Koni Arabskich oraz aukcja*

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Pride of Poland zakończyły się sukcesem, co pozwala stwierdzić, że zadania postawione przed Radą zostały zrealizowane. W związku z powyższym Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Zarządzeniem nr 12 z dnia 23 sierpnia 2019 r., uchylił Zarządzenie w sprawie powołania Rady do spraw rozwoju hodowli koni w Polsce (...).

Różnica w wysokości dopłat bezpośrednich dla spółek hodowli koni za lata 2015–2017 w porównaniu do 2014 r. wyniosła 20 938,7 tys. zł. Działania Ministra RiRW nie doprowadziły do zmian sposobu redukcji płatności niekorzystnych dla spółek. Minister RiRW podjął działania mające na celu zmianę sposobu implementacji mechanizmu redukcji płatności, tj. degresywności, który został ustanowiony w art. 11 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. *ustanawiającego przepisy dotyczące płatności bezpośrednich dla rolników na podstawie systemów wsparcia w ramach wspólnej polityki rolnej oraz uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 637/2008 i rozporządzenie Rady (WE) nr 73/2009*⁵⁶. Zgodnie z ust. 1 ww. artykułu, państwa członkowskie zmniejszają kwotę płatności bezpośrednich, która ma zostać przyznana rolnikowi na podstawie tytułu III rozdział 1 za dany rok kalendarzowy, o co najmniej 5% w odniesieniu do części kwoty przekraczającej 150 000 EUR.

Mechanizm ten został wdrożony ustawą z dnia 5 lutego 2015 r. *o płatnościach w ramach systemów wsparcia bezpośredniego*⁵⁷ i polega na redukcji jednolitej płatności obszarowej o 100% nadwyżki tej płatności ponad 150 000 euro (bez pomniejszania podstawy redukcji o koszty zatrudnienia). Mechanizmowi redukcji podlega wyłącznie jednolita płatność obszarowa. Nie jest on natomiast stosowany w odniesieniu do pozostałych rodzajów płatności (płatność za zazielenienie, płatność dla młodych rolników, płatność dodatkowa, płatności związane z produkcją, przejściowe wsparcie krajowe).

Jak poinformował Minister RiRW: (...) *Ustanowienie współczynnika redukcji na najwyższym możliwym poziomie w odniesieniu do całej nadwyżki kwoty płatności ponad 150.000 EUR było motywowane dążeniem do maksymalnego wykorzystania potencjału redystrybucyjnego mechanizmu degresywności, a zatem jego zdolności do zmniejszenia stopnia koncentracji pomocy przyznawanej w ramach systemu wsparcia bezpośredniego. (...).*

Minister RiRW zwrócił się do Komisarza ds. rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich Komisji Europejskiej, informując o zamiarze wprowadzenia zasady odliczania kosztów zatrudnienia od podstawy redukcji do krajowego porządku prawnego. Minister RiRW podjął starania na forum UE, aby w rozporządzeniu nr 1307/2013 został dodany przepis, który jednoznacznie umożliwiłaby państwom członkowskim zmianę sposobu wdrożenia mechanizmu redukcji płatności, niezależnie od konsekwencji tej decyzji dla państw krajowych. Działania te nie doprowadziły do zmian

Działania Ministra RiRW nie doprowadziły do zmian sposobu redukcji płatności niekorzystnego dla spółek

⁵⁶ Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 608, ze zm.

⁵⁷ Dz. U. z 2018 r. poz. 1312, ze zm.

umożliwiających stosowanie innych mechanizmów redukcji płatności, bez wpływu na wysokość środków przeznaczonych finansowanie Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Jak poinformował Minister RiRW: *Dla Polski oznacza to, że w obecnym stanie prawnym nie ma możliwości zmiany sposobu wdrożenia mechanizmu zmniejszania płatności, w tym wprowadzenia zasady odliczania kosztów zatrudnienia od podstawy redukcji, ponieważ taka zmiana prowadziłaby do zmniejszenia puli środków przeznaczonych na finansowanie Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. (...) zasada zmniejszania jednolitej płatności obszarowej ma charakter generalny. Oznacza to, że odnosi się ona do wszystkich podmiotów przekraczających próg kwotowy w wysokości 150 tys. EUR, niezależnie od formy własności, formy organizacyjno-prawnej (...). Przepisy unijne nie przewidują możliwości wprowadzenia na poziomie krajowym rozwiązań faworyzujących określone grupy gospodarstw poprzez niestosowanie wobec nich mechanizmu redukcji płatności.*

Przyjęte rozwiązania uniemożliwiły uzyskanie przez spółki rekompensat z tytułu poniesionych szkód z powodu suszy

W związku z wystąpieniem suszy w 2018 i 2019 r., według danych KOWR, potwierdzonych protokołami komisji powołanych przez wojewodów, straty spółek o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej, w których KOWR wykonuje prawa ze 100% udziałów, w 2018 r. oszacowano na 86 405,2 tys. zł, a w 2019 r. na 94 572 tys. zł. Straty z tytułu wystąpienia suszy w 2018 r. spółek hodowli koni wyniosły 20 914,9 tys. zł, a w 2019 r. wyniosły 32 136,9 tys. zł. Z programu pomocy dla gospodarstw rolnych i rybackich, w których powstały szkody spowodowane wystąpieniem w 2018 r. suszy lub powodzi (uchwała Rady Ministrów nr 107/2018 z dnia 31 lipca 2018 r.) oraz programu pomocy dla rolników i producentów rolnych, którzy ponieśli szkody w gospodarstwach rolnych spowodowane wystąpieniem w 2019 r. suszy, huraganu, gradu, deszczu nawalnego, przymrozków wiosennych lub powodzi (uchwała Rady Ministrów nr 86/2019 z dnia 6 września 2019 r.) nie mogły skorzystać spółki strategiczne, w których KOWR wykonuje prawa ze 100% udziałów. Powyższe programy pomocowe zostały przygotowane na podstawie art. 25 rozporządzenia Komisji (UE) nr 702/2014 z dnia 25 czerwca 2014 r. uznającego niektóre kategorie pomocy w sektorach rolnym i leśnym oraz na obszarach wiejskich za zgodne z rynkiem wewnętrznym⁵⁸. Zgodnie z art. 1 rozporządzenia pomoc przyznana na podstawie art. 25 powyższego rozporządzenia miała wyłącznie zastosowanie do małych i średnich przedsiębiorstw zajmujących się produkcją podstawową produktów rolnych. Definicja mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw została określona w załączniku do tego rozporządzenia, którego art. 3 ust. 4 stanowi, że przedsiębiorstwa nie można uznać za MŚP, jeżeli 25% lub więcej kapitału lub praw głosu kontroluje bezpośrednio lub pośrednio, wspólnie lub indywidualnie, co najmniej jeden organ państwowy.

Minister RiRW poinformował m.in., że: *(...) Zgodnie z przepisami § 13r i § 13v rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 stycznia 2015 r. w sprawie szczegółowego zakresu i sposobów realizacji niektórych zadań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa o dodatkową pomoc w formie*

⁵⁸ Dz. Urz. UE L 193 z 01.07.2014, str. 1, ze zm.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

dotacji mogli ubiegać się producenci rolni, w których gospodarstwie rolnym szkody w uprawach rolnych spowodowane wystąpieniem: w 2018 r. suszy lub powodzi, w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich, powstałe na powierzchni uprawy objęty co najmniej 30% danej uprawy, 2019 r. suszy, (...), w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich, powstałe na powierzchni uprawy objęty co najmniej 30% danej uprawy, będący mikroprzedsiębiorstwem, małym albo średnim przedsiębiorstwem w rozumieniu załącznika I do rozporządzenia nr 702/2014.

Minister RiRW w styczniu 2020 r. powołał pełnomocnika do spraw hodowli koni, biorąc pod uwagę sytuację państwowej hodowli koni, w celu wsparcia i promocji oraz koordynacji tej hodowli.

6. ZAŁĄCZNIKI

6.1. Metodyka kontroli i informacje dodatkowe

Cel główny kontroli	Ocena, czy państwowa hodowla koni w Polsce prowadzona jest gospodarnie i rzetelnie.
Cele szczegółowe	<ol style="list-style-type: none">1. Ocena, czy spółki zapewniły prawidłowe warunki utrzymania koni.2. Ocena, czy hodowla koni w spółkach prowadzona była rzetelnie.3. Ocena, czy spółki prawidłowo gospodarowały majątkiem.4. Ocena, czy nadzór właścicielski nad spółkami hodowli koni sprawowany był rzetelnie.
Zakres podmiotowy	Kontrola została przeprowadzona w Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa oraz w sześciu spółkach zajmujących się hodowlą koni, w których 100% udziałów wykonuje KOWR. Przeprowadzona została również kontrola rozpoznawcza w trzech spółkach hodowli koni.
Kryteria kontroli	KOWR oraz spółki hodowli koni – kontrola na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁵⁹ z uwzględnieniem kryteriów określonych w art. 5 ust. 1 ustawy o NIK, tj. legalności, gospodarności, celowości i rzetelności.
Okres objęty kontrolą	Okres od 1 stycznia 2015 r. do dnia zakończenia kontroli. Dla realizacji celów kontroli przewidziano zbadanie dowodów sporządzonych w okresie wcześniejszym, mających istotny wpływ na działalność objętą kontrolą.
Działania na podstawie art. 29 ustawy o NIK	Na podstawie art. 29 ustawy o NIK pozyskano i wykorzystano informacje od Ministra RiRW, Prezesa Polskiego Związku Hodowców Koni, Prezesa Polskiego Klubu Wyścigów Konnych oraz powiatowych lekarzy weterynarii.
Udział innych organów kontroli na podstawie art. 12 ustawy o NIK	W kontroli nie uczestniczyły inne organy na podstawie art. 12 ustawy o NIK.
Pozostałe informacje	<p>Kontrola została podjęta z inicjatywy własnej Najwyższej Izby Kontroli. Poprzedziły ją analizy przedkontrolne prowadzone dla zidentyfikowanych obszarów związanych hodowlą koni, zmniejszeniem sprzedaży oraz pogorszeniem się sytuacji finansowo-ekonomicznej spółek. Czynności kontrolne prowadzono od 1 października 2019 r. do 31 grudnia 2019 r.</p> <p>Wystąpienia pokontrolne skierowano do kierowników wszystkich siedmiu skontrolowanych podmiotów. W wystąpieniach sformułowano łącznie 23 wniosków pokontrolnych do sześciu spółek objętych kontrolą. Na dzień 29 maja 2020 r. jeden wniosek został zrealizowany, jeden jest w trakcie realizacji a 21 pozostawało niezrealizowanych. Kierownicy jednostek objętych kontrolą nie złożyli zastrzeżeń do wystąpień pokontrolnych. Wszyscy adresaci wniosków pokontrolnych, a także adresaci wystąpień, w których zawarto uwagi i oceny o nieprawidłowościach poinformowali o sposobie wykorzystania ocen, uwag i wniosków NIK.</p>

⁵⁹ Dz. U. z 2019 r. poz. 489 i 1571, dalej zwana ustawa o NIK.

Lp.	Jednostka organizacyjna NIK przeprowadzająca kontrolę	Nazwa jednostki kontrolowanej	Imię i nazwisko kierownika jednostki kontrolowanej
1.	Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa	Grzegorz Pięta od 6 marca 2019 r. Piotr Serafin od 3 lipca 2018 r. do 5 marca 2019 r., Witold Strobel, od 1 września 2017 r. do 2 lipca 2018 r., Irena Błaszczuk od 14 czerwca 2017 r. do 31 sierpnia 2017 r., Waldemar Humięcki od 20 listopada 2015 r. do 13 czerwca 2017 r., Leszek Świętochowski od 15 lutego 2012 r. do 19 listopada 2015 r.
2.		Stadnina Koni „Janów Podlaski” sp. z o.o.	Grzegorz Czochański, od 7 marca 2018 r. Sławomir Pietrzak, od 20 czerwca 2016 r. do 7 marca 2018 r., Marek Skomorowski, od 19 lutego do 20 czerwca 2016 r. Marek Trela, od 24 kwietnia 2002 r. do 19 lutego 2016 r.
3.		Stadnina Koni Michałów sp. z o.o.	Monika Słowik, od 23 sierpnia 2018 r. Maciej Grzechnik, od 5 października 2016 r. do 23 sierpnia 2018 r. Anna Durmała, od 19 lutego 2016 r. do 4 października 2016 r. Jerzy Białobok, od 1 lipca 1997 r. do 18 lutego 2016 r.
4.		Kombinat Rolny Kietrz sp. z o.o.	Mariusz Sikora od 17 stycznia 2006 r.
5.	Delegatura NIK w Bydgoszczy	Stadnina Koni „Nowe Jankowice” sp. z o.o.	Adam Oler, od 27 czerwca 2019 r. Andrzej Mandecki, od 2 czerwca 2008 r. do 27 czerwca 2019 r.
6.	Delegatura NIK w Poznaniu	Stadnina Koni w Dobrzyniewie sp. z o.o.	Felicjan Pikulik, od 1 maja 1993 r.
7.		Stadnina Koni „Iwno” sp. z o.o.	Przemysław Pacia, od 23 września 2014 r.

6.2. Analiza stanu prawnego i uwarunkowań organizacyjno- -ekonomicznych

Dział administracji
rządowej rolnictwo

Zgodnie z art. 22 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej⁶⁰ (dalej ustawa o działach administracji rządowej) dział rolnictwo obejmuje m.in. sprawy produkcji zwierzęcej i hodowli zwierząt. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 27 czerwca 2018 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi⁶¹ określiło szczegółowo zakres działania Ministra RiRW. Na podstawie art. 3 ust. 1 gnrsp, utworzono Agencję Nieruchomości Rolnych jako państwową osobę prawną. ANR realizowała zadania wynikające z polityki państwa w szczególności w zakresie wykonywania praw z udziałów i akcji, zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 10 gnrsp. Nadzór nad ANR sprawował minister właściwy do spraw rozwoju wsi na podstawie art. 3 ust. 2 powołanej ustawy. Z dniem 1 września 2017 r. m.in. art. 3 i 6 gnrsp utraciły moc obowiązującą, a weszły w życie zmiany przepisów tej ustawy dotyczące KOWR.

KOWR

Zgodnie z art. 45 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 10 lutego 2017 r. Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa⁶² z dniem 31 sierpnia 2017 r. zniesiono Agencję Rynku Rolnego i ANR, a z dniem 1 września 2017 r. utworzono KOWR.

KOWR, stosownie do art. 46 ust. 1 i 5 powyższej ustawy z dniem 1 września 2017 r. z mocy prawa wstąpił w ogół praw i obowiązków znoszonej Agencji Nieruchomości Rolnych. Zgodnie z art. 52 ust. 1 tej ustawy akta spraw, rejestry, spisy, wykazy, ewidencje i bazy danych, prowadzone przez organy ANR, z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy przejęły właściwe organy KOWR i ARiMR.

Określenie katalogu
spółek hodowli roślin
uprawnych oraz hodowli
zwierząt gospodarskich,
w tym spółek hodowli
koni

Zgodnie z art. 5 ust. 5 gnrsp wchodzące w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa prawa z udziałów i akcji w spółkach wykonuje KOWR. Art. 5 ust. 6 gnrsp nałożył na ministra właściwego do spraw rolnictwa obowiązek określenia w drodze rozporządzenia, wykazu spółek hodowli roślin uprawnych oraz hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej, których prawa z akcji lub udziałów wykonuje ANR, biorąc pod uwagę strategiczne znaczenie spółek w postępie biologicznym w rolnictwie w zakresie hodowli roślin uprawnych oraz hodowli zwierząt gospodarskich. Minister RiRW określił wykaz spółek hodowli roślin uprawnych oraz spółek hodowli zwierząt gospodarskich w załączniku do rozporządzenia w sprawie wykazu spółek. Rozporządzenie z dnia 25 lipca 2018 r. w sprawie wykazu spółek poprzedzone było rozporządzeniem z dnia 13 października 2016 r. w sprawie wykazu jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej⁶³ oraz rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 lipca 2011 r.

⁶⁰ Dz. U. z 2019 r. poz. 945, ze zm.

⁶¹ Dz. U. poz. 1250, które utraciło moc z dniem 15 listopada 2019 r.

⁶² Dz. U. poz. 624, ze zm.

⁶³ Dz. U. poz. 1746.

w sprawie wykazu spółek hodowli roślin uprawnych oraz hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej⁶⁴.

Minister RiRW rozporządzeniem z dnia 5 grudnia 2011 r. w sprawie nadania statutu Agencji Nieruchomości Rolnych⁶⁵ nadał ANR statut, który w § 4 określał, że w skład Agencji wchodziły – Biuro Prezesa i oddziały terenowe. Ponadto statut ANR określał organizację wewnętrzną zasady udzielania pełnomocnictw, system kontroli wewnętrznej i audytu wewnętrznego, sposób postępowania z mieniem niezagospodarowanym.

Zgodnie z regulaminem organizacyjnym Biura Prezesa Agencji w jego skład wchodził Zespół Nadzoru Właścicielskiego, którego zakres zadań obejmował m.in. wykonywanie funkcji właścicielskich w rozumieniu ksh.

Zadania wynikające z gnrsp oraz rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie spółek realizuje od 1 września 2017 r. KOWR. KOWR kontynuuje działalność ANR w zakresie nadzoru nad spółkami z uwzględnieniem regulacji zawartych w gnrsp. Zgodnie z art. 2 ust. 3 ustawy o KOWR nadzór nad KOWR sprawuje minister właściwy do spraw rozwoju wsi. Zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy o KOWR organem KOWR reprezentującym go na zewnątrz jest Dyrektor Generalny. Dyrektora Generalnego powołuje Prezes Rady Ministrów na wniosek ministra właściwego do spraw rozwoju wsi.

Organizację i zadania KOWR określa ustawa o KOWR. Zgodnie z art. 5 ust. 1 ww. ustawy w KOWR wyodrębnia się Biuro KOWR, zwane „Centralą” oraz oddziały terenowe. Zgodnie z art. 9 ust. 2 pkt 9, do zadań KOWR należy wykonywanie praw z udziałów i akcji. Zgodnie z § 2 pkt 7 regulaminu organizacyjnego KOWR, w Centrali KOWR w skład Pionu Nadzoru nad spółkami wchodzi Departament Nadzoru Nad Spółkami, do którego zadań należy m.in. dokonywanie analiz ekonomicznych i przygotowywanie projektów działań restrukturyzacyjnych spółek strategicznych, opracowywanie koncepcji funkcjonowania spółek strategicznych w zakresie hodowli zwierząt gospodarskich, określanie zasad prowadzenia hodowli, wdrożenie programów hodowlanych i ich monitorowanie, inicjowanie i prowadzenie kontroli planowych i doraźnych w spółkach strategicznych, upowszechniania osiągnięć spółek strategicznych w zakresie hodowli i ich ocena na tle dorobku hodowli krajowej i zagranicznej, wykonywanie praw z akcji i udziałów w spółkach.

Zgodnie z art. 2 pkt 4 ustawy z dnia 29 czerwca 2007 r. o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich⁶⁶ (dalej ustawa o organizacji hodowli) hodowlą zwierząt w Polsce jest zespół zabiegów zmierzających do poprawienia założeń dziedzicznych (genotypu) zwierząt gospodarskich, w zakres których wchodzi ocena wartości użytkowej i hodowlanej zwierząt gospodarskich, selekcja i dobór osobników do kojarzenia prowadzony w warunkach prawidłowego chowu.

Organizacja i zadania
ANR/KOWR

Hodowla koni
i dobrostan zwierząt

⁶⁴ Dz. U. Nr 161, poz. 974, ze zm.

⁶⁵ Dz. U. Nr 262, poz. 1567.

⁶⁶ Dz. U. z 2017 r. poz. 2132.

Zgodnie z art. 6 ustawy o organizacji hodowli ocenę wartości użytkowej lub hodowlanej zwierząt oraz publikowanie wyników oceny wartości użytkowej lub hodowlanej, może wykonywać wyłącznie związek hodowców lub inny podmiot, które zostały upoważnione przez ministra właściwego do spraw rolnictwa.

Ocena wartości użytkowej jest prowadzona:

1. na wniosek albo za zgodą właściciela lub posiadacza zwierząt gospodarskich poddawanych tej ocenie;
2. w zakresie i według metodyki określonej przez związek hodowców lub inny podmiot, które zostały upoważnione przez ministra właściwego do spraw rolnictwa do jej prowadzenia, stosownie do postanowień art. 7 ust. 1 ustawy o organizacji hodowli.

Na podstawie art. 8 ustawy o organizacji hodowli ocenę wartości hodowlanej prowadzi się w celu oszacowania zdolności zwierzęcia gospodarskiego do przekazywania określonej cechy lub zespołu cech potomstwu. Ocena wartości hodowlanej może być dokonywana, w zależności od specyfiki gatunku, rasy, odmiany, rodu, linii, stada lub typu użytkowego, na podstawie wyników oceny wartości użytkowej, oceny typu i budowy, rodowodu lub oceny innych cech. Związek hodowców lub inny podmiot, które zostały upoważnione przez ministra właściwego do spraw rolnictwa do prowadzenia oceny wartości hodowlanej, ustalają zakres i metodykę prowadzenia tej oceny. Związek hodowców lub inny podmiot, które zostały upoważnione przez ministra właściwego do spraw rolnictwa do prowadzenia oceny wartości hodowlanej, informują zainteresowanych właścicieli lub posiadaczy zwierząt gospodarskich o zakresie i metodyce stosowanej przez te podmioty do prowadzenia oceny wartości hodowlanej oraz o zmianach wprowadzanych w zakresie i metodyce jej prowadzenia.

Zgodnie z art. 9 ustawy o organizacji hodowli dokumentację hodowlaną prowadzi hodowca lub prowadzący ocenę wartości użytkowej lub hodowlanej.

Księgi i rejestry zwierząt hodowlanych, na podstawie art. 13 ust. 1 ustawy o organizacji hodowli prowadzi się odrębnie dla poddawanych ocenie wartości użytkowej ras, linii hodowlanych albo odmian w obrębie rasy oraz płci koni. Koniowate przywożone z terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej rejestruje się lub wpisuje do odpowiedniej księgi lub rejestru, które są prowadzone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, na podstawie art. 15 ustawy o organizacji hodowli pod tym samym imieniem, wpisując inicjały państwa urodzenia określone w umowach międzynarodowych. Do pierwotnego imienia zwierzęcia może być dodane, przed lub po nim inne imię, jeżeli imię oryginalne przez całe życie zwierzęcia będzie podawane w nawiasie, a państwo jego urodzenia będzie wskazywane przez podanie jego inicjałów określonych w umowach międzynarodowych.

Zgodnie z art. 17 ust. 1 i nast. ustawy o organizacji hodowli księgi koniowatych są prowadzone przez związek hodowców lub inny podmiot, które zostały uznane przez ministra właściwego do spraw rolnictwa. Minister

właściwy do spraw rolnictwa dokonuje uznania, o którym mowa w ust. 1, w drodze decyzji administracyjnej, na wniosek związku hodowców lub innego podmiotu, jeżeli ten związek lub podmiot spełniają wymagania określone w przepisach Unii Europejskiej dotyczących uznawania organizacji prowadzących lub zakładających księgi hodowlane. Do wniosku dołącza się m.in. program hodowlany; wzorzec rasy, odmiany oraz standard hodowlany dla części wstępnej księgi; opis sposobu identyfikacji zwierząt; zakres informacji o zwierzętach wpisywanych do księgi; zakres prowadzenia oceny wartości użytkowej niezbędny do realizacji programu hodowlanego; opis metody prowadzenia oceny wartości hodowlanej; opis sposobu prowadzenia selekcji oraz zasady doboru zwierząt do kojarzeń; opis systemu kontroli danych o zwierzętach wpisanych do ksiąg oraz minimalne wymagania, jakie powinny spełniać zwierzęta wpisywane do części wstępnej księgi.

Zgodnie z art. 28 ust. 1 ustawy o organizacji hodowli rasy zagrożone obejmuje się ochroną zasobów genetycznych polegającą na utrzymywaniu żywych zwierząt gospodarskich lub gromadzeniu i przechowywaniu materiału biologicznego pochodzącego od tych zwierząt.

Zgodnie z art. 29 ust. 5 ustawy o organizacji hodowli reproduktory koniowatych lub nasienie od nich pochodzące wykorzystuje się w rozrodzie, jeżeli reproduktory te są wpisane do ksiąg lub rejestrów i spełniają wymagania określone w programie hodowlanym danej rasy lub odmiany w obrębie rasy.

Na podstawie art. 30 ust. 1 oraz 2 ustawy o organizacji hodowli podmiot prowadzący punkt kopulacyjny zgodnie z przepisami o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt wykorzystuje reproduktory koniowatych spełniające wymagania określone w art. 29 ust. 5 ustawy o organizacji hodowli oraz wydaje świadectwo pokrycia. Podmiot wykorzystujący zarodki zgodnie z przepisami o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt wydaje zaświadczenie o przeniesieniu zarodków.

Zawody konne, zgodnie z art. 44 ust. 1 ustawy o organizacji hodowli służą ocenie wartości użytkowej koniowatych i są przeprowadzane zgodnie z przepisami Unii Europejskiej dotyczącymi przeprowadzania zawodów konnych z udziałem koniowatych.

Stosownie do postanowień art. 47 ust. 1 ustawy o organizacji hodowli karze grzywny podlega ten, kto:

- w rozrodzie naturalnym lub prowadząc punkt kopulacyjny wykorzystuje reproduktory niespełniające wymagań określonych w art. 29 ust. 5 ustawy o organizacji hodowli w przypadku koniowatych;
- wykonuje zabiegi sztucznego unasienniania wykorzystując nasienie reproduktorów niespełniających wymagań określonych w art. 29 ust. 5 oraz art. 32 ust. 1, nie spełniając wymagań określonych w art. 34 ust. 1–3 ustawy o organizacji hodowli;

- prowadzi działalność w zakresie pozyskiwania, konfekcjonowania, przechowywania i dostarczania nasienia lub przechowywania i dostarczania nasienia, nie posiadając zezwolenia wydanego przez ministra właściwego do spraw rolnictwa na podstawie art. 35 ust. 1 ustawy o organizacji hodowli;
- wprowadza do handlu materiał biologiczny koniowatych niezaopatrzony w świadectwo potwierdzające jego pochodzenie, o którym mowa w przepisach Unii Europejskiej dotyczących świadectw obowiązujących w handlu, lub zaopatruje go w świadectwo niespełniające tych wymagań;
- przechowuje lub wprowadza do obrotu nasienie reproduktorów niespełniające wymagań określonych w art. 29 ust. 5 ustawy o organizacji hodowli.

Zgodnie z art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt, człowiek jest winien zwierzęciu poszanowanie, ochronę i opiekę. Zabrania się znęcania nad zwierzętami, m.in. utrzymywania zwierząt w niewłaściwych warunkach bytowania oraz utrzymywania zwierzęcia bez odpowiedniego pokarmu lub wody przez okres wykraczający poza minimalne potrzeby właściwe dla gatunku (art. 6 ust. 2 ustawy o ochronie zwierząt). Zabiegi lekarsko-weterynaryjne na zwierzętach są dopuszczalne dla ratowania ich życia lub zdrowia oraz dla koniecznego ograniczenia populacji i mogą być przeprowadzane wyłącznie przez osoby uprawnione. Zabiegi lekarsko-weterynaryjne i zootechniczne lub inne zabiegi wynikające z technologii produkcji mogą być wykonywane na zwierzętach wyłącznie przez osoby posiadające kwalifikacje określone odrębnymi przepisami, z zachowaniem koniecznej ostrożności, w sposób zapewniający ograniczenie cierpienia i stresu zwierzęcia (art. 27 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie zwierząt). Inspekcja Weterynaryjna sprawuje nadzór nad przestrzeganiem przepisów o ochronie zwierząt. W zakresie wykonywania nadzoru, pracownicy Inspekcji Weterynaryjnej oraz osoby wyznaczone przez organy tej Inspekcji posiadają uprawnienia określone w ustawie o Inspekcji Weterynaryjnej (art. 34a ust. 1 i 2 ustawy o ochronie zwierząt).

Wymagania związane z przemieszczaniem koniowatych na terytorium RP zawarte są w art. 27 do 29 ustawy o ochronie zdrowia zwierząt. Zgodnie z art. 53 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie zdrowia zwierząt posiadacz zwierząt gospodarskich jest obowiązany do prowadzenia ewidencji leczenia zwierząt, a lekarze weterynarii są obowiązani do prowadzenia dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej z wykonywanych zabiegów leczniczych i profilaktycznych oraz stosowanych produktów leczniczych i pasz leczniczych.

Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt⁶⁷, rejestry koniowatych hodowlanych prowadzi właściwy podmiot prowadzący księgę lub rejestr, w rozumieniu przepisów o organizacji hodowli – Polski Związek Hodowców Koni. Centralną bazę danych koniowatych prowadzi Polski Związek Hodowców Koni (art. 13a). Warunki w zakresie identyfikacji koniowatych i wydawania im paszportu

⁶⁷ Dz. U. z 2019 r. poz. 1149, ze zm.

(tj. dokumentu identyfikacyjnego, o którym mowa w art. 7 rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) 2015/262 z dnia 17 lutego 2015 r. określające, na podstawie dyrektyw Rady 90/427/EWG i 2009/156/WE, zasady dotyczące metod identyfikacji koniowatych (rozporządzenie w sprawie paszportu konia⁶⁸) określone zostały w art. 14–16. Organy Inspekcji Weterynaryjnej sprawują nadzór w zakresie identyfikacji i rejestracji zwierząt i w tym zakresie m.in. przeprowadzają kontrole na miejscu w siedzibie stada dotyczące oznakowania i rejestracji zwierząt, w szczególności wypełniania obowiązku prowadzenia księgi rejestracji i wyposażenia bydła oraz koniowatych odpowiednio w paszporty albo dokumenty identyfikacyjne (art. 29 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt).

Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej⁶⁹, określa zadania tej Inspekcji w zakresie ochrony zdrowia zwierząt oraz bezpieczeństwa produktów pochodzenia zwierzęcego w celu zapewnienia ochrony zdrowia publicznego (art. 3 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej). Zakres czynności kontrolnych podejmowanych przez pracowników Inspekcji opisany jest w art. 19 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej.

Zgodnie z art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 21 grudnia 1990 r. o zawodzie lekarza weterynarii i izbach lekarsko-weterynaryjnych⁷⁰, wykonywanie zawodu lekarza weterynarii polega na ochronie zdrowia zwierząt oraz weterynaryjnej ochronie zdrowia publicznego i środowiska, a w szczególności: badaniu stanu zdrowia zwierząt; rozpoznawaniu, zapobieganiu i zwalczaniu chorób zwierząt; leczeniu zwierząt oraz wykonywaniu zabiegów chirurgicznych; wydawaniu opinii i orzeczeń lekarsko-weterynaryjnych; badaniu zwierząt rzeźnych, mięsa i innych produktów pochodzenia zwierzęcego; sprawowaniu czynności związanych z nadzorem weterynaryjnym nad obrotem zwierzętami oraz warunkami sanitarno-weterynaryjnymi miejsc gromadzenia zwierząt i przetwarzania produktów pochodzenia zwierzęcego; badaniu i ocenie weterynaryjnej jakości pasz i pasz leczniczych oraz warunków ich wytwarzania i dystrybucji; stosowaniu produktów leczniczych weterynaryjnych wydawanych z przepisu lekarza weterynarii; wydawaniu recept na produkty lecznicze, z wyłączeniem produktów leczniczych weterynaryjnych, które będą stosowane u zwierząt.

W rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej, określono m.in. minimalne warunki utrzymywania koni. Koniom utrzymywanym w systemie otwartym zapewnia się możliwość ochrony przed niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi i zwierzętami drapieżnymi (§ 2 ust. 2 rozporządzenia). Konie utrzymuje się w warunkach nieszkodliwych dla ich zdrowia oraz niepowodujących urazów, uszkodzeń ciała lub cierpień; zapewniających

Minimalne warunki
utrzymania koni

⁶⁸ Dz. U. UE L 59 z 3.03.2015, str. 1.

⁶⁹ Dz. U. z 2018 r. poz. 1557.

⁷⁰ Dz. U. z 2019 r. poz. 1140.

im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia; umożliwiającą kontakt wzrokowy z innymi zwierzętami (§ 3 ust. 2 rozporządzenia). Pomieszczenia, w których utrzymuje się konie, oświetla się przystosowanym dla danego gatunku zwierząt światłem sztucznym lub zapewnia dostęp światła naturalnego (§ 4 rozporządzenia). Konie dogląda się co najmniej raz dziennie, a w celu umożliwienia kontroli pomieszczeń, w których się je utrzymuje i ich dogładania o każdej porze, pomieszczenia te wyposaża się w stałe lub przenośne oświetlenie sztuczne (§ 5 rozporządzenia). Pomieszczenia, w których utrzymuje się konie, ich wyposażenie oraz sprzęt używany przy ich utrzymywaniu wykonuje się z materiałów nieszkodliwych dla zdrowia zwierząt oraz nadających się do czyszczenia i odkażania; czyści się i odkaża. Odchody koni oraz niezjedzone resztki paszy usuwa się z pomieszczeń, tak często, aby uniknąć wydzielania się nieprzyjemnych woni i zanieczyszczenia paszy lub wody. Pomieszczenia te zabezpiecza się przed muchami i gryzoniami. Wyposażenie i sprzęt przeznaczone do karmienia i pojenia koni umieszcza się w taki sposób, aby zminimalizować ryzyko zanieczyszczenia paszy lub wody oraz ułatwić bezkonfliktowy dostęp do paszy i wody. Wyposażenie i sprzęt powinny być tak skonstruowane, umieszczone, obsługiwane i utrzymywane, aby nie powodowały nadmiernego hałasu; sprawdza się co najmniej raz dziennie, a wykryte usterki niezwłocznie usuwa. Podłoga w pomieszczeniach, w których utrzymuje się konie, powinna być twarda, równa i stabilna, a jej powierzchnia gładka i nieśliska (§ 6 rozporządzenia). W pomieszczeniach, w których utrzymuje się konie, obieg powietrza, stopień zapylenia, temperaturę, względną wilgotność powietrza i stężenie gazów utrzymuje się na poziomie nieszkodliwym dla zwierząt. W przypadku wyposażenia tych pomieszczeń w mechaniczny lub automatyczny system wentylacji system ten łączy się z systemem alarmowym sygnalizującym awarię systemu wentylacyjnego; systemem wentylacji awaryjnej (§ 7 rozporządzenia). Konie poi się wodą co najmniej trzy razy dziennie, a urządzenia do pojenia instaluje się w sposób zabezpieczający wodę przed wylewaniem się (§ 8 ust. 2 i 3 rozporządzenia). Konie karmi się co najmniej dwa razy dziennie paszą dostosowaną do ich gatunku, wieku, masy ciała i stanu fizjologicznego (§ 9 ust. 1 rozporządzenia). Chore lub ranne konie niezwłocznie otacza się opieką, a w razie potrzeby izoluje. Jeżeli wymaga tego stan zdrowia chorego lub ranego konia, zwierzę to utrzymuje się na ściółce (§ 10 rozporządzenia). Konie utrzymywane w pomieszczeniu przeznaczonym do ich hodowli, powinny być utrzymywane na ściółce w boksie; na stanowisku na uwięzi; w systemie wolnostanowiskowym bez uwięzi. Ogiery i klacze powyżej roku życia utrzymuje się oddzielnie (§ 13 rozporządzenia). Powierzchnia boksu powinna wynosić w przypadku utrzymywania koni dorosłych, których wysokość w kłębie wynosi do 1,47 m – co najmniej 6 m²; koni dorosłych, których wysokość w kłębie wynosi powyżej 1,47 m – co najmniej 9 m²; klaczy ze źrebkiem – co najmniej 12 m². Wymiary stanowiska na uwięzi powinny wynosić w przypadku utrzymywania koni dorosłych, których wysokość w kłębie wynosi do 1,47 m: szerokość – co najmniej 1,6 m, długość – co najmniej 2,1 m; koni dorosłych, których wysokość w kłębie wynosi powyżej 1,47 m: szerokość – co naj-

mniej 1,8 m, długość – co najmniej 3,1 m. W przypadku utrzymywania koni w systemie wolnostanowiskowym bez uwięzi powierzchnia powinna wynosić dla koni dorosłych lub młodzieży po odsadzeniu od matki, w przeliczeniu na jednego konia – co najmniej 10 m²; klaczy ze źrebkiem – co najmniej 12 m² (§ 14 rozporządzenia). W przypadku utrzymywania koni w systemie otwartym, powierzchnia utrzymywania, w przeliczeniu na jednego dorosłego konia, powinna wynosić co najmniej 0,1 ha. Powierzchnię tę zabezpiecza się w sposób uniemożliwiający ucieczkę koni (§ 15 rozporządzenia).

Zgodnie z § 1 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 września 2003 r. w sprawie szczegółowych warunków weterynaryjnych, jakie muszą spełniać gospodarstwa w przypadku, gdy zwierzęta lub środki spożywcze pochodzenia zwierzęcego pochodzące z tych gospodarstw są wprowadzane na rynek, w gospodarstwie powinno znajdować się wydzielone miejsce do składowania środków dezynfekcyjnych, zabezpieczone przed dostępem osób niepowołanych; wydzielone miejsce do składowania obornika; miejsce zapewniające właściwe warunki do przetrzymywania produktów leczniczych weterynaryjnych, zabezpieczone przed dostępem osób niepowołanych; odzież i obuwie przeznaczone tylko do obowiązkowego użycia w gospodarstwie; maty dezynfekcyjne w liczbie zapewniającej zabezpieczenie wejść i wjazdów do gospodarstwa w przypadku wystąpienia zagrożenia epizootycznego; środki dezynfekcyjne w ilości niezbędnej do przeprowadzenia doraźnej dezynfekcji (§ 1 rozporządzenia). Budynki, w których utrzymywane są zwierzęta, powinny być zabezpieczone przed dostępem zwierząt innych niż utrzymywane w gospodarstwie; utrzymywane w czystości (§ 2 rozporządzenia). Przy wejściach do budynków, w których utrzymywane są zwierzęta, powinny znajdować się tablice z napisem „Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony” (§ 3 rozporządzenia).

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 września 2011 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej i ewidencji leczenia zwierząt oraz wzorów tej dokumentacji i ewidencji, określa zakres i sposób prowadzenia przez lekarzy weterynarii dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej z wykonywanych zabiegów leczniczych i profilaktycznych oraz stosowanych produktów leczniczych i pasz leczniczych; posiadacza zwierząt gospodarskich ewidencji leczenia zwierząt. Ewidencję leczenia zwierząt prowadzoną przez posiadacza zwierzęcia tworzą chronologicznie ułożone oryginały stron książki leczenia zwierząt (§ 5 ust. 2 rozporządzenia). W § 7 rozporządzenia zawarto co winna zawierać książka leczenia zwierząt.

Na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1012 z dnia 8 czerwca 2016 r. w sprawie zootechnicznych i genologicznych warunków dotyczących hodowli zwierząt hodowlanych czystorasowych i mieszańców świni, handlu nimi i wprowadzania ich na terytorium Unii oraz handlu ich materiałem biologicznym wykorzystywanym do rozrodu i jego wprowadzania na terytorium Unii oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 652/2014, dyrektywy Rady 89/608/EWG

i 90/425/EWG i uchylające niektóre akty w dziedzinie hodowli zwierząt⁷¹ (dalej rozporządzenie UE w sprawie hodowli zwierząt), hodowla zwierząt, w tym hodowla koni, jest realizowana na podstawie zatwierdzonych programów hodowlanych. Zgodnie z tym rozporządzeniem, zatwierdzony program hodowlany określa podstawowe wytyczne dotyczące hodowli danej rasy koni, tj. m.in. nazwę i charakterystykę rasy, cel programu, cele w zakresie hodowli i selekcji, sposób prowadzenia księgi hodowlanej oraz zakres i sposoby prowadzenia oceny wartości użytkowej i genetycznej.

Hodowla koni Zgodnie z art. 2 pkt 4 ustawy o organizacji hodowli hodowlą zwierząt w Polsce jest zespół zabiegów zmierzających do poprawienia założeń dziedzicznych (genotypu) zwierząt gospodarskich, w zakres których wchodzi ocena wartości użytkowej i hodowlanej zwierząt gospodarskich, selekcja i dobór osobników do kojarzenia prowadzony w warunkach prawidłowego chowu. W pracy hodowlanej wyróżnia się podstawowe metody hodowlane: 1) kojarzenie w pokrewieństwie, hodowla wsobna, kojarzenie krewniacze, tzw. kojarzenie zwierząt spokrewnionych – hodowla inbredowa (ang. *inbreeding*), 2) hodowla liniowa (ang. *line breeding*) – termin określający kojarzenie w silnym (np. półrodzeństwo), ale nie ścisłym (np. syn x matka, ojciec x córka) pokrewieństwie, 3) krzyżowanie (ang. *outcross*) – hodowla bez pokrewieństwa. Wśród technik hodowlanych u koni (nie tylko) wyróżnia się naturalne stanowienie (ogier kryje klacze) i inseminacje (zapłodnienie sztuczne z wykorzystaniem pobranych komórek rozrodczych od ogierów lub pobrania komórek rozrodczych żeńskich od klaczy i doprowadzenie do połączenia tych komórek w organizmie klaczy lub poza nią z ewentualnym wykorzystaniem tzw. mamek, którym wszczepia się zarodki. Techniki te są obecnie coraz powszechniejsze, przyspieszają prace hodowlane, ale mogą również być wykorzystywane do nieewidencjonowanego obrotu zarodkami końskimi.

Handel końmi Handel, w rozumieniu przepisów ustawy o organizacji hodowli (art. 2 pkt 26), oznacza swobodny obrót pomiędzy państwami członkowskimi Unii Europejskiej zwierzętami, materiałem biologicznym i jajami wylęgowymi, pochodzącymi z państw członkowskich Unii Europejskiej oraz zwierzętami, materiałem biologicznym i jajami wylęgowymi, pochodzącymi z państw niebędących członkami Unii Europejskiej, które znajdują się w obrocie w krajach członkowskich Unii Europejskiej. Zgodnie z prawem wspólnotowym zwierzęta będące przedmiotem handlu muszą być zaopatrzone w dokumentację: 1) identyfikacyjną, 2) hodowlaną (nie wymagana dla koni rzeźnych i użytkowych), 3) weterynaryjną.

Dokumentem identyfikacyjnym konia jest paszport. Wzór oraz zakres informacji zawartych w paszporcie, określa rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2015/262 z dnia 17 lutego 2015 r. określające, na podstawie dyrektyw Rady 90/427/EWG i 2009/156/WE, zasady dotyczące metod identyfikacji koniowatych (rozporządzenie w sprawie paszportu konia). Paszport konia jest wystawiany przez organizację lub związek kraju pochodzenia zwierzęcia, który prowadzi księgę stadną lub rejestr

⁷¹ Dz. Urz. UE L 171 z 29.06.2016, str. 66.

danej rasy. Dla zwierząt urodzonych na terenie Polski są to: Polski Klub Wyścigów Konnych dla koni czystej krwi arabskiej i pełnej krwi angielskiej, Polskie Towarzystwo Kuce Szetlandzkie dla kuców szetlandzkich, Stowarzyszenie Hodowców i Użytkowników Kłusaków dla rasy kłusaczej i Polski Związek Hodowców Koni dla pozostałych ras koni oraz krzyżówek międzyrasowych i koni bez pochodzenia. Dla zwierząt przywożonych z innych krajów UE paszporty wystawiają organizacje prowadzące księgi poszczególnych ras. Dokument musi zawierać opis słowny i graficzny konia. Brak opisu konia w paszporcie uniemożliwia identyfikację zwierzęcia a w konsekwencji wpisanie go do polskich ksiąg stadnych. W przypadku stwierdzenia, że w paszporcie kupowanego konia nie ma jego opisu należy żądać, od sprzedającego zwierzę, uzupełnienia dokumentu przez wystawiającego go podmiot. Inne sposoby identyfikacji koni, takie jak mikroprocesory, tatuaże czy wypalone numery są jedynie metodami pomocniczymi i nie stanowią podstawy identyfikacji konia, w rozumieniu przepisów wspólnotowych.

W przypadku zmiany prawa własności konia, paszport należy niezwłocznie złożyć w organizacji przez którą został wystawiony, wraz z podaniem nazwiska i adresu nowego właściciela, celem dokonania ponownej rejestracji i przekazania dokumentu nowemu właścicielowi (zgodnie z decyzją Komisji 93/623/EWG). Oznacza to, że nabywając konia w innym kraju należy wymagać od sprzedającego konia wyrejestrowania go z macierzystej organizacji aby następnie można było zwierzę zarejestrować w odpowiedniej polskiej księdze. Ponadto paszport musi towarzyszyć zwierzęciu w czasie transportu.

Podmioty wystawiające paszporty są zobowiązane, na mocy ustawy o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt, do wydania tego dokumentu w ciągu 60 dni od dnia otrzymania zgłoszenia. Raz wystawiony paszport towarzyszy zwierzęciu aż do jego śmierci, tak więc zwierzęta przywożone do Polski, z innych krajów, zachowują oryginalne paszporty wystawione w kraju ich pochodzenia, oczywiście o ile dokumenty spełniają wymagania odnośnie identyfikacji koni i są sporządzone w jednym z urzędowych języków Wspólnoty. Należy pamiętać o obowiązku zgłoszenia faktu nabycia konia w innym kraju, do podmiotu prowadzącego polską księgę, w terminie 30 dni od dnia wwozu zwierzęcia na teren Polski lub w przypadku konia przywiezionego z państwa trzeciego (spoza granic UE) w terminie 30 dni od dnia przeprowadzenia weterynaryjnej kontroli granicznej.

Drugim dokumentem, wymaganym dla wprowadzanych do obrotu zwierząt hodowlanych, jest zaświadczenie hodowlane. Informacje zamieszczone w zaświadczeniach są podstawą do dokonania wpisu lub rejestracji w księdze stadnej. Komisja ustaliła, że do czasu określenia takiego wzoru, rolę zaświadczenia hodowlanego będzie spełniał dokument identyfikacyjny ustanowiony decyzją Komisji 93/623/EWG, czyli paszport konia. Oznacza to, że na dzień dzisiejszy, konie przywożone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, mogą być rejestrowane w odpowiedniej polskiej księdze stadnej, zgodnie z informacjami zawartymi w towarzyszącym im paszporcie. Nie każde zwierzę posiadające paszport jest zwierzęciem hodowlanym. Paszport jest przede wszystkim dokumentem identyfika-

cyjnym konia i posiadają go wszystkie zwierzęta, w tym również rzeźne i użytkowe. Zwierzętami hodowlanymi są wyłącznie konie spełniające wszystkie warunki wpisu do księgi danej rasy, dlatego też konie ras, dla których nie prowadzi się w Polsce ksiąg stadnych oraz które nie uczestniczą w realizacji programów hodowlanych, mogą być uważane jedynie za zwierzęta użytkowe. Takie konie można do Polski przywozić i użytkować np. w sporcie, lecz ani one ani ich potomstwo nie będzie wpisane do polskich ksiąg.

Ważnym zagadnieniem są wymagania stawiane reproduktorom tj. ogierom dopuszczonym do wykorzystania w rozrodzie. Nabywając ogiera, w innym kraju, należy pamiętać, że nie wszystkie konie wpisane do ksiąg zagranicznych odpowiadają założeniom polskich programów hodowlanych. Od 2004 r. wszystkie ogiery półkrwi muszą być ocenione na podstawie testu 100-dniowego przeprowadzonego w zakładzie treningowym lub na podstawie wyników własnych konia uzyskanych w sporcie. Sprowadzając do Polski młodego ogiera, jego nabywca musi się liczyć z koniecznością poddania go ocenie w naszym kraju. W przypadku zakupu ogiera starszego, wycenionego w kraju jego pochodzenia, należy upewnić się w podmiocie prowadzącym odpowiednia polską księgę czy wyniki przez niego uzyskane są wystarczające aby był on uznany w Polsce za reproduktora. W tym celu należy przedstawić dokumenty potwierdzające wpisanie ogiera do odpowiedniej księgi stadnej kraju pochodzenia oraz wyniki i kryteria przeprowadzonej oceny wartości użytkowej konia.

Handel materiałem biologicznym: nasieniem, komórkami jajowymi i zarodkami

Obserwowane od szeregu lat wzrastające zainteresowanie hodowców koni, sztucznym unasiennianiem klaczy powoduje pojawianie się na naszym rynku coraz większej ilości nasienia końskiego, wyprodukowanego w innych krajach. Materiał biologiczny wprowadzany do obrotu musi spełniać wymagania określone w przepisach o handlu wewnątrzwspólnotowym (dyrektywa Rady 90/425/EWG). Zgodnie z tymi przepisami materiał biologiczny musi być zaopatrzony w zaświadczenie hodowlane oraz świadectwo zdrowia.

Podmioty prowadzące banki nasienia, zaopatrujące się w nasienie z centrów pozyskiwania nasienia, są zobowiązane do wystawiania zaświadczeń dla każdej partii nasienia dalej wprowadzanego do obrotu. Zaświadczenie takie jest wystawiane na podstawie oryginalnych dokumentów otrzymanych od producenta nasienia i winno być zgodne ze wzorem określonym w decyzji Komisji 96/79/WE. Dokumenty te, stanowią podstawę wystawienia zaświadczenia sztucznego unasienniania, przez osobę wykonującą zabieg inseminacji klaczy. Zaświadczenie sztucznego unasienniania klaczy wydaje właściwy podmiot prowadzący księgi lub rejestry. Nasienie, dla którego nie ma zaświadczenia hodowlanego nie może być użyte.

Dokumentem weterynaryjnym, który musi towarzyszyć przesyłce nasienia, komórek jajowych lub zarodków jest świadectwo zdrowia, wystawione przez urzędowego lekarza weterynarii kraju wysyłki. Wzór świadectwa, dla materiału biologicznego przywożonego z krajów Wspólnoty, jest określony w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 marca 2011 r. w sprawie szczegółowych wymagań weterynaryj-

nych mających zastosowanie do nasienia owiec, kóz i koniowatych oraz komórek jajowych i zarodków owiec, kóz, koniowatych i świń. Wzory dokumentów dla materiału biologicznego przywożonego z państw trzecich są przedstawione w decyzjach Komisji: 96/539/WE z dnia 2 września 1996 roku dla nasienia i 96/540/WE z dnia 4 września 1996 r. dla komórek jajowych i zarodków.

W stosunku do spółek, w których prawa z udziałów wykonuje KOWR, zastosowanie mają wymogi dotyczące funkcjonowania spółek z ograniczoną odpowiedzialnością zawarte w ustawie z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych.

Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością

Umowa spółki może ustanowić radę nadzorczą lub komisję rewizyjną albo oba te organy. W spółkach, w których kapitał zakładowy przewyższa kwotę 500.000 zł a wspólników jest więcej niż 25, powinna być ustanowiona rada nadzorcza lub komisja rewizyjna (art. 213 § 1 i 2 ksh).

Uprawnienia i obowiązki przysługujące zgromadzeniu wspólników w odniesieniu do spółek hodowli realizował KOWR lub ANR. Uchwały zgromadzenia wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością wymaga m.in. rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania zarządu z działalności spółki, sprawozdania finansowego za ubiegły rok obrotowy oraz udzielenie absolutorium członkom organów spółki z wykonania przez nich obowiązków (art. 228 ksh). ZZW powinno odbyć się w terminie sześciu miesięcy po upływie każdego roku obrotowego (art. 231 § 1 ksh). Przedmiotem uchwały ZZW powinien być podział zysku, chyba że umowa spółki stanowi inaczej (art. 231 § 2 pkt 2 ksh). Inne sprawy nie uregulowane w kodeksie spółek handlowych wymagające uchwały wspólników mogą być określone w umowie spółki (art. 228 ksh).

Prawo kontroli służy każdemu wspólnikowi spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (art. 212 § 1 i 2 ksh), przy czym w przypadku ustanowienia rady nadzorczej lub komisji rewizyjnej umowa spółki może wyłączyć albo ograniczyć indywidualną kontrolę wspólników (art. 213 § 3 ksh). W celu realizacji prawa kontroli wspólnik może w każdym czasie przeglądać księgi i dokumenty spółki, sporządzać bilans dla swego użytku lub żądać wyjaśnień od zarządu. Zarząd może odmówić wspólnikowi wyjaśnień oraz udostępnienia do wglądu ksiąg i dokumentów spółki – jeżeli istnieje uzasadniona obawa, że wspólnik wykorzysta je w celach sprzecznych z interesem spółki i przez to wyrządzi spółce znaczną szkodę.

Wysokość wynagrodzenia miesięcznego zarządów spółek jednoosobowych oraz z większościowym udziałem Skarbu Państwa powinna być zgodna z przepisami ustawy z dnia 3 marca 2000 r. o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi (do dnia 9 września 2016 r.). Maksymalna wysokość wynagrodzenia miesięcznego (art. 8) nie może przekroczyć, w przypadku członków zarządów – sześciokrotności przeciętnego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat z zysku w czwartym kwartale roku poprzedniego, ogłoszonego przez Prezesa GUS.

Wysokość wynagrodzenia miesięcznego członków organów zarządzających spółek

W dniu 9 września 2016 r. weszła w życie ustawa z dnia 9 czerwca 2016 r. o zasadach kształtowania wynagrodzeń osób kierujących niektórymi spółkami, w której zawarto uregulowania dotyczące wysokości wynagrodzenia miesięcznego członków organów zarządzających spółek, których prawa z akcji lub udziałów przysługują Skarbowi Państwa lub państwowym osobom prawnym (art. 1 ust. 1 uzkw).

Uzkw ma zastosowanie do podmiotów reprezentujących Skarb Państwa, w zakresie wykonywania praw z udziałów lub akcji przysługujących tym podmiotom. Ustawa zmieniła sposób ustalania wysokości wynagrodzenia kadry zarządzającej spółek, wprowadzając mechanizm wymuszający ustalenie tej wysokości w sposób adekwatny do bieżącej sytuacji spółki, jej wielkości oraz skali prowadzonej działalności. Uchwały w sprawie zasad kształtowania wynagrodzeń dotyczące członków organu zarządzającego na podstawie art. 4 ust. 1 uzkw powinny wskazywać, że wynagrodzenie całkowite członka organu zarządzającego będzie składało się z określonej kwotowo części stałej, stanowiącej wynagrodzenie miesięczne podstawowe, oraz części zmiennej, stanowiącej wynagrodzenie uzupełniające za rok obrotowy spółki. Wysokość części stałej wynagrodzenia miesięcznego członka organu zarządzającego określono w art. 4 ust. 2 uzkw i uzależniono od skali działalności spółki. Część zmienna wynagrodzenia członka organu zarządzającego, stanowiąca wynagrodzenie uzupełniające za rok obrotowy spółki, na podstawie art. 4 ust. 5 uzkw, powinna być uzależniona od poziomu realizacji celów zarządczych. Część zmienna wynagrodzenia w spółce nie może przekroczyć 50%, a w największych spółkach (o których mowa w art. 4 ust. 2 pkt 5 ww. ustawy) 100% wynagrodzenia podstawowego członka organu zarządzającego w poprzednim roku obrotowym.

W art. 4 ust. 1 uzkw określono, że projekt uchwały w sprawie zasad kształtowania wynagrodzeń członków organu zarządzającego oraz projekt uchwały w sprawie kształtowania wynagrodzeń członków organu zarządzającego, zwane dalej „uchwałami w sprawie wynagrodzeń”, przewidują że wynagrodzenie całkowite członka organu zarządzającego składa się z części stałej, stanowiącej wynagrodzenie miesięczne podstawowe, określonej kwotowo, oraz części zmiennej, stanowiącej wynagrodzenie uzupełniające za rok obrotowy spółki.

W art. 4 ust. 2 uzkw wskazano, że część stałą wynagrodzenia członka organu zarządzającego ustala się z uwzględnieniem skali działalności spółki, w szczególności wartości jej aktywów, osiągniętych przychodów i wielkości zatrudnienia, w wysokości:

- 1) od jednokrotności do trzykrotności podstawy wymiaru – dla spółki, która w co najmniej jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych spełniła przynajmniej dwie poniższe przesłanki:
 - a) zatrudniała średniorocznie do 10 pracowników,
 - b) osiągnęła roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych niższy niż równowartość w złotych 2 milionów euro,

ZAŁĄCZNIKI

- c) sumy aktywów jej bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych lat były niższe niż równowartość w złotych 2 milionów euro;
- 2) od dwukrotności do czterokrotności podstawy wymiaru – dla spółki, która w co najmniej jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych spełniła przynajmniej dwie poniższe przesłanki:
 - a) zatrudniała średniorocznie co najmniej 11 pracowników,
 - b) osiągnęła roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych stanowiący co najmniej równowartość w złotych 2 milionów euro,
 - c) sumy aktywów jej bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych lat stanowiły co najmniej równowartość w złotych 2 milionów euro;
- 3) od trzykrotności do pięciokrotności podstawy wymiaru – dla spółki, która w co najmniej jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych spełniła przynajmniej dwie poniższe przesłanki:
 - a) zatrudniała średniorocznie co najmniej 51 pracowników,
 - b) osiągnęła roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych wyższy niż równowartość w złotych 10 milionów euro,
 - c) sumy aktywów jej bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych lat były wyższe niż równowartość w złotych 10 milionów euro;
- 4) od czterokrotności do ośmiokrotności podstawy wymiaru – dla spółki, która w co najmniej jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych spełniła przynajmniej dwie poniższe przesłanki:
 - a) zatrudniała średniorocznie co najmniej 251 pracowników,
 - b) osiągnęła roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych wyższy niż równowartość w złotych 50 milionów euro,
 - c) sumy aktywów jej bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych lat były wyższe niż równowartość w złotych 43 milionów euro;
- 5) od siedmiokrotności do piętnastokrotności podstawy wymiaru – dla spółki, która w co najmniej jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych spełniła przynajmniej dwie poniższe przesłanki:
 - a) zatrudniała średniorocznie co najmniej 1251 pracowników,
 - b) osiągnęła roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych wyższy niż równowartość w złotych 250 milionów euro,
 - c) sumy aktywów jej bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych lat były wyższe niż równowartość w złotych 215 milionów euro,
 - d) przy czym wyrażone w euro wielkości, o których mowa w pkt 1–5, przelicza się na złote według średniego kursu ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski w ostatnim dniu danego roku obrotowego.

Część zmienna wynagrodzenia członka organu zarządzającego, stanowiąca wynagrodzenie uzupełniające za rok obrotowy spółki, uzależniona jest od poziomu realizacji celów zarządczych (art. 4 ust. 5 uzkw). Wagi celów zarządczych, a także obiektywne i mierzalne kryteria ich realizacji

i rozliczenia są ustalane dla poszczególnych lub wszystkich członków organu zarządzającego. Część zmienna wynagrodzenia w spółce nie może przekroczyć 50%, a w spółkach publicznych 100% wynagrodzenia podstawowego członka organu zarządzającego w poprzednim roku obrotowym.

Podmiot uprawniony do wykonywania praw udziałowych jest obowiązany stosownie do art. 21 ust. 1 uzkw podjąć działania mające na celu ukształtowanie i stosowanie w spółce zasad wynagradzania członków organu zarządzającego i członków organu nadzorczego, określonych niniejszą ustawą, najpóźniej do dnia zwyczajnego walnego zgromadzenia, którego przedmiotem będzie rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania zarządu z działalności spółki oraz sprawozdania finansowego za rok obrotowy rozpoczynający się w 2016 r.

Gospodarowanie nieruchomościami i utrzymywanie wymaganego stanu technicznego

Spółki, w których prawa z udziałów wykonuje KOWR, mogą dysponować gruntami własnymi (wniesionymi aportem przy ich tworzeniu z Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa), gruntami dzierżawionymi (na podstawie umów dzierżawy zawieranych z Oddziałem Terenowym Agencji Nieruchomości Rolnych w Warszawie). Spółki mogą też dzierżawić inne grunty (poza ANR). Zasady gospodarowania mieniem wchodzącym w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa reguluje gnrsp.

Nieruchomości należące do spółki, w której udziały posiada KOWR, nie są nieruchomościami Skarbu Państwa, lecz nieruchomościami spółki. Artykuł 33 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny stanowi, że osobami prawnymi są Skarb Państwa i jednostki organizacyjne, którym przepisy szczególne przyznają osobowość prawną. Skarb Państwa jest w stosunkach cywilnoprawnych podmiotem praw i obowiązków, które dotyczą mienia państwowego nie należącego do innych państwowych osób prawnych (art. 34 Kc). Zgodnie z art. 441 § 1 Kc, własność i inne prawa majątkowe, stanowiące mienie państwowe, przysługują Skarbowi Państwa albo innym państwowym osobom prawnym.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane, normuje działalność obejmującą m.in. sprawy projektowania, budowy/remontu, utrzymania i rozbiórki obiektów budowlanych. Określa szczegółowo: prawa i obowiązki uczestników procesu budowlanego (inwestor, inspektor nadzoru inwestorskiego, projektant, kierownik budowy lub kierownik robót); postępowanie poprzedzające rozpoczęcie robót budowlanych; budowę i oddawanie do użytku obiektów budowlanych; obowiązki właścicieli lub zarządców obiektów budowlanych. Według art. 61 pkt 1 ww. ustawy właściciel lub zarządca obiektu budowlanego jest obowiązany utrzymywać i użytkować obiekt budowlany zgodnie z zasadami, o których mowa w art. 5 ust. 2 Prawa budowlanego, tj. użytkować obiekt w sposób zgodny z jego przeznaczeniem i wymaganiami ochrony środowiska oraz utrzymywać w należyтым stanie technicznym i estetycznym, nie dopuszczając do nadmiernego pogorszenia jego właściwości użytkowych i sprawności technicznej. Zgodnie z art. 62 ust. 1 Prawa budowlanego obiekty budowlane powinny być w czasie ich użytkowania poddawane przez właściciela lub zarządcę okresowym, co najmniej raz w roku i co najmniej raz na pięć lat kontrolom ich stanu technicznego w zakresie wynikającym z tego przepi-

su (za wyjątkiem tych określonych w art. 62 ust. 2 ww. ustawy). Obowiązek prowadzenia ksiąg obiektu budowlanego dla budynków i budowli wynika z art. 64 ust. 1 Prawa budowlanego.

Zmiana sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części, zdefiniowana w art. 71 ust. 1 pkt 2 ustawy Prawo budowlane, wymaga zgłoszenia właściwemu organowi. Zgłoszenia należy dokonać przed dokonaniem zmiany sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części. Zmiana sposobu użytkowania może nastąpić, jeżeli w terminie 30 dni, od dnia doręczenia zgłoszenia, właściwy organ, nie wniesie sprzeciwu w drodze decyzji i nie później niż po upływie dwóch lat od doręczenia zgłoszenia (art. 71 ust. 4 Prawa budowlanego). Niedopełnienie obowiązku zgłoszenia zmiany sposobu użytkowania skutkuje wdrożeniem przez organ nadzoru budowlanego postępowania w trybie art. 71a Prawa budowlanego.

Do użytkowania obiektu budowlanego, o czym stanowi art. 54 Prawa budowlanego, można przystąpić po dokonaniu zgłoszenia właściwemu organowi lub uzyskaniu decyzji o pozwoleniu na użytkowanie. Zróżnicowanie powyższe warunkowane jest kategorią obiektu budowlanego oraz rodzajem obowiązku, jaki został przypisany inwestorowi w decyzji o pozwoleniu na budowę. W przypadku przystąpienia do użytkowania obiektu budowlanego, w zależności od obowiązku wynikającego z decyzji o pozwoleniu na budowę bez dokonania zawiadomienia o zakończeniu budowy lub pozwolenia na użytkowanie na podstawie art. 57 ust. 7 inwestorowi wymierzana jest kara z tytułu nielegalnego użytkowania obiektu budowlanego.

Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej⁷² nałożyła na osoby fizyczne i prawne korzystające ze środowiska, budynku, obiektu i terenu, obowiązki zabezpieczenia ich przed zagrożeniem pożarowym, w tym poprzez zapobieganie powstawaniu i rozprzestrzenianiu się pożaru. Szczegółowe zasady ochrony przeciwpożarowej i zabezpieczenia przeciwpożarowego budynków, innych obiektów budowlanych i terenów oraz ich wyposażenie w sprzęt, urządzenia przeciwpożarowe i ratownicze, określa rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów⁷³.

Spółki hodowli roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich, w tym spółki zajmujące się hodowlą koni, których prawa z udziałów wykonuje KOWR, zostały utworzone na bazie przejmowanych do Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa nieruchomości po byłych państwowych przedsiębiorstwach gospodarki rolnej, tj. PPGR. W części z jednostek podlegających restrukturyzacji zlikwidowano działalność hodowlaną i przeznaczono je do prywatyzacji, a z pozostałych wyodrębniono jednostki gospodarcze zajmujące się działalnością hodowlaną. Z majątku tych gospodarstw, w których prowadzono działalność hodowlaną uznaną przez Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej za szczególnie ważną dla postę-

Utworzenie spółek
o strategicznym
znaczeniu dla gospodarki
narodowej

⁷² Dz. U. z 2019 r. poz. 1372, ze zm.

⁷³ Dz. U. Nr 109, poz. 719, ze zm.

pu biologicznego w rolnictwie oraz w tych gospodarstwach, które charakteryzowały się dużym i trudno podzielny majątkiem, utworzono jednoosobowe spółki Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa (po przekształceniu w 2003 r. Agencji Nieruchomości Rolnych). Łącznie zostało utworzonych 150 jednoosobowych spółek, w tym 38 spółek specjalizujących się w hodowli zwierząt. Zgodnie z ustawą z dnia 20 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa akcje i udziały w spółkach, nabyte przez Agencję Nieruchomości Rolnych za mienie Skarbu Państwa oraz pozostałe po likwidacji państwowych przedsiębiorstw gospodarki rolnej, zostały przekazane ministrowi właściwemu do spraw Skarbu Państwa. Z majątku tych gospodarstw, w których prowadzono działalność hodowlaną uznaną przez Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej za szczególnie ważną dla postępu biologicznego w rolnictwie utworzono w latach 1992–1996 jednoosobowe spółki Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa (po przekształceniu w 2003 r. Agencji Nieruchomości Rolnych).

KOWR, według stanu na 23 sierpnia 2018 r., tj. w dniu wejścia w życie rozporządzenia z dnia 8 sierpnia 2018 r. w sprawie wykazu spółek, wykonywał uprawnienia właścicielskie Skarbu Państwa w 33 spółkach hodowli roślin uprawnych oraz hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej. KOWR posiadała 100% udziałów w tych spółkach.

KOWR od września 2017 r., a wcześniej ANR, wykonuje uprawnienia właścicielskie Skarbu Państwa w 13 spółkach hodowli koni i stad ogierów. Hodowlę koni, jako działalność dodatkową, prowadzi również siedem innych spółek o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej nadzorowanych przez KOWR.

Spółki, nad którymi nadzór właścicielski sprawuje KOWR, mają do spełnienia zadania strategiczne. Muszą – z jednej strony wykonywać działania misyjne, z drugiej zaś brać pod uwagę rachunek ekonomiczny. Koński materiał genetyczny zgromadzony w spółkach stanowi bazę dla osiąganego postępu biologicznego, który w postaci kolejnych pokoleń zwierząt hodowlanych jest dostępny dla krajowego rolnictwa. Podstawowym celem działalności spółek hodowli koni i stad ogierów jest prowadzenie hodowli koni poprzez realizację programów hodowlanych. Spółki te, dysponując cennym materiałem genetycznym różnych ras końskich występujących tradycyjnie, historycznie w rejonach Polski takie jak np.: konie arabskie czystej krwi, konie pełnej krwi angielskiej, konie małopolskie, konie wielkopolskie, konie śląskie, konie rasy konik polski, polski koń zimnokrwisty, przyczyniają się do poprawiania eksterieru⁷⁴ i liczebności tych ras. W Polsce hodowlą koni zajmują się również podmioty prywatne. Od momentu wejścia Polski do Unii Europejskiej spółki hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej nie mają możliwości korzystania z pomocy publicznej z tytułu działalności hodowlanej. W ustawie z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich

⁷⁴ Eksterier – pokrój, zewnętrzna budowa ciała zwierzęcia (konia, bydła, psa), zgodna z wzorcami rasy.

z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020⁷⁵ (dalej PROW 2014–2020) w Pakiecie 7. Wariant 7.2 „Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie – Zachowanie lokalnych ras koni” umożliwiono ochronę szczególnie cennych ras wybranych gatunków koni.

Rada ds. hodowli koni

Zarządzeniem ministra rolnictwa nr 12 w 2016 r. została powołana Rada ds. hodowli koni. Jej przewodniczącym został wiceminister rolnictwa Zbigniew Babalski, a jego zastępcą – prezes ANR. W skład Rady weszło 36 przedstawicieli nauki, ekspertów i hodowców. MRiRW zaznaczyło, że utworzenie Rady podyktowane było potrzebą wsparcia ze strony naukowców i ekspertów procesów racjonalizacji hodowli koni w Polsce oraz skoordynowania działań prowadzących do naprawy funkcjonowania tego obszaru rolnictwa, a w konsekwencji do rozwoju hodowli koni. Rada miała za zadanie dokonanie oceny sytuacji w hodowli koni w Polsce, określenie zagrożeń rozwoju kierunku hodowli oraz sformułowanie zaleceń działań naprawczych. Ponadto, w odpowiedzi na postulaty hodowców koni oraz instytucji zaangażowanych w tym obszarze gospodarki, zasadne, zdaniem MRiRW, było opracowanie kompleksowej strategii hodowli koni w Polsce, dostosowanej do potrzeb rolnictwa oraz sektora rekreacji i sportu.

W maju 2018 r. została opublikowana przez MRiRW wersja końcowa „Strategii hodowli koni w Polsce”. Jak podano, ww. strategia była efektem działania Rady ds. Hodowli Koni przy Ministrze Rolnictwa i Rozwoju Wsi⁷⁶.

Zarządzeniem nr 30 z dnia 19 września 2018 r. Minister RiRW Jan Krzysztof Ardanowski powołał nową Radę do spraw rozwoju hodowli koni w składzie: Jerzy Białobok (były prezes stadniny koni arabskich w Michałowie odwołany w lutym 2016 r. przez b. ministra rolnictwa Krzysztofa Jurgiewicza), Tomasz Chalimoniuk, Andrzej Mandecki, Andrzej Matłowski, Paweł Mazurek, Anna Stojanowska (nadzorowała do 2016 r. hodowlę koni arabskich z ramienia Agencji Nieruchomości Rolnych).

Hodowla koni w spółkach nadzorowanych przez KOWR

Według stanu na 1 stycznia 2018 r. łącznie w państwowych stadninach koni i stadach ogierów było 2.848 koni, w tym 729 koni rasy arabskiej czystej krwi, 638 – rasy wielkopolskiej, 317 – rasy małopolskiej i 216 – rasy pełnej krwi angielskiej. Prowadzona była również hodowla zachowawcza koni ras „prymitywnych”, tj. huculskiej (245 koni) i konika polskiego (220 koni). Prowadzono też hodowlę 229 ogierów. W części spółek przeprowadzono restrukturyzację (np. w 2015 r. SK w Golejewku włączono w struktury SK Iwno). Głównym produktem hodowli koni pełnej krwi są konie roczne przeznaczone na wyścigi. Hodowla koni pełnej krwi w stadninach KOWR jest ściśle związana z selekcją wyścigową i do jej

⁷⁵ Dz. U. z 2020 r. poz. 217, ze zm.

⁷⁶ <https://www.pkwk.pl/language/pl/strategia-hodowli-koni-w-polsce/>

prowadzenia konieczne jest właściwe funkcjonowanie wyścigów konnych. W spółkach hodujących konie arabskie czystej krwi, podobnie jak w poprzednich latach, prymat wiodły SK Michałów i SK Janów Podlaski.

Spółki, wskazane jako stadniny koni lub stada ogierów, w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 lipca 2018 r. w sprawie wykazu spółek hodowli roślin uprawnych oraz hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej, w których prawa z udziałów wykonuje KOWR to głównie:

- SK Janów Podlaski – konie arabskie czystej krwi oraz małopolskie i angloarabskie,
- SK Michałów – konie arabskie czystej krwi,
- SK Racot – konie rasy wielkopolskiej oraz konie rasy polski koń sp,
- SK Walewice (w dniu 19 września 2019 r. przyłączona do KHBC) – konie rasy małopolskiej,
- SK Krasne – konie pełnej krwi angielskiej,
- SK Liski – konie rasy wielkopolskiej oraz konie rasy polski koń sp,
- SO Starogard Gdański – konie rasy wielkopolskiej oraz polski koń sp,
- SK Nowe Jankowice – konie rasy polski koń zimnokrwisty i ogiery ras szlchetnych (w SO Kętrzyn),
- SK w Dobrzyniewie – konie rasy konik polski, wielkopolskiej i sp,
- SK Pępowo – konie rasy wielkopolskiej oraz sp,
- SK Iwno – konie pełnej krwi angielskiej,
- SK Prudnik – konie rasy małopolskiej,
- SK Nowielice – konie rasy wielkopolskiej oraz sp,
- SO w Łącku – ogiery rasy polski koń zimnokrwisty oraz innych ras szlchetnych.

Hodowla koni prowadzona jest ponadto w siedmiu nadzorowanych przez KOWR spółkach hodowli roślin uprawnych i hodowli zwierząt gospodarskich.

Polski Związek Hodowców Koni jest organizacją mającą duży wpływ na hodowlę koni w Polsce w rasach, w których zrzesza hodowców. PZHK jest krajową federacją Wojewódzkich i Okręgowych Związków Hodowców Koni oraz Związków i Sekcji Rasowych i Użytkowych o zasięgu krajowym (tj. Polski Związek Hodowców Koni Małopolskich, Związek Hodowców Koni Wielkopolskich, Związek Hodowców Polskiego Konia Szlchetnego Półkrwi, Związek Hodowców Koni Ras Zimnokrwistych, Polski Związek Hodowców Konia Huculskiego, Związek Hodowców Koników Polskich, Związek Trakeński w Polsce, Polish Quarter Horse Association). Jednym z najważniejszych celów PZHK jest, zgodnie z § 2 pkt 2 statutu Związku, opracowywanie i realizacja programów hodowlanych koni poszczególnych ras. Programy hodowlane poszczególnych ras koni zamieszczone są na stronie internetowej PZHK. Ponadto celem PZHK jest m.in.: repre-

zentowanie interesów i ochrona praw hodowców koni, nadzór i kontrola nad sprawami organizacyjnymi i merytorycznymi Związków i Sekcji oraz doskonalenie hodowli i chowu koni, prowadzenie ksiąg stadnych i rejestrów, wpisywanie koni do tych ksiąg i rejestrów, prowadzenie oceny wartości hodowlanej i użytkowej, rejestracja i selekcja źrebiąt. Związek realizuje zadania poprzez m.in. określenie celu hodowli dla poszczególnych ras, wybór metod hodowlanych, promocję rasową. Obecnie PZHK zrzesza około 15 tys. hodowców wszystkich ras koni, dla których są prowadzone w Polsce księgi stadne.

Zgodnie z art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 29 czerwca 2007 r. o organizacji hodowli księgi koniowatych są prowadzone przez związek hodowców lub inny podmiot, które zostały uznane przez ministra właściwego do spraw rolnictwa. Do powyższego uznania koniecznym jest dołączenie do wniosku m.in. programu hodowlanego, zakresu prowadzenia oceny wartości użytkowej niezbędnego do realizacji programu hodowlanego, opis metody prowadzenia oceny wartości hodowlanej oraz opis sposobu prowadzenia selekcji oraz zasady doboru zwierząt do kojarzeń.

Polski Klub Wyścigów Konnych powstał w 2001 roku. Działalność Klubu reguluje ustawa z dnia 18 stycznia 2001 r. o wyścigach konnych i statut PKWK. Klub jest państwową osobą prawną z siedzibą w Warszawie. Nadzór nad jego działalnością pełni minister właściwy do spraw rolnictwa, który powołuje Prezesa Klubu i Radę Klubu. Polski Klub Wyścigów Konnych, poza zadaniami dotyczącymi jeździectwa i wyścigów konnych, działa na rzecz rozwoju i promocji wyścigów konnych oraz doskonalenia hodowli koni, ustala programy hodowlane koni rasy arabskiej czystej krwi i koni pełnej krwi angielskiej i prowadzi księgi stadne dla koni czystej krwi arabskiej i pełnej krwi angielskiej.

6.3. Wykaz aktów prawnych dotyczących kontrolowanej działalności

1. Ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2019 r. poz. 945, ze zm.).
2. Ustawa z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (Dz. U. z 2020 r. poz. 396).
3. Ustawa z dnia 10 lutego 2017 r. Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. poz. 624, ze zm.).
4. Ustawa z dnia 10 lutego 2017 r. o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. z 2020 r. poz. 481).
5. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2019 r. poz. 122, ze zm.).
6. Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczania chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2018 r. poz. 1967, ze zm.).
7. Ustawa z dnia 2 kwietnia 2004 r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt (Dz. U. z 2019 r. poz. 1149, ze zm.).
8. Ustawa z dnia 29 czerwca 2007 r. o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich (Dz. U. z 2017 r. poz. 2132).
9. Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1557).
10. Ustawa z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym (Dz.U. z 2019 r. poz. 1302, ze zm.).
11. Ustawa z 8 sierpnia 1996 r. o zasadach wykonywania uprawnień przyśługujących Skarbowi Państwa (Dz. U. z 2016 r. poz. 154, ze zm.) – uchylenie z dniem 1 stycznia 2017 r.
12. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 869, ze zm.).
13. Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (Dz.U. z 2019 r. poz. 505, ze zm.).
14. Ustawa z dnia z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz.U. z 2019 r. poz. 1145, ze zm.).
15. Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz.U. z 2019 r. poz. 351, ze zm.).
16. Ustawa z dnia 9 czerwca 2016 r. o zasadach kształtowania wynagrodzeń osób kierujących niektórymi spółkami (Dz.U. z 2019 r. poz. 1885, ze zm.).
17. Ustawa z dnia 3 marca 2000 r. o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi (Dz.U. z 2019 r. poz. 2136).
18. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1372, ze zm.).
19. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2019 r. poz. 1186, ze zm.).
20. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1966).

ZAŁĄCZNIKI

21. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 września 2003 r. w sprawie szczegółowych warunków weterynaryjnych, jakie muszą spełniać gospodarstwa w przypadku, gdy zwierzęta lub środki spożywcze pochodzenia zwierzęcego pochodzące z tych gospodarstw są wprowadzane na rynek (Dz. U. Nr 168, poz. 1643).
22. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 września 2011 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej i ewidencji leczenia zwierząt oraz wzorów tej dokumentacji i ewidencji (Dz. U. Nr 224, poz. 1347).
23. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 3 lipca 2003 r. w sprawie książki obiektu budowlanego (Dz. U. Nr 120, poz. 1134).
24. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 lipca 2011 r. w sprawie wykazu spółek hodowli roślin uprawnych oraz hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej (Dz. U. Nr 161, poz. 974, ze zm.) – uchylenie z dniem 29 października 2016 r.
25. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 października 2016 r. w sprawie wykazu jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej (Dz. U. z 2016 r. poz. 1746) – uchylenie z dniem 23 sierpnia 2018 r., wejście w życie rozporządzenia z pkt 26.
26. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 lipca 2018 r. w sprawie wykazu jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1525).

6.4. Tabele i zdjęcia

Tabela nr 1

Kapitał zakładowy i wynik finansowy netto spółek hodowli koni za lata 2015–2018

Lp.	Nazwa spółki	Wartość kapitału zakładowego na koniec 2018 r.	Wynik finansowy netto za 2015 r.	Wynik finansowy netto za 2016 r.	Wynik finansowy netto za 2017 r.	Wynik finansowy netto za 2018 r.
1	2	3	5	6	7	8
1.	Stadnina Koni Janów Podlaski” sp. z o.o.	3 912,5	3 200,3	81,0	-1 640,6	-3 273,2
2.	Stadnina Koni Michałów sp. z o.o.	4 732,5	2 362,1	1 736,5	921,0	-1 276,3
3.	Stadnina Koni „Racot” sp. z o.o.	6 191,5	52,1	-975,4	370,8	-861,0
4.	Stadnina Koni Walewice sp. z o.o.	5 054,5	-168,4	126,6	-3 627,5	-1 143,0
5.	Stadnina Koni „Krasne” sp. z o.o.	5 936,7	10,2	-1 279,7	170,0	-717,3
6.	Stadnina Koni Liski sp. z o.o.	8 206,5	502,8	-174,8	749,0	-398,6
7.	Stado Ogierów Starogard Gdański sp. z o.o.	7 621,4	92,1	-2 225,2	-957,7	-484,5
8.	Stadnina Koni „Nowe Jankowice” sp. z o.o.	7 923,0	279,7	374,9	954,8	203,4
9.	Stadnina Koni w Dobrzyniewie sp. z o.o.	9 510,0	216,5	233,1	572,8	79,1
10.	Stadnina Koni „Pępowo” sp. z o.o.	10 929,0	790,1	3 847,6	2 920,4	790,5
11.	Stadnina Koni „Iwno” sp. z o.o.	32 709,5	-402,8	133,8	307,5	-3 070,6
12.	Stadnina Koni Prudnik sp. z o.o.	7 176,0	239,1	-386,2	2 184,7	1 732,1
13.	Stadnina Koni Nowielice sp. z o.o.	7 300,0	120,2	-397,0	32,2	-1 651,8
14.	Stado Ogierów w Łącku sp. z o.o.	5 543,1	152,0	-964,9	365,2	204,3

Tabela nr 2

Wyniki finansowe hodowli koni spółek objętych kontrolą NIK za 2018 r.

Lp.	Nazwa spółki	Liczba koni**	Koszty hodowli koni*	Przychody z hodowli koni*	Wynik finansowy z hodowli koni*	Średni miesięczny koszt utrzymania jednego konia
1	2	3	4	5	6	7
1.	Stadnina Koni Janów Podlaski” sp. z o.o.	438	4 674,7	2 948,5	-1 726,2	0,984
2.	Stadnina Koni Michałów sp. z o.o.	349	4 942,9	4 136,9	-806,0	1,233
3.	Stadnina Koni „Nowe Jankowice” sp. z o.o.	225	1 604,1	649,6	-954,5	0,594
4.	Stadnina Koni w Dobrzyniewie sp. z o.o.	145	1 031,6	205,6	-826,0	0,593
5.	Stadnina Koni „Iwno” sp. z o.o.	106	2 253,2	534,0	-1 719,2	1,771
6.	Stadnina Koni Prudnik sp. z o.o.	105	1 694,0	411,7	-1 282,3	1,344
7.	Małopolska Hodowla Roślin sp. z o.o. z siedzibą w Krakowie (Stadnina Koni Białka)	176	2 541,1	494,2	-2 046,9	1,203
8.	Ośrodek Hodowli Zarodowej w Kamieńcu Żąbkowickim sp. z o.o. z siedzibą w Kamieńcu Żąbkowickim (Stado Ogierów Książ)	114	3 002,5	1 801,7	-1 200,8	2,195
9.	Kombinat Rolny Kietrz sp. z o.o. z siedzibą w Kietrz (Stadnina Koni Huculskich Gładyszów)	248	1 937,3	1 090,7	-846,6	0,651

*)dane wg kalkulacji kosztów i przychodów z hodowli koni zawartych w sprawozdaniach Zarządu

**)na podstawie kontroli w spółkach i sprawozdań Zarządu

Zdjęcia nr 1-3
Stajnie, SK w Janowie Podlaskim



Źródło: oględziny w Stadninie Koni w Janowie Podlaskim⁷⁷

⁷⁷ Zdjęcia Rys. 1-16 zostały wykonane przez kontrolerów NIK w trakcie oględzin dobrostanu zwierząt i stanu technicznego obiektów budowlanych SK w Janowie Podlaskim przeprowadzonych na podstawie art. 39 ustawy o NIK.

ZAŁĄCZNIKI

Zdjęcia nr 4-6
Konie na wybiegu, SK w Janowie Podlaskim



ZAŁĄCZNIKI

Zdjęcia nr 7-8

Budynek gospodarczy do remontu, SK w Janowie Podlaskim



ZAŁĄCZNIKI

Zdjęcia nr 9–11

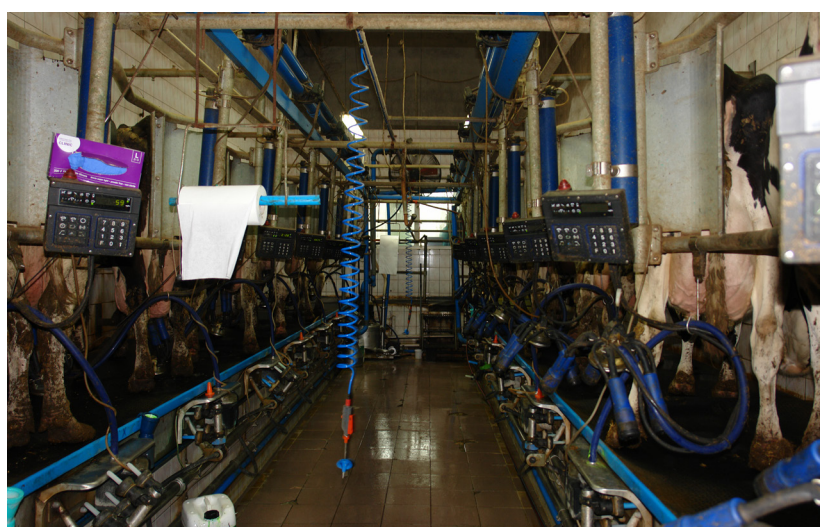
Magazyn części zamiennych, stolarka okienna obory i wiata gospodarcza do remontu,
SK w Janowie Podlaskim



ZAŁĄCZNIKI

Zdjęcia nr 12–14

Obora dla krów, hala udojowa, SK w Janowie Podlaskim



ZAŁĄCZNIKI

Zdjęcia nr 15-16
Cielętnik, SK w Janowie Podlaskim



ZAŁĄCZNIKI

Zdjęcia nr 17-24

Konie rasy zimnokrwistej, SK w Nowych Jankowicach



ZAŁĄCZNIKI





ZAŁĄCZNIKI

Zdjęcia nr 25–26

Biuro spółki i kolekcja pucharów za osiągnięcia w hodowli koni, SK w Nowych Jankowicach



6.5. Wykaz podmiotów, którym przekazano informację o wynikach kontroli

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
2. Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
3. Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
4. Prezes Rady Ministrów
5. Prezes Trybunału Konstytucyjnego
6. Rzecznik Praw Obywatelskich
7. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi
8. Dyrektor Generalny Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa
9. Sejmowa Komisja do sp.aw Kontroli Państwowej
10. Sejmowa Komisja Rolnictwa i Rozwoju Wsi
11. Senacka Komisja Rolnictwa i Rozwoju Wsi

6.6. Stanowisko Ministra do informacji o wynikach kontroli



**MINISTER ROLNICTWA
I ROZWOJU WSI**

K.kp.0910.4.2020

Warszawa, 05 czerwca 2020

Pan
Marian Banaś
Prezes Najwyższej Izby Kontroli

Szanowny Panie Prezesie,

odpowiadając na pismo z 20 maja 2020 r. znak KRR.430.008.2019, przy którym przesłana została Informacja o wynikach kontroli w zakresie *Państwowej hodowli koni w Polsce*, zgodnie z art. 64 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o *Najwyższej Izbie Kontroli*¹ przedstawiam stanowisko do przedmiotowej Informacji.

Sprawy hodowli zwierząt gospodarskich, w tym koni, zostały uregulowane w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1012 z dnia 8 czerwca 2016 r. w sprawie *zootechnicznych i genealogicznych warunków dotyczących hodowli zwierząt hodowlanych czystorasowych i mieszańców świni, handlu nimi i wprowadzania ich na terytorium Unii oraz handlu ich materiałem biologicznym wykorzystywanym do rozrodu i jego wprowadzania na terytorium Unii oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 652/2014, dyrektywy Rady 89/608/EWG i 90/425/EWG i uchylające niektóre akty w dziedzinie hodowli zwierząt*² (dalej rozporządzenie w sprawie hodowli zwierząt). Zgodnie z rozporządzeniem w sprawie hodowli zwierząt hodowla koni jest prowadzona w oparciu o program hodowlany, realizowany przez uznany związek hodowców, który określa kierunki, zasady, cele i metody prowadzenia hodowli danej rasy koni. W powyższym zakresie Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi dokonuje uznania związków hodowców, zatwierdzenia programów hodowlanych, zatwierdzenia zmian w programach hodowlanych, a także wydaje inne decyzje odnoszące się do niektórych aspektów realizacji zatwierdzonych programów hodowlanych, wynikające z tego rozporządzenia oraz przepisów ustawy z dnia 29 czerwca 2007 r. o *organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich*³ (dalej ustawa). Hodowla koni w spółkach nadzorowanych przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa

¹ Dz. U. z 2019 r. poz. 489 ze zm.

² Dz. Urz. UE L 171 z 29 czerwca 2016 r.

³ Dz. U. z 2017 r. poz. 2132

(dalej KOWR) co do zasady powinna być realizowana w oparciu o właściwie zatwierdzone, zgodnie z art. 8 rozporządzenia w sprawie hodowli zwierząt, programy hodowlane. W przedstawionej Informacji nie wskazuje się w tym zakresie żadnych naruszeń.

Przepisy ustawy oraz rozporządzenia w sprawie hodowli zwierząt nie zawierają podstawy opracowania odrębnych dokumentów regulujących sprawy hodowli koni. Jednakże, mając na względzie potrzebę zapewnienia koordynacji realizacji programów hodowlanych koni ras utrzymywanych w spółkach nadzorowanych przez KOWR, zarządzeniem nr 3 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 stycznia 2020 r. ustanowiony został Pełnomocnik do spraw hodowli koni, do którego zadań należy m.in. analiza, ocena i monitorowanie sytuacji hodowli koni w Polsce i na rynkach światowych, inicjowanie i wspieranie promocji polskiej hodowli koni w kraju i zagranicą, współpraca ze środowiskiem hodowców koni i organizacji ich zrzeszających w zakresie promocji polskiej hodowli koni, opracowanie rekomendacji w zakresie celów hodowli koni w spółkach o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej oraz koordynowanie programów hodowli koni ras utrzymywanych w spółkach, co wpisuje się w sformułowany wniosek nr 1, zawarty w przedmiotowej Informacji.

Należy wskazać, że w wystąpieniu pokontrolnym Najwyższej Izby Kontroli (dalej NIK) z dnia 24 grudnia 2019 r. znak KRR.410.004.01.2019, skierowanym do KOWR, na stronie 12., w punkcie IV stwierdzono, że: *W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag ani wniosków.* Niezrozumiałym jest zatem jednoznaczny wniosek zawarty na stronie 18. Informacji, wskazujący na konieczność wzmocnienia nadzoru nad Spółkami prowadzącymi państwową hodowlę koni w zakresie sprzedaży i dzierżawy koni oraz gospodarowania ich majątkiem, a także w zakresie poprawy utrzymania obiektów budowlanych związanych z hodowlą koni. Wskazane we wniosku zadania, zgodnie z obowiązującymi przepisami, tj. art. 201 ustawy z dnia 15 września 2000 r. *Kodeks spółek Handlowych*⁴ (dalej ksh), przypisane są jednoznacznie zarządom spółek. W obecnych realiach nie istnieje bezpośredniego nadzorowania każdej transakcji związanej z dzierżawą czy też sprzedażą koni w każdej z nadzorowanych Spółek. Nie pozwala na to brak rad nadzorczych w Spółkach spowodowany wysokimi kosztami ich funkcjonowania.

Należy wskazać, że zasady sprzedaży koni zostały zawarte w *Strategicznym Programie Hodowli Koni w Spółkach ANR*, który to program powierzony jest do realizacji poszczególnym Zarządom Spółek i to one odpowiadają za przestrzeganie zasad w nim zawartych. Do niezbywalnych kompetencji Zarządów należy również dbałość o powierzony majątek będący w dyspozycji poszczególnych Spółek, w tym realizację postanowień przepisów prawa budowlanego. Sprzedaż i dzierżawa koni znajduje się

⁴ Dz. U. z 2019 r. poz. 505 ze zm.

w gestii Zarządów Spółek. Zgodnie z art. 201 § 1 ksh Zarząd prowadzi sprawy spółki i reprezentuje spółkę. Zgodnie natomiast z §19 Aktu założycielskiego Spółki Zarząd zarządza majątkiem i sprawami Spółki spełniając swoje obowiązki ze starannością wymaganą w obrocie gospodarczym, przy ścisłym przestrzeganiu przepisów prawa oraz postanowień niniejszego Aktu Spółki, uchwał i regulaminów powziętych przez Zgromadzenie Wspólników, a zgodnie z §20.1 całokształtem działalności Spółki kieruje Zarząd. Dodatkowo należy wskazać, iż dzierżawa nie jest trwałą formą rozdysponowania majątku. Nie ma możliwości stworzenia jednolitych zasad dzierżawy koni. Umowy sporządzane są na zasadzie indywidualnych negocjacji między stronami i dotyczą wielu aspektów użytkowania koni oraz różnorodnych warunków ekonomicznych. Umowy powinny być zawierane z poszanowaniem obowiązujących przepisów prawa i uwzględniających dobro Spółki.

W przedmiotowej Informacji NIK wielokrotnie wskazuje (strony: 9, 14, 18, 35, 37), że na pogarszającą się sytuację finansową wpływ miały czynniki niezależne od Spółek. Niewiadomym jest zatem, w jaki sposób Dyrektor Generalny KOWR miałby wpływać na kondycję finansową nadzorowanych podmiotów.

Ponadto należy wskazać, że na stronie 37. Informacji podniesiono, że: *W wyniku zastosowanej modulacji Jednolitej Płatności Obszarowej (JPO) polegającej na ograniczeniu JPO w sposób uniemożliwiający wnioskowanie rolnikom o płatność obszarową powyżej kwoty 150 tys. euro wszystkie nadzorowane przez KOWR spółki hodowli roślin uprawnych oraz hodowli zwierząt gospodarskich uzyskały w zakresie dopłat JPO w latach 2015 – 2017 przychody w kwocie 134.888,5 tys. zł (...), natomiast na stronie 43. wskazano, że: W wyniku zastosowanej degressywności Jednolitej Płatności Obszarowej (dalej JPO) wszystkie Spółki nadzorowane przez KOWR uzyskały przychody w zakresie dopłat JPO w latach 2015 – 2017 zmniejszone o 134.888,5 tys. zł w odniesieniu do lat poprzednich. Prawidłowym jest tu stwierdzenie zawarte na stronie 43., tj. że z tytułu zmniejszenia dopłat JPO, Spółki nadzorowane przez KOWR uzyskały w latach 2015 – 2017 dopłaty JPO mniejsze o 134.888,5 tys. zł, w stosunku do kwoty dopłat JPO należnych według zasad obowiązujących przed wprowadzeniem modulacji.*

Kolejna uwaga dotyczy stwierdzenia na stronie 41., dotyczącego zatrudnienia i nadzoru nad Spółkami. NIK wskazuje tu: *Na 1 października 2019 r. w ramach sprawowanego nadzoru nad spółkami hodowli koni dla każdej spółki wskazany był „opiekun główny” (sześć osób dla wszystkich spółek hodowli koni), pracownik w zakresie hodowli (jedna osoba), nadzoru weterynaryjnego (jedna osoba) oraz monitoringu i analiz (cztery osoby).* Stwierdzenie to jest nieprecyzyjne. Każda ze Spółek hodujących konie nadzorowana jest odpowiednio przez: opiekuna głównego, sprawującego nadzór bezpośredni i prowadzącego sprawy korporacyjne Spółki, opiekunów hodowlanych w zakresach prowadzonych

hodowli (opiekun ds. koni, opiekun ds. hodowli innych zwierząt gospodarskich, opiekun ds. hodowli roślin), opiekuna ds. nadzoru weterynaryjnego oraz opiekuna ds. finansowych, monitoringu finansowego i analiz ekonomicznych.

Odnosząc się do kwestii informacji dotyczącej kontroli w Stadninie Koni Nowe Jankowice sp. z o.o., należy wyjaśnić, że przeglądy hodowlane organizowane są przez Zarządy Spółek, które również powołują Komisje Przegładowe. W komisjach tych znajdują się osoby wyznaczone przez Zarząd, a uczestnictwo w Komisji dla Prezesa Zarządu nie jest obligatoryjne. Zgodnie z obowiązującymi zasadami, obligatoryjne jest przeprowadzenie jednego przeglądu w roku. Po przeglądach sporządzane były protokoły dotyczące eliminacji ze stada hodowlanego, natomiast warunki utrzymania koni i ich stan nie były ujmowane w protokołach, tylko każdorazowo omawiane w trakcie przeglądów lub po nich. W miarę pojawiających się potrzeb, dodatkowo sporządzane były przez KOWR *Sprawozdania z Przeglądu Hodowlanego*, zawierające kwestie dotyczące prezentowanych, podczas przeglądów organizowanych przez KOWR, koni. Kwestię sprzedaży koni w Stadninie Koni Nowe Jankowice, jak zresztą wskazano w Informacji na stronie 29., wyjaśnił Prezes Zarządu Spółki. KOWR nie analizuje każdorazowo sprzedaży koni, tylko podczas kontroli przeprowadzanych w Spółkach.

Jednocześnie uprzejmie informuję, że Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi wykorzystywać będzie przekazane oceny i ustalenia w toku realizacji swoich zadań, mając na celu nieustanne doskonalenie i poprawę efektywności realizowanych działań.

Z poważaniem
wz. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Szymon Gیزیński
Sekretarz Stanu

6.7. Opinia Prezesa NIK do stanowiska Ministra



PREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
MARIAN BANAŚ

KRR.430.008.2019
P/19/046

Warszawa, dnia 15 czerwca 2020 r.

Opinia

Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, stosownie do art. 64 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 2019 r. poz. 489 i 1571), do stanowiska Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 5 czerwca 2020 r. do Informacji o wynikach kontroli „Państwowa hodowla koni w Polsce”

1. Najwyższa Izba Kontroli przyjmuje informację Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi o tym, że Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi będzie wykorzystywać w toku realizacji swoich zadań oceny i ustalenia zawarte w „Informacji”, mając na celu nieustanne doskonalenie i poprawę efektywności realizowanych działań.
2. Najwyższa Izba Kontroli przyjmuje również do wiadomości przedstawione w stanowisku Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi informacje dotyczące prowadzenia hodowli koni w Polsce, w tym uregulowań i sposobu prowadzenia hodowli koni w oparciu o programy hodowlane, które brane były już pod uwagę przy opracowaniu niniejszej „Informacji”.
3. Najwyższa Izba Kontroli podtrzymuje wniosek dotyczący podjęcia działań w celu opracowania nowej kompleksowej koncepcji funkcjonowania państwowej hodowli koni w Polsce z uwzględnieniem racjonalizacji tej hodowli oraz stopniowej poprawy działalności tego obszaru rolnictwa. Ustanowienie przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi pełnomocnika do spraw hodowli koni, podniesione w niniejszym stanowisku, może stanowić jeden z elementów podejmowanych działań naprawczych potwierdzających ustalenia Najwyższej Izby Kontroli w tym zakresie. Powołanie rady ds. hodowli koni oraz powołanie pełnomocnika do spraw hodowli koni uzasadniono potrzebą wsparcia procesów racjonalizacji hodowli koni w Polsce oraz skoordynowania działań prowadzących do naprawy funkcjonowania tego obszaru rolnictwa. Minister także wskazał, że należy znaleźć rozwiązania, które pozwolą zwiększyć jakość i dochodowość tej hodowli. Zaznaczyć należy, że powołanie pełnomocnika do spraw hodowli koni zostało już opisane w „Informacji” – ocena ogólna, synteza wyników kontroli i ważniejsze wyniki kontroli.
4. Najwyższa Izba Kontroli podtrzymuje wniosek dotyczący wzmocnienia przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa nadzoru nad spółkami hodowli koni w zakresie sprzedaży i dzierżawy koni oraz gospodarowania ich majątkiem, a także w zakresie poprawy utrzymania obiektów budowlanych związanych z hodowlą koni. Należy wskazać, że Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa posiada 100% udziałów spółek hodowli koni, a sposób sprawowania nadzoru nad spółkami określił Dyrektor Generalny Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa w regulaminie organizacyjnym. Pracownicy Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa wykonują zadania w zakresie nadzoru nad realizacją ogólnych zasad sprzedaży koni, hodowlą koni i innych zwierząt gospodarskich oraz roślin uprawnych, nadzoru weterynaryjnego, a także monitoringu finansowego. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa, jako właściciel spółek hodowli koni może w pełni nadzorować ich działalność oraz kreować kierunki działania w zakresie prowadzonej działalności hodowlanej, w tym kreować politykę sprzedaży i dzierżawy koni. Ponadto Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa, jako współnik ma prawo kontroli na podstawie art. 212 § 1 i 2 ustawy z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych¹. Najwyższa Izba Kontroli nie podziela więc stanowiska Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, że brak rad nadzorczych w spółkach nie pozwala na sprawowanie nadzoru właścicielskiego przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa w zakresie dzierżaw i sprzedaży koni przez te spółki.

¹ Dz. U. z 2019 r. poz. 505 ze zm.

Zauważyć należy, że kontrolą tą objęto dziesięć podmiotów, tj. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa oraz dziewięć spółek hodowli koni, a zgodnie z art. 64 ustawy o NIK podstawę do opracowania informacji o wynikach kontroli stanowią w szczególności wystąpienia pokontrolne i materiały dowodowe zgromadzone w aktach kontroli. Informacja o wynikach kontroli zatem stanowi końcowe podsumowanie całej kontroli i jest zbiorczym opisem stanu faktycznego, w tym nieprawidłowości stwierdzonych w trakcie kontroli, a także zawiera ocenę ogólną i wnioski systemowe. W wystąpieniu pokontrolnym skierowanym do Dyrektora Generalnego Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa Najwyższa Izba Kontroli nie sformułowała wniosku pokontrolnego w zakresie nadzoru nad spółkami hodowli koni. Jednakże mając na uwadze wyniki kontroli w poszczególnych spółkach hodowli koni sformułowany został wniosek systemowy, który dotyczy całego kontrolowanego obszaru.

5. Najwyższa Izba Kontroli podtrzymuje oceny, uwagi i ustalenia zawarte w „Informacji” dotyczące sprzedaży i dzierżawy koni. Należy wskazać, że ogólne zasady sprzedaży koni ze spółek hodowli koni zostały zawarte w *Strategicznym Programie Hodowli Koni w spółkach Agencji Nieruchomości Rolnych*, a ich przestrzeganie przez zarządy spółek było przedmiotem kontroli prowadzonych w ramach nadzoru właścicielskiego przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa. NIK nie podziela stanowiska Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w zakresie braku możliwości opracowania podstawowych zasad dzierżawy koni, tak jak w przypadku sprzedaży koni. Zdaniem NIK, takie opracowanie przyczyniłoby się do wyeliminowania nieprawidłowości, w szczególności w zakresie pobierania zarodków oraz pożytków z tytułu dzierżawy koni, w tym koni rasy arabskiej czystej krwi.
6. Najwyższa Izba Kontroli przyjmuje uwagę do zapisu dotyczącego zmniejszenia dopłat z tytułu płatności bezpośrednich, w związku z tym dostosowano zapis na stronie 37 do zapisu zawartego na stronie 43 „Informacji”.
7. Najwyższa Izba Kontroli nie podziela poglądu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi dotyczącego ustalenia zawartego na str. 41 „Informacji” w zakresie zatrudnienia pracowników nadzoru nad spółkami hodowli koni w Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa, jako nieprecyzyjnego. Zapis na tej stronie „Informacji” podaje liczbę pracowników Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa wykonujących zadania w zakresie nadzoru nad działalnością spółek dotyczącą hodowli, nadzoru weterynaryjnego i wyników ekonomiczno-finansowych. W „Informacji” podano, że każda ze spółek hodujących konie nadzorowana była ze strony Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa odpowiednio przez opiekuna głównego sprawującego nadzór bezpośredni, opiekunów hodowlanych, opiekuna ds. nadzoru weterynaryjnego oraz opiekuna ds. finansowych. Ustalenie to jest zgodne z materiałem dowodowym zgromadzonym w aktach kontroli.
8. Najwyższa Izba Kontroli nie zgadza się stanowiskiem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi odnoszącym się do zasad przeprowadzania przeglądów hodowlanych w zakresie składu komisji przeprowadzających przeglądy hodowlane oraz sporządzania protokołu po każdym przeglądzie. Należy zauważyć, że zgodnie z Załącznikiem nr III do „Strategicznego Programu Hodowli Koni w spółkach Agencji Nieruchomości Rolnych” przeglądy hodowlane miały m. in. na celu ocenę stanu kondycji i pielęgnacji koni i ocenę przychówku. Zgodnie z tymi zasadami w skład komisji przeprowadzających przeglądy hodowlane powinny wchodzić m. in. osoby z zarządu spółki, a po każdym przeglądzie sporządzany powinien być protokół. Przedstawione w „Informacji” ustalenia dotyczące Stadniny Koni Nowe Jankowice sp. z o.o. w tym zakresie znajdują odzwierciedlenie w materiale dowodowym, a także zostały przedstawione w wystąpieniu pokontrolnym do Zarządu, który do tego dokumentu nie wniósł zastrzeżeń.
9. Biorąc powyższe pod uwagę, Najwyższa Izba Kontroli podtrzymuje wnioski zawarte w niniejszej „Informacji” oraz wyraża nadzieję, że działania podjęte na rzecz ich realizacji przyczynią się do rozwoju państwowej hodowli koni w Polsce w zakresie zachowania polskiej specyfiki hodowli koni, a także zapewnienia stabilności funkcjonowania spółek o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej.

PREZES
Najwyższej Izby Kontroli

Marian Banaś